

Arctic Food Innovation Hub

Beteckning: Förstudie

Arctic Food Innovation Hub

Beteckning: Förstudie

Beställare

Region Västerbotten och Umeå kommun

Kontaktperson RISE Research Institutes of Sweden

Anna-Karin Karlsson
Avdelning jordbruk och livsmedel, Bioekonomi och hälsa
073-0642927
anna-karin.karlsson@ri.se

Konfidentialitetsnivå

Postadress
Box 857
501 15 BORÅS

Besöksadress
Storgatan 65
(Scharinska villan)
903 30 Umeå

Tfn / Fax / E-post
010-516 50 00
033-13 55 02
info@ri.se

Detta dokument får endast återges i sin helhet, om inte RISE AB i förväg skriftligen godkänt annat.

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Uppdrag	4
3. Bakgrund	4
4. Inledning och metodbeskrivning	5
5. Nulägesbeskrivning ekosystem och behov inom livsmedel i norr	5
Ekosystem jordbruk och livsmedel i norra Sverige	5
Behov, önskemål och inspel regionalt - resultat från intervjuer och workshops	5
Primärproduktion och förädling nära primärproduktionen	6
Förädlande livsmedelsföretag	8
Universitet och institut med livsmedelskoppling	10
Naturbruksgymnasier	14
Inkubatorer och andra möjliggörare	14
Offentlig sektor	16
Resultat från regional workshop	20
Inspel från nationella aktörer	21
6. Nulägesbeskrivning gröna kluster och utvecklingsnoder nationellt	23
Historik och etablering av gröna kluster och utvecklingsnoder för livsmedel	23
Organisation, styrning och uppföljning	24
Finansiering	25
Framgångsfaktorer och fallgropar	26
Nationell samordning av innovation och utvecklingskluster	27
7. Rekommendation och förslag på åtgärder	29
Viljan och förmågan finns	29
Delade meningar om namnet Arctic food innovation hub	29
Gemensam vision och strategiska målsättningar	30
Fem insatsområden pekas ut som särskilt viktiga för samverkan inom livsmedel	30
Organisation, resurser och finansiering	32
Nästa steg i utvecklingen av en samlande nod för livsmedelsutveckling i norra Sverige	35
8. Referenser	36
Appendix 1 - Beskrivning ekosystem livsmedel i norra Sverige	37
Appendix 2 - Beskrivning gröna näringar i Sverige	69
Appendix 3 - Intressenter och frågeställningar	71

1. Sammanfattning

I Västerbotten och i viss mån norra Sverige saknas ett väl utvecklat innovations- och näringslivsfrämjande system med inkubatorer, finansiärer och näringsutvecklare inom livsmedel. Både nationella och regionala aktörer, såväl inom forskning som offentliga aktörer och näringsliv, finns där, men strukturer för samarbete, samhandling och kompetensfrämjande aktiviteter saknas idag. Likaså saknas systematiskt och långsiktigt arbete för att attrahera livsmedelsrelaterade etableringar till regionen. Region Västerbotten och Umeå kommun har därför gett Research Institutes of Sweden (RISE) och SLU Holding i uppdrag att undersöka om det finns intresse och potential i att bygga upp en samverkansplattform för utveckling och innovation i Västerbotten och norra Sverige kallad Arctic food innovation hub

Förstudien har genomförts i en process med intervjuer, workshops, benchmark och skrivbordsanalys av befintlig rapport. Både regionala och nationella aktörer har deltagit i arbetet.

I linje med tidigare rapporter och samtal i sektorn visar denna förstudie på brister i det regionala och nationella innovationssystemet för livsmedel. Utveckling och innovation skapar möjligheter till ökad konkurrenskraft och lönsamhet i det norrländska livsmedelssystemet. Med avstamp i de behov som identifierats samt de framgångsfaktorer som fångats upp från befintliga utvecklingskluster i södra Sverige har ett förslag tagits fram på hur en Arctic food innovation hub skulle kunna byggas upp.

Innovationshubbens mål föreslås vara att skapa framtidens mest hållbara livsmedel och en växande livsmedelsnäring i norra Sverige genom samhandling mellan forskning, tillämpning, livsmedelsföretag och omgivande samhälle. Hela värdekedjan inom livsmedel, från primärled, via förädling till måltider och konsumentbeteende föreslås ingå i uppdraget. För att möta behoven föreslås fem insatsområden; 1) Arena för innovation och produktutveckling, 2) Attraktiv mötesplats, 3) Kunskapscentrum, 4) Initierar och driver projekt, 5) Lotsar till affärs- och företagsutveckling.

För att Arctic food innovation hub på ett trovärdigt och effektivt sätt ska kunna leverera i enlighet med föreslagen målsättning behövs långsiktig finansiering, en kompetent men oberoende värdorganisation samt ett inkluderande arbetssätt som underlättar bred samverkan. Då behovet av att öka livsmedelsproduktionen och höja innovationsgraden och robustheten inom livsmedel i norra Sverige är brådskande, bör uppbyggnaden av en Arctic food innovation hub startas i närtid.

2. Uppdrag

Syftet med förstudien är att genom intervjuer och workshops med olika intressenter samt jämförande studier med andra regioner nationellt, ta fram ett förslag och beslutsunderlag på struktur, organisation och finansiering av en samverkansplattform för livsmedel i Västerbotten. Förslaget på plattform ska ta hänsyn till regionens nordliga belägenhet och potential samt de olika intressenternas synpunkter, ambitioner, behov och mål samt redan pågående initiativ. Syftet är också att förankra konceptet med samarbetspartners/finansiärer och att ge rekommendationer avseende hur det regionala utvecklingsarbetet kan närma sig kommande nationella livsmedelsinitiativ, t ex från Vinnova och därmed både ta emot samt bidra till hela Sveriges livsmedelsystem.

3. Bakgrund

I Västerbotten och i viss mån norra Sverige saknas ett väl utvecklat innovations- och näringslivsfrämjande system med inkubatorer, finansiärer och näringsutvecklare inom livsmedel. Både nationella och regionala aktörer, såväl inom forskning som offentliga aktörer och näringsliv, finns där, men strukturer för samarbete, samhandling och kompetensfrämjande aktiviteter saknas idag. Likaså saknas systematiskt och långsiktigt arbete för att attrahera livsmedelsrelaterade etableringar till regionen.

I den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten, RUS, har man satt sex prioriteringar, varav flera har kopplingar till livsmedelssystemet, bl a: Västerbotten - en platsbaserad hållbar näringslivsutveckling, Västerbotten - en region rik på kompetenser, Västerbotten - en nytänkande & smart region med utvecklad innovation samt Västerbotten - en region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i. För att lyckas genomföra den regionala utvecklingsstrategin och bli en föregångare inom hållbar omställning behöver vi gå från ord till mer samarbete och samhandling, både inom livsmedelssektorn i Västerbotten, men också sektorsövergripande t ex mellan livsmedel och life science och mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor.

Den regionala livsmedelsstrategin pekar på behovet av insatser inom ett stort antal områden. Förmågan till innovation och utveckling behöver stärkas i hela livsmedel kedjan och utbildningssystemen som försörjer branschen med arbetskraft behöver utvecklas. Vi har redan i dag i länet forskning och utveckling som omfattar olika delar av livsmedel kedjan men det behövs mer och fler insatser inom området och en ökad samverkan mellan olika aktörer. Det finns potential att öka förädlingsvärdet på produkterna, skapa nya företag inom livsmedelssektorn, öka andelen forskningsmedel inom livsmedel som kommer norra Sverige tillgodo och kunskap som genereras på universitet och forskningsinstitut behöver tas tillvara i livsmedelssektorn och aktörerna i det innovationsstödjande systemet behöver stärka sin närvaro i branschen.

Förstudien har också hög relevans med tanke på att arbetet med en ny nationell livsmedelsstrategi (2.0) pågått under 2023. Det är nu mer än fem år sedan livsmedelsstrategin lanserades i Sverige och sedan strategin antogs har livsmedel kedjans olika delar stått inför flera större utmaningar som visat på sårbarheten i den svenska livsmedelsförsörjningen. Torka, pandemi, stopp i den globala logistik kedjan och krig i vårt närområde. På kick-off-mötet för den nya livsmedelsstrategin i början av februari 2023 lyftes bland annat vikten av större fokus på beredskapsfrågan, ökad livsmedelsproduktion, lönsamhet, regelförenklingar, ökad kompetensförsörjning och mer forskning och innovation. Alla dessa har relevans även regionalt och ju bättre vi kan samverka, desto mer kan Västerbotten och norra Sverige bidra till den nya livsmedelsstrategin.

4. Inledning och metodbeskrivning

Förstudien har pågått från april till december 2023. I arbetet, som skett på deltid, har intervjuer, workshops, benchmark och skrivbordsanalys genomförts. Huvuddelen av arbetet har gjorts av RISE projektledare i norra Sverige, men värdefulla insatser och löpande inspel har kommit från en senior innovations- och affärsrådgivare vid SLU Holding i Uppsala samt den informella styrgruppen med representanter från Region Västerbotten och Umeå kommun.

Totalt har 22 intressenter och 29 personer intervjuats i norra Sverige och Finland samt nationellt. Två studiebesök har genomförts, dels på Axfoundations försöksgård Torsåker i Upplands Väsby, dels på Matlust vid Södertälje Science Park och dess testbädd för offentlig mat vid Mariekällskolan i samma kommun. En workshop har genomförts tillsammans med deltagare i Länsstyrelsen Västerbottens gröna grupp (totalt 10 personer från sju olika organisationer). Projektledaren har även deltagit tillsammans med andra intressenter i en workshop arrangerad av CHARM ideell förening inför bildandet av ett ”food lab” i Älvsbyn. För mer information om intressenter och frågeställningar vid intervjuer och workshops, se Appendix 3.

5. Nulägesbeskrivning ekosystem och behov inom livsmedel i norr

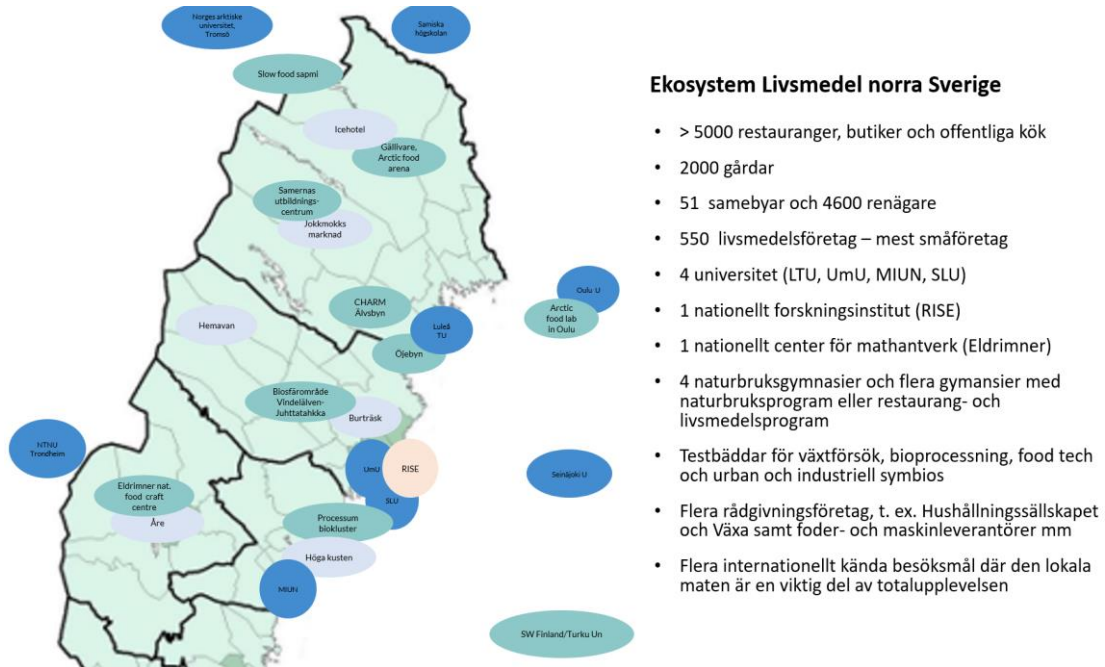
Ekosystem jordbruk och livsmedel i norra Sverige

Det finns ett relativt stort och brett ekosystem av livsmedelsaktörer i norra Sverige, men det är långa avstånd, många små företag och samverkan mellan olika intressenter sker inte samlat utan mer i stuprör och kopplat till tidsbegränsade projekt. De livsmedelsområden som dominerar i regionen är produktion och förädling av mjölk, kött och odlad fisk samt förädling av ren- och viltprodukter inklusive vildfångad fisk och skogsbär. Det finns också odling av potatis, rotfrukter, bär och grönsaker på friland och i växthus samt tillverkning av alkoholhaltiga drycker. I och med att norra Sverige har en betydande position inom grön omställning finns också flera möjligheter att göra framtidens livsmedelsproduktion i norra Sverige både mer fossilfri och mer cirkulär. Ett varmare klimat ökar också möjligheten för en mer diversifierad odling och produktion.

Alla län i norra Sverige har regionala livsmedelsstrategier, men har kommit olika långt när det gäller handlingsplaner och implementering. Det som förenar är behovet av ökad livsmedelsproduktion regionalt, ökad kompetensförsörjning och ökad förädling och värdeskapande. Det sker förhållandevis lite samhandling gällande livsmedelsutveckling över länsgränserna och mellan de olika aktörerna i ekosystemet. För mer information om ekosystemet inom livsmedel i norra Sverige, se figur 1 och Appendix 1.

Behov, önskemål och inspel regionalt – resultat från intervjuer och workshop

Norra Sverige är en viktig livsmedelsproducerande region, men den uppfyller inte sin fulla potential, varken när det gäller att tillgodose lokala livsmedelsbehov eller maximera sin exportpotential. En lösning skulle kunna vara att inrätta en ”Arctic food innovation hub” vars uppdrag är att skapa mervärden för norra Sverige genom att koppla ihop företag, akademi, entreprenörer, offentliga aktörer och inkubatorer som har kunskap och intresse för att utveckla hållbar livsmedelsproduktion i nordliga klimat. För att bilda en framgångsrik hub behövs ökad förståelse för olika intressenters behov och drivkrafter samt beaktande av deras önskemål och inspel till bildandet av en sådan hub. Nedan följer en sammanställning av resultat från genomförda intervjuer och workshops med regionala och nationella intressenter.

Figur 1. Övergripande visualisering av ekosystemet för livsmedel i norra Sverige. Figuren visar också universitet och högskolor i Norge och Finland som har samarbeten med olika aktörer i norra Sverige. För mer detaljer om ekosystemet, se Appendix 1.

Primärproduktion och förädling nära primärproduktionen

Under 2022 gjorde **LRF** om sin operativa organisation genom att skapa ett LRF Nord som inkluderar de fyra nordliga länen. I anslutning till omorganisationen rekryterades fyra sakkunniga, bland annat inom näringspolitik och livsmedel samt inom infrastruktur och miljö. De stöttar arbetet i alla fyra län regionalt, men har också en viktig roll när det gäller påverkansarbete nationellt. Vid intervju med sakkunnig inom livsmedel framhålls att det fungerar bra att arbeta länsövergripande och att det har blivit lättare att komma in och ge ett norrlandsperspektiv i relevanta grupper nationellt. Personen framhåller att samordning och samhandling i de fyra nordliga länen är ett vinnande koncept och något som ett ”Arctic food innovation hub/cluster” borde eftersträva.

De behov som finns hos LRF medlemmar kopplat till utveckling och innovation är framför allt:

- Ökad framtidstro och lönsamhet
- Mer forskning kring nya grödor/sorter som fungerar i norra Sverige nu och framåt
- Mer tillgång till kunskap kopplat till klimatförändringar, både anpassningsfrågor och möjligheter som kommer med klimatförändringar
- Mer rådgivning (kan ske digitalt) kopplat till diversifiering av affären
- Hjälp med att få kapital och hitta finansiering för satsningar

De framgångsfaktorer som lyfts av LRF är:

- Tydlig kommunikation om att lokal livsmedelsförsörjning och livsmedelsutveckling är viktigt (och kommer att gynna gårdarna) och att man gör långsiktig finansiell satsning på området. Inte bara pratar utan visar handling på övergripande nivå
- Samordna arbetet i norra Sverige och sätt en gemensam utvecklingsstrategi för livsmedel i de fyra nordliga länen (kan bli svårt, men skulle vara en styrka om man lyckades!)

LRF ser inte att de skulle vara huvudman och driva ett ”Arctic food innovation cluster”, men de vill fortsatt ha en roll i styrgrupp eller styrelse för en sådan satsning. De kan se både länsstyrelsen och regionen som huvudman. Det finns för- och nackdelar med båda och det viktigaste är att det finns ett driv och engagemang att driva detta långsiktigt!

Svenska samernas riksförbund (SSR) tycker att det är hög tid att göra något. Det saknas samordning och alla kämpar på i sina stuprör. De behov som finns hos SSRs medlemmar kopplat till utveckling och innovation av livsmedel är framför allt:

- Framtidstro och ökad lönsamhet
- En väg in till utvecklingshjälp – idag är det otydlig vem som äger frågan
- Behöver hjälp med finansiering och att lyfta blicken, t ex kring exportmöjligheter – idag saknas pengar för utveckling, uppskalning och för kompetenshöjande aktiviteter som nätverk, åka på mässor mm.
- Omvärldsanalyser, marknads- och konsumentkännedom samt möjlighetsidentifiering – vad ska man satsa på och varför
- Utbildningar och hjälp inom produktutveckling, förpackningsutveckling, sensorik och kvalitet. Uppskalning och företagande samt information om EU-frågor och ny lagstiftning som påverkar försäljning, export mm
- Gemensamma distributionslösningar
- Gemensam kommunikation – synliggöra de norrländska resurserna
- Ökad kunskap och rådgivning kopplat till klimatförändringar

SSR är positiv till namnet ”Arctic food innovation hub” och man ser följande framgångsfaktorer:

- En väg in till utvecklingshjälp – det ska vara enkelt att delta och att få hjälp (inte för mycket administration)
- Politisk enighet om att det här är viktigt. Prata med en röst och ett budskap. Skicka tydliga signaler till lokala banker mm så att det finns tillgång till kapital och finansiering
- Långsiktig satsning – minst 5-10 år med en permanent organisation på ett par personer som håller ihop och driver arbetet framåt samt pengar till att utföra saker.
- Sätta tydlig vision och förflyttningsmål, t ex att öka andelen exportmogna företag, antal nystartade företag mm
- Ta fram manifest som flera skriver under – flera tar ansvar för att uppnå målen
- ”Utbilda” beslutsfattare löpande – viktig uppgift för hubben att vara en röst för behov och möjligheter inom näringen
- Jobba med hela det arktiska området som en resurs – med rätt kommunikation och öppenhet för samverkan kommer det locka till sig andra, vilket leder till mer forskning, innovation, klimatsmart förädling och investerare

SSR ser inte att de skulle vara huvudman för en satsning, men deltar gärna i en styrgrupp/referensgrupp. Det bör finnas en fast och långsiktig organisation, se ovan, som

omvärldsbevakar, driver och arrangerar kompetenshöjande aktiviteter, nätverk samt ger rådgivning och hjälper företagen hela vägen till lönsam affär. Satsningen bör vara långsiktig och utgå från tydliga målsättningar.

Hushållningssällskapet (HHS) Norrbotten-Västerbotten är en oberoende kunskaps- och medlemsorganisation som arbetar med rådgivning för utveckling av de gröna näringarna. Huvudkontoret ligger i Luleå och i Öjebyn drivs försöksgården Öjebyn Agro park med bland annat försöksodlingar för nordligt klimat. HHS sitter i styrgruppen för Nära Mat i Norrbotten och är därmed engagerad i handlingsplanen för Norrbottens regionala livsmedelsstrategi. Vid intervju med HHS Norrbotten-Västerbotten lyfts behovet av ökad samverkan mellan alla aktörer som arbetar med livsmedel i regionen. HHS lyfter Halland som ett gott exempel där politiken tog ett aktivt beslut och tillförde medel för att långsiktigt utveckla livsmedelsnäringen i regionen. HHS anser att vi skulle kunna utveckla de informella nätverk, till exempel gröna gruppen, som leds av Länsstyrelsen Västerbotten, som redan finns i Västerbotten genom att sätta mer konkreta målbilder och aktiviteter tillsammans. HHS ser också potential i att utveckla Öjebyn Agro Park som en hubb för mer försöksodlingar och gemensamma projekt med koppling till de nordliga läget. HHS har också goda erfarenheter från samarbete med Finland och ser därför att en Arctic Food Innovation Hub skulle utveckla dessa samarbetena ytterligare. HHS är positiv till en utveckling av partnerskap inom livsmedel i norra Sverige och deltar gärna i vidare diskussioner om vision, målsättningar och genomförande.

Förädlade livsmedelsföretag

De två största livsmedelsföretagen i norra Sverige, **Norrmejerier och Polarbröd**, har intervjuats. Båda företagen har stark lokal förankring i minst tre av fyra norrlandslän genom mjölkbönder, produktionsanläggningar eller kontor. Båda företagen säljer på en nationell marknad, har bred butikstäckning, starka varumärken, viss export och är delvis involverade i olika logistiklösningar regionalt. I båda företagen är hållbarhet, produktutveckling, industriell excellens och effektivitet viktiga frågor. Det som skiljer bolagen är framförallt ägarstrukturen där Norrmejerier är en ekonomisk förening ägd av de norrländska mjölkproducenterna medan Polarbröd är privatägt. Norrmejerier fokuserar främst på sin mjölkaffär medan Polarbröd via delägarskap och förvärv har en bredare palett av affärsverksamhet. Deras engagemang för regional utveckling skiljer sig också åt. Medan Norrmejerier främst trycker på de lokala mjölkböndernas viktiga bidrag till lokal matproduktion, arbetstillfällen och öppna landskap samt konsumenternas ansvar att handla lokalt för att främja detta, engagerar sig Polarbröd i lokal utveckling genom att hjälpa och engagera sig i mindre livsmedelsföretag i regionen, särskilt i Norrbotten och runt Älvsbyn. Även om det finns mjölkproducenter med sidoverksamhet inom förädling, till exempel Svedjan och Malgomajgården, är det inget som Norrmejerier historiskt engagerat sig i. Däremot har man satt ett tydligt regelverk kring hur stor del av mjölken som produceras på gården som får användas till egen förädling.

Båda företagen har lång erfarenhet från eget arbete med forskning och produktutveckling. För dem är det självklart att jobba nationellt och i viss mån internationellt med dessa frågor. Norrmejerier har till exempel haft långa forskningssamarbeten med SLU i Umeå och Uppsala och med Lunds och Köpenhamns universitet. Både Polarbröd och Norrmejerier är också vana att arbeta med RISE både lokalt och nationellt samt samarbeta med större gemensamma frågor via olika branschorganisationer. Vid intervjun med Norrmejerier lyfts den ”stora” skillnaden i behov mellan de tre-fyra stora livsmedelsföretagen och de många små livsmedelsföretagen i norra Sverige. Norrmejerier har lite svårt att se den gemensamma nämnaren och lyfter utmaningen med att hitta ett upplägg för ett regionalt kluster som tillfredsställer både stora och små livsmedelsföretag. Samtidigt är man öppen för att testa att i små steg engagera sig

eftersom man ser nyttan för Norrland, särskilt när det gäller kompetensförsörjning, ökad livsmedelsproduktion och beredskap samt för framtidstron inom livsmedelsnäringen. Norrmejerier lyfter följande framgångsfaktorer vid bildandet av en ”arctic food innovation hub”:

- Viktigt med långsiktig satsning och bra start – utveckla det stegvis och ge inte upp
- Bygg verksamheten utifrån behov hos företagen – viktigt med ständig dialog och var inte rädd att justera inriktning och aktiviteter löpande. Jobba nära inkubatorer och andra främjare som kan användas vid behov. Nätverket är viktigt.
- Digital ingång och digitala seminarier för att underlätta deltagande i till exempel seminarier
- Kommunikation är viktigt – lyfta goda exempel och inspirera – ska ge alla något. Hållbarhet samt affärs- och lönsamhetsrelaterade frågor berör till exempel alla
- Eventuellt ha olika noder/teman där olika yrkeskategorier på företagen kan delta, t ex produktion/teknik, kvalitet, affärsmodeller, export etc...
- Att vara en samlad norrländsk röst och jobba med påverkansarbete och utbilda beslutsfattare vore bra. Norrmejerier är till exempel orolig för att SLUs verksamhet inom norrländskt jordbruk kommer att monteras ned på sikt och nu är det ingen som riktigt driver den frågan eller visar på nyttan

Organisatoriskt lyfter Norrmejerier RISE som lämplig koordinatorsroll. Finns på plats regionalt och kan fånga upp behov och har brett nätverk och tillgång till kompetens nationellt. Det är viktigt att koordinatören har stor förståelse för olika aktörers förutsättningar och gärna har erfarenhet från livsmedelsindustrin.

Polarbröd menar att dagens innovationssystem är fragmenterat och med ”många kockar i samma soppa” och att man i viss mån har för stor tilltro till innovation och entreprenörer. Innovation är viktigt men svårt och många företagare känner inte igen sig i beskrivningen som entreprenör. Polarbröd arbetar med två typer av innovation, dels inom teknik och produktion som de främst får tillgång till via maskin-, process- och ingrediensleverantörer på branschspecifika mässor och liknande, dels inom marknad, där målet är att 2032 ha minst 50 procent nya produkter/affärer/marknader jämfört med 2022. De ska även vara 100 procent cirkulära till 2032, vilket kommer kräva innovation och samverkan. Sen arbetar de även med att bli delägare eller förvärva andra innovativa företag genom sitt nya bolag Polar Ventures.

Polarbröd tycker att det är bra att norra Sverige kraftsamlar inom livsmedel. Även om Polarbröd gör en satsning på ett FoodLab i Älvsbyn, se nedan, så är både Umeå och Västerbotten viktiga för Polarbröd. Man vill gärna hitta ett bra upplägg och samverkan över länsgränserna och menar att 1+1 blir 3 och vi kan göra saker tillsammans kopplat till utlysningar etc. Polarbröd ser RISE som lämplig koordinatorsroll på grund av bred kompetens nationellt samt med närvaro i alla nordliga län. Polarbröd har svårt att se länsstyrelser eller regioner som koordinatorsroll då de blir för begränsade till sina län och regioner. Jordbruk och livsmedel finns i liten skala i norra Sverige och det blir ineffektivt att bygga upp verksamheter per län och region som delvis överlappar varandra. Polarbröd trycker på att det ska vara en långsiktig satsning och gärna ett handslag på landshövdingensnivå med tydliga målsättningar mot 2030. Alla universitet bör vara med i satsningen, likaså alla regioner. Målsättningen skulle kunna vara kopplat till grön omställning, innovation och export. Norra Sverige leder arbetet kring grön omställning och det vore smart att bygga Arctic food innovation hub runt den omställningen. Det blir en tydlig berättelse som kan locka till sig investerare. Det vore spännande att ha med ett företag som Wa3rm (www.wa3rm.com) som medlem i klustret eller i en styrgrupp för satsningen. De framgångsfaktorer som Polarbröd lyfter gällande skapandet av en ”Arctic food innovation hub” är:

- Tänk nytt och tillräckligt stort. Få in någon som Wa3rm med kapital och innovativa lösningar
- Få med de stora livsmedelsföretagen; Polarbröd, Norrmejerier och NyhlénsHugosons
- Bjud in alla län i norra Sverige och få till en överenskommelse och handslag mellan landshövdingar, de stora företagen, universiteten, RISE med flera – nu skalar vi upp, samhandlar och gör det här!
- Sätt en tydlig vision kopplat till den gröna omställningen, en begriplig hisspitch om varför och lyft möjligheterna som finns i norra Sverige. Ta in konsumentperspektivet och sluta att prata om att det är synd om bönderna - det funkar inte!
- Kalla det kluster istället för hub. En hub med koppling till Umeå kan skicka fel signaler som skrämmer bort intressenter. Tänk hela norra Sverige.
- Ha god koll på olika finansieringslösningar

Polarbrödsgruppen AB har också initierat bildandet av den ekonomiska föreningen CHARM, vars syfte är att utveckla lönsam livsmedelsproduktion som kännetecknas av industriell excellens, resurseffektivitet och cirkularitet. Man vill etablera norra Sverige som en kunskapsregion för framtidens livsmedel med Älvsbyn som nav för hållbar mat- och dryckesproduktion. I december 2023 fick CHARM projektmedel via ERUF för att bygga upp ett matlabb (Charm FoodLab eller CHARM-fabriken i dagligt tal) i Älvsbyn. Projektet ska bidra till ökad innovationskraft inom livsmedelssektorn och bidra till mer norrbottnisk mat på tallriken. Den främsta målgruppen är livsmedelsföretag i Norrbotten. Akademi, offentliga organisationer och andra som är berörda ska samarbeta kring projektet. FoodLabbet kommer vara tillgängligt som ”arktisk testbädd” för företag och aktörer i Norrbotten. Projektet får drygt 5 miljoner kronor och kommer att pågå i tre år, men målet är att det ska bli en långsiktig hub för utveckling som finansieras via olika projekt. Arctic food innovation hub skulle kunna fylla en viktig roll genom att ha god kunskap om aktuella och kommande utlysningar som passar norra Sverige samt se till att man ligger steget före och har ”konsortier” på plats inom prioriterade områden.

De små och mellanstora livsmedelsföretagen har inte djupintervjuats, men deras behov har fångats upp via djupintervjuer med LRF och SSR, se ovan, samt deltagande i CHARMs workshop med mindre livsmedelsföretag och i arbetet med projektet Åt hela Västerbotten. De mindre företagen är ofta kreativa och utvecklingsorienterade och flera vill ha mer hjälp med omvärldsbevakning, finansiering, uppskalning, produkt- och affärsutveckling samt nätverksbyggande och inspiration för att kunna ta nästa steg i sin utveckling. Det exakta behovet varierar mellan företagen, men en väg in för dialog, nätverk och stöd hela vägen till mål är efterfrågat. Många av de mindre livsmedelsföretagen har också tydliga kopplingar till utveckling av besöksnäringen regionalt, vilket inte får glömmas bort.

Universitet och institut med livsmedelskoppling

I de fyra nordliga länen finns fyra universitet, Luleå tekniska universitet (LTU), Umeå Universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) och Mittuniversitetet, se appendix 1. De tre första har intervjuats i förstudien, men även Mittuniversitetet har forskning och samarbeten, särskilt med Härnösands kommun i Västernorrland, inom livsmedel och foodtech, som är ett smart specialiseringsområde i regionen. I norra Sverige finns också Sveriges forskningsinstitut **RISE** representerad på flera orter. Inom livsmedel finns resurser med bred kompetens och erfarenhet i Umeå och personer med mer nischad kompetens i Luleå, Örnsköldsvik och

Figur 2. Sammanställning av behov hos primärproduktion, rennärning, små- och mellanstora livsmedelsföretag och större livsmedelsföretag som ett livsmedelskluster skulle kunna lösa.

Östersund. Nationellt har RISE erfarenhet från att driva Livsmedelsacceleratoren i Västra Götaland samt SAMLA Sverige och Måltid Sverige nationellt, se nedan. RISE sitter också i AgroVäst styrelse samt koordinerar det nationella kunskapsnavet för animalieproduktion. I Västerbotten driver RISE bland annat forskningsprojekt med koppling till skogsbärsutveckling och projekt med syfte att öka försäljning av lokal mat i butik.

På **Luleå tekniska universitet** har man sen september 2023 skapat ett Creaternity Northern FoodLab. Syftet är att bidra till ökad livsmedelsförsörjning i norra Sverige genom att sammanföra olika intressenter i livsmedelssystemet och tillsammans utforma innovativa och hållbara lösningar för lokal livsmedelsproduktion. Syftet är också att tydliggöra att LTU arbetar med livsmedel, inte bara tung industri. Exempel på områden som har relevans för livsmedelsföretagen är bland annat industriell excellence, affärsmodeller, logistik, industriell symbios och AI-digitalisering. I december 2023 fick universitetet också ERUF-medel för att göra en förstudie kallad The Kitchen, som ska undersöka möjligheterna och behovet av en matinkubator för små livsmedelsaktörer i Norrbotten. Förstudien ska ta fram ett förslag på hur ett projekt för att skapa en matinkubator skulle kunna utformas samt vilken eller vilka aktörer som skulle driva och genomföra projektet. Den ska även undersöka hur man kan säkra kapital till företagen i inkubatorn. Vid intervjun med LTU framhålls att Norrbotten har ett väl fungerande livsmedelskluster med Länsstyrelsen i Norrbotten som aktiv koordinatör. Det finns också ett viktigt signalvärde i att landshövdingen bjuder in till aktiviteter där lokal mat serveras. Länsstyrelsen har också en viktig roll i att fånga upp engagemang från kommunerna och hjälpa till att initiera aktiviteter och projekt.

På LTU bedrivs utbildningar som ligger nära tillämpning i industrin, bland annat maskinteknik, produktionsinnovation, produktdesign och cirkulär industri. Det är vanligt med utvecklings-samarbeten med företag genom studentarbeten och här nämns till exempel Polarbröd, Norrmejerier och Svedjan ost. LTU vill vara en "medspelare" i företagens alla skeden och bedriver därför mycket uppsökande verksamhet och löpande dialog med företagen för att fånga upp "case" att jobba med. LTU är inte begränsad till att arbeta med företag i Norrbotten, utan kan erbjuda kostnadsfri hjälp till livsmedelsföretag i hela Norrland vid intresse. När det gäller samarbeten kring livsmedel med andra universitet är det inget eller mycket begränsat samarbete med Umeå universitet och SLU. Däremot finns ett etablerat samarbete med Linköpings universitet kring agtech och livsmedel. LTU har också inlett ett

samarbete med Arctic food arena i Gällivare. Det är ett treårigt EU-finansierat projekt med fokus på cirkulär livsmedelsproduktion i ett arktiskt klimat. Tanken är att sidoströmmar från bland annat Hybrit ska användas för tillverkning av olika livsmedel och det långsiktiga målet är att tillsammans med andra etablera en livsmedelsarena fokuserad på cirkulära lösningar och en diversifierad livsmedelsproduktion. Vid diskussion om en ”Arctic food innovation hub” lyfts AgroVäst som ett gott exempel, likaså rymdprojektet RIT ([Utrymme för innovation och tillväxt - RIT \(ritspace.se\)](https://ritspace.se)) som har hittat en bra samverkansmodell med parter från akademi, näringsliv och aktörer inom innovationsstödsystemet. Projektet är huvudsakligen EU-finansierat och är inne på sitt 9:e år. Medfinansiering sker via Region Norrbotten, Kiruna och Luleå kommun samt Sparbanken Nord. Små och medelstora företag är inte direkta parter i projektet, men de anses mycket viktiga och bjuds in till evenemang med mera. Projektägare är LTU, LTU Business AB, Institutet för rymdfysik och Arctic Business som driver ESA/BIC Sweden. Enligt LTU är det viktigt med ERUF-medel för att komma igång och när det gäller livsmedelsområdet kan det vara svårt att få till en medlemsfinansierad verksamhet då branschen har många små aktörer. Namnmässigt är det inget fel på Arctic food innovation hub, men det finns utmaningar i att det finns flera ”hubbar” som börjar med Arctic, vilket kan bli förvirrande. Namnet bör med fördel vara på engelska för att underlätta samarbeten internationellt. De framgångsfaktorer som nämns är:

- Involvera många och en bredd av aktörer vid uppstart
- Arbeta parallellt med företagsutveckling via ERFA-grupper
- Arrangera större kunskapsevent två gånger per år då alla aktörer träffas
- Hitta en duktig projektledare som både klarar av att hantera ERUF administrativt, är uthållig och kan stå på scen och engagera alla aktörer

På **Umeå universitet** pågår en hel del livsmedelsrelaterad forskning och utbildning på olika institutioner, men också på till exempel Designhögskolan, Handelshögskolan, Idrottshögskolan, Arktiskt centrum och Umeå Plant Science Center. Umeå universitet har emellertid inte, så som LTU, försökt samla all livsmedelsrelaterad verksamhet under ett paraply för att underlätta kommunikation och samarbeten. Den institution som har störst fokus på forskning och utbildning inom livsmedel är Institutionen för kost och måltidsvetenskap och där pågår också en del samarbeten med andra delar av Umeå Universitet och med livsmedelsaktörer i det omgivande samhället i norra Sverige. Mest samarbete sker dock med universitet och högskolor i södra Sverige som erbjuder samma typer av utbildningar som institutionen gör. Samarbete med SLU har skett sporadiskt, men har varit svårt då det varit utmanande att hitta beröringspunkter lokalt.

Vid intervju med representant för institutionen för kost- och måltidsvetenskap lyfts att utbildning och forskning prioriteras i verksamheten och att samverkan med omgivande samhälle sker mer på ideell basis, till exempel via samverkansfrukostar eller utifrån individuella kontakter och nätverk. Det finns en hel del möjligheter till mer livsmedelsforskning och samverkan inom universitetet och med olika livsmedelsaktörer i regionen, norra Sverige och exempelvis Österbotten, men verksamheten styrs till stor del av vart finansiering finns och vad ledning och politik tycker är viktigt! Många vill samarbeta mer inom livsmedelsområdet, men det har hittills varit svårt att gå från ord till handling. Det behövs en strategisk satsning med flerårig finansiering och någon som har uppdraget att driva och koordinera så att mer samverkan sker inom forskning, innovation och kompetenshöjande insatser. Det krävs närvaro, fotarbete och uthållighet av någon/några personer som har bred kunskap inom livsmedelsområdet och en god bild av olika aktörers uppdrag och förutsättningar. Delarna finns på plats, men de behöver komma ihop, och timingen är nu med tanke på hur viktigt matsystemet är för bland annat beredskap, hälsa och klimat. Egentligen finns ingenting att vänta på, men beslutet måste tas på övergripande nivå. Under intervjun

framkom också att det kan finnas finansiering att få via Umeå Universitet, men att det behövs ett handslag mellan flera aktörer för att få saker att hända på riktigt. Det är också viktigt att arbetet inbegriper hela värdekedjan, inte minst konsumentperspektivet. Flera idéer på utvecklingsmöjligheter som kan användas i samverkanssyfte regionalt lyftes under intervjun, bland annat den nya satsningen på ett större och mer anpassat sensorik-laboratorium på Umeå Universitet, möjligheten att addera ämnen som innovation och förädling i utbildningarna och ett utökat samarbete med till exempel Designhögskolan vid Umeå universitet, SLU, RISE och Processum i Örnsköldsvik. Sen nämndes också Umeå universitets nya satsning på profilområden inom forskning, där ett område med tydlig livsmedelskoppling är ”Plant science for sustainable green transformation of the subarctic”. Projektet finansieras av Umeå Universitet 2024-2029 och huvudmålet är att initiera mer tvärdisciplinär forskning, men också öka interaktionen med andra aktörer i regionen och utveckla nya utbildningsprogram på Umeå universitet. Dialog med regionala aktörer är redan inledd och arbetet i Umeå Universitets profilområde kring växtforskning skulle kunna ingå som en del av en bredare satsning på livsmedel i Västerbotten och norra Sverige. Vid diskussion om en etablering av Arctic food innovation hub nämndes följande framgångsfaktorer:

- Långsiktig finansiering och handslag mellan flera aktörer
- Drivande koordinator med förståelse för olika aktörers behov, uppdrag och förutsättningar - jobba med hela värdekedjan och vara viktig länk mellan akademi, företag och andra aktörer.
- Ständig omvärldsbevakning, tematiska seminarier och plats för nätverkande och utbyte av kunskap
- Projektpengar som kan användas till aktiviteter och kommunikation

SLU:s livsmedelsutbildning och forskning bedrivs huvudsakligen i södra Sverige. I Umeå finns viss verksamhet kopplat till norrländskt jordbruk samt försöksodlingar och testgård vid Röbbäcksdalen utanför Umeå. Det sker en del samverkan med Umeå universitet, t ex inom utbildningen för produktdesign samt med lokala livsmedelsföretag som Norrmejerier. Vid SLU i Umeå bedrivs också en del forskning med koppling till vilda bär och rennäring. I övrigt dominerar utbildning och forskning med koppling till skogsvetenskap. Tidigare var SLU engagerade i regionala livsmedelsprojekt lite överallt i Sverige, men nu försöker man koncentrera sitt engagemang till de regioner där SLU har flest anställda, det vill säga Uppsala, Skåne, Västra Götaland och i viss mån Umeå. Vid samtal med representanter från SLU Holding i Uppsala, SLU i Umeå och SLU Future foods i Uppsala menar de att det är stor variation i mognad vad gäller samverkan i olika delar landet. Det är ett stort engagemang och mognad kring samverkan i Skåne, via bland annat SLU Partnerskap Alnarp och i Västra Götaland, via AgroVäst, men lägre i andra delar av landet. De har hittat ett bra samarbete med Vreta Kluster där koordinatören för Vreta kluster fångar upp utmaningar och möjligheter i näringen och sen bjuder in SLU till dialog om ansökningar och projekt. SLU:s forskare vill gärna vara med och sätta mål och inriktning vid uppstart av regionala satsningar, men har inte möjlighet att driva regionala kluster framåt rent operativt.

SLU vill inte vara huvudman för ett utvecklingskluster för livsmedel i norr, men de tycker att bildandet är viktigt för ”balansen i Sverige” och de vill gärna vara med och sätta huvudinnehåll i verksamheten samt vara en stöttande partner. De kan hjälpa till att skriva ansökningar som kan generera forskningsprogram till SLU. För att lyckas med en regional satsning på en Arctic food innovation hub i norra Sverige är det viktigt att sätta en tydlig ram och välja något eller några områden som man satsar på. Exempelvis har Innovatum Science Center i Trollhättan lyckats mycket bra genom en tydlig regional satsning på sjömat. Genom att vara tydliga har man lyckats få ett engagemang i hela värdekedjan regionalt samt inom akademi och forskning. Det har också underlättat att slå igenom kommunikativt. Nu finns en bild av att norra Sveriges

livsmedelsproduktion bara handlar om mathantverk, medan tillgång på mark, vatten och resurser från skogen möjliggör nya typer av primärproduktion, livsmedelsutveckling och cirkulära symbioser. Tydliggör att man är en del av den gröna omställningen och experter på matproduktion i nordliga klimat och att arbetet i Arctic food innovation hub stärker det arbetet. Försök hitta områden där man kan göra störst skillnad och satsa där. Några av de framgångsfaktorer som lyftes i intervjuerna var:

- Brett engagemang – hitta något man kan enas om så att det blir rätt energi från start – ett handslag mellan flera aktörer kan stärka engagemanget
- Tydlig målbild och vision om vad hubben ska göra för norra Sverige – varje aktör som är engagerad ska kunna berätta varför man är med och varför det är viktigt
- Välj några tydliga teman eller områden och ta ”ansvar” genom att skapa en arena och även driva frågan/frågorna nationellt. Föreslå till exempel att center/konferenser eller liknande på temat förläggs i norra Sverige och ställ krav och kom med önskemål kopplat till olika initiativ inom området
- Våga ta plats kommunikativt via pr och lobbying
- Var uthållig

Naturbruksgymnasier

I norra Sverige finns ett flertal naturbruksgymnasier, se appendix 1. De är mer eller mindre involverade i testverksamhet eller utvecklingsprojekt. I Jämtland finns Torsta AB som både driver Torsta naturbruksgymnasium på uppdrag av Jämtlands gymnasieförbund och är en mötesplats och ett kunskapscentrum för de gröna näringarna i Jämtland. Torsta AB bedriver också projekt, bland annat i samarbete med Eldrimner och SLU och har ansökt tillsammans med Eldrimner om att få starta en yrkeshögskoleutbildning i mathantverk (40 YH-poäng) från hösten 2024. Forslundagymnasiet utanför Umeå i Västerbotten är ett mer renodlat gymnasium med fokus på utbildningar inom naturbruk, mark och anläggning samt vuxenutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar inom till exempel trädgård. 2007 till 2013 var Forslunda-gymnasiet också centrum för Gröna navet i Västerbotten. Det var en satsning på utbildningssamordning inom de gröna näringarna i Norr- och Västerbotten och flera intressenter inom den gröna näringen var med i styrgruppen. Satsningen var lyckad, men avslutades då det över tid blev allt svårare att hitta finansiering för koordinering av arbetet. Rektorn för Forslundagymnasiet var med vid workshopen med den gröna gruppen, se nedan, och han tryckte särskilt på behovet av en långsiktig satsning med någon form av basfinansiering för att lyckas med en ”Arctic food innovation hub”. I förstudien har det inte funnits någon möjlighet att göra någon fördjupande intervju med ansvarig för Forslundagymnasiet, men att integrera gymnasiets verksamhet i en framtida hub eller kluster bör ses som en naturlig målsättning. Forslundagymnasiet samverkar även med naturbruksgymnasiet i Burträsk som förutom huvudområdet skog även erbjuder utbildningar inom djurvård och naturturism.

Inkubatorer och andra möjliggörare

I norra Sverige finns flera inkubatorer och andra möjliggörare kopplat till affärsutveckling och export. De har lång erfarenhet av att hjälpa företag att utvecklas, men ingen har i uppdrag att satsa särskilt på livsmedelsföretag och saknar därför ofta djupare domänkunskap inom området. I förstudien har representanter för Umeå biotech incubator samt Business Sweden intervjuats.

Umeå biotech incubator hjälper life science-företag från ide till färdigt bolag via hjälp med rådgivning, finansiering och lokaler. Inkubatorn har bland annat prisats som Europas mest innovativa inkubator inom life science och bidragit till en tillväxt av branschen i norra Sverige.

Vid en intervju med tidigare vd diskuterades framgångsfaktorer vid en etablering av en Arctic food innovation hub och dessa kan summeras enligt nedan:

- Väl förankrat och tydligt mandat att agera. Var uthållig då förändring tar tid
- Tillsätt tillräckligt med resurser. Det är ofta alldeles för små och kortsiktiga satsningar
- Tydligt behov som ska lösas och utmanande vision mot 2050, till exempel att ”2050 ska norra Sverige vara självförsörjande på livsmedel”. Utgå från nuläge i norra Sverige och beskriv önskat läge, förflyttningar och delmål 2030 och 2040 mot visionen. Gör löpande nuläges- och omvärldsanalyser och justera genomförandet för att komma i mål. Använd nätverket och gör workshops på specifika teman. Alla i klustret ska känna att de bidrar på vägen mot den gemensamma visionen. Koppla gärna den regionala visionen till den nationella Livsmedelsstrategins mål och kommunicera delmålen på ett tydligt sätt.
- Jobba regionalt, men koppla upp mot nationella nätverk och nationell kompetens. Analysera läget nationellt och regionalt. Hitta sätt att samverka med andra för att nå delmål och vision. Uppfinn inte hjulet igen utan använd kompetens från annat håll.
- Viktigt att de stora livsmedelsföretagen är med då de inspirerar de mindre att utvecklas. Livsmedelsföretagen ska vara representerade i styrgrupper och strategigrupper. Jobba med planeringsmöten varje halvår. Gör en inflygning mot visionen, beskriv nuläget – vad har gjorts fram till nu och vad behöver göras framåt
- Gör det inte för akademiskt då det kan skrämja bort livsmedelsföretag
- Satsa på kommunikation och jobba strategiskt med förflyttningar
- Utbilda och engagera beslutsfattare och politiker – få dem att agera och engagera sig inom livsmedelsområdet, till exempel genom att uppvakta departement att utlokalisera relevanta verksamheter till norra Sverige

Expression Umeå är en akademiska inkubator som riktar sig till kulturella och kreativa företag med innovativa affärsidéer. Inkubatorn ägs av Umeå universitet holding AB och Umeå kommunföretag och erbjuder bland annat affärscoaching. Genom åren har några företag med livsmedelsinriktning fått hjälp och Expression Umeå uttrycker att man skulle kunna tänka sig att utöka samarbetet på livsmedelsområdet framåt.

Enligt **Business Swedens** representant i norra Sverige råder en ganska stor exportomognad bland livsmedelsföretagen i norra Sverige. Det saknas delvis självförtroende, vilja och mod att satsa på export, särskilt hos de mindre och mellanstora företagen. För att lyckas öka livsmedelsexporten från norra Sverige krävs ganska omfattande insatser och stöd framåt. Det finns potential kopplat till platsen och det unika och exklusiva med det arktiska/skandinaviska ursprunget. En Arctic food innovation hub skulle kunna ha ökad livsmedelsexport som ett av sina mål. För att lyckas behövs offentliga medel, en styrgrupp där livsmedelsföretagen är engagerade och gärna ett handslag mellan landshövdingar i de fyra nordliga länen. Västerbottensveckan i Stockholm skulle kunna vara en plattform för att visa upp och utveckla livsmedelsföretagen från Västerbotten och norra Sverige. Några viktiga framgångsfaktorer för en Arctic food innovation hub är enligt Business Sweden:

- Gemensam målbild och vision
- Väl fungerande forum där man hämtar kraft från varandra
- Viktigt att de stora livsmedelsföretagen är med – de ”smittar” de mindre företagen
- Fokus på att koppla ihop aktörer och öppna dörrar till ökad försäljning
- Hela värdekedjan är med

Universitetens behov: hjälp att fånga upp utmaningar och behov hos livsmedelsbranschen – underlag till nya forskningsansökningar, information om aktuella och kommande utlysningar med livsmedelskoppling, få information om verkliga "case" som kan användas i utbildningssyfte, vid examensarbeten och liknande och gärna en väg in regionalt till ett kluster som koordinerar arbetet över lång tid

Inkubatorer och andra möjliggörarens behov: nära tillgång till livsmedelskompetens regionalt, kontakt med livsmedelsentreprenörer i tidigt skede, effektiva vägar för samverkan med livsmedelsbransch och akademi och forskningsinstitut inom livsmedelsområdet

Figur 3. Sammanställning av behov hos universitet, inkubatorer och andra möjliggörare som ett livsmedelskluster skulle kunna lösa.

Almi företagspartner Nord hjälper små och medelstora företag i Norr- och Västerbotten med finansiering och affärsutveckling kopplat till hållbar tillväxt. Vid ett möte med Almi Nord i Umeå berättade de att cirka 5-7 procent av lånestocken går till livsmedelsföretag, vilket betyder att Almi är en viktig aktör i ekosystemet för livsmedel i norra Sverige.

Offentlig sektor

Offentlig sektor, i form av länsstyrelser, regioner och kommuner, har alla viktiga roller i att driva och finansiera utveckling av livsmedelsnäringen regionalt. De har redan idag kontakter med företag och/eller gör satsningar via andra företags- eller innovationsfrämjande aktörer i regionen. Det kommer därför inte att behövas helt nya strukturella förändringar utan snarare en mer effektiv samordning och resurser för att skapa länkar mellan det regionala och de nationella aktörerna. I förstudien har flera personer från respektive organisationer i Västerbotten intervjuats.

Länsstyrelsen Västerbotten är en statlig myndighet med uppdrag att arbeta för en hållbar utveckling i länet där miljö, tillväxt och goda levnadsvillkor går hand i hand. På livsmedelsområdet ligger stort fokus på lantbruk, fiske, rennäring och landsbygdsutveckling. De senaste åren har också rollen som regional samordnare för krisberedskap och arbete med att bygga upp totalförsvaret och livsmedelsförsörjning ökat i betydelse. Länsstyrelsen tar del av mycket information om vad som händer på livsmedelsområdet nationellt och rapporterar regelbundet till riksdag och regering om hur man bidragit till det regionala livsmedelsarbetet och vilka behov länet har. En hel del samverkan sker med övriga länsstyrelser i norra Sverige, bland annat inom fiskeriområdet. Länsstyrelsen Västerbotten och Länsstyrelsen Västernorrland har också nyligen (december 2023) beslutat att inleda ett fördjupat samarbete genom kontinuerligt erfarenhets- och kunskapsutbyte inom områden som grön omställning, beredskap och civilförsvaret. I motsats till övriga länsstyrelser i norra Sverige har Länsstyrelsen i Västerbotten inte haft det formella ansvaret för den regionala livsmedelsstrategin, vilket delvis försvårat effektiv samverkan och informationsutbyte. Länsstyrelsen Västerbotten är öppen för att ta en större roll i det regionala livsmedelsarbetet och gå i täten för ett handslag över länsgränserna där man samverkar kring gemensamma utvecklingsfrågor inom livsmedel i norra Sverige. Det skulle kunna ge mer effekt om resurser "poolas" ihop över länsgränserna och ansvarsområden fördelas ut. Det skulle kunna sättas gemensamma mål för ökad lokal livsmedelsproduktion, mer livsmedelsexport och förbättrad kompetensförsörjning. Det skulle också finnas fördelar med gemensam kommunikation och marknadsföring av livsmedel från norra Sverige. Lokal mat och levande jordbruk är viktigt för attraktionskraften, för de som bor och verkar i norra Sverige och för besöksnäring samt totalförsvaret.

Enligt Länsstyrelsen Västerbotten varierar behoven hos livsmedelsföretagen stort. Vissa behöver hjälp med affärsutveckling, andra med logistik, produktutveckling, marknadskompetens eller tillväxtstrategier och ekonomistyrning. En del mindre företag vill inte växa och de bör därför ges mindre tid och resurser än företag med större ambitioner. Det finns en begränsad marknad lokalt och företagen skulle behöva skala upp och satsa på försäljning av utvalda ”signaturprodukter” på en större marknad. Det skulle också behövas nya företag, gärna ledda av entreprenörer med bakgrund från andra branscher och med nya perspektiv.

Vid dialog om bildandet av en ”Arctic food innovation hub” lyfts följande framgångsfaktorer:

- En gemensam mission som är uppdragsdriven och målsatt (max 3-4 mål), till exempel öka produktionen av världens mest hållbara mjölk- och köttprodukter, öka exporten av unika produkter från vildmarken och öka tillväxten inom ”grön omställningsmat”
- Skapa en ny berättelse om maten från norra Sverige. Kommunikation är en nyckel.
- Hitta en långsiktig struktur som inte är beroende av en enskild person utan skapa en central samordnande konstellation (nav/paraply/kansli) som drivs operativt av tre till fyra projektledare från olika befintliga organisationer där var och en ansvarar för olika sakområden. Personerna har mandat att driva utveckling och ska fånga upp behov, starta projekt, engagera, visa på finansieringsmöjligheter, koppla ihop aktörer samt lägga ut uppdrag och köpa in kompetens vid behov. Det blir en tydlig väg in för aktörer i livsmedelssystemet, men verksamhetens operativa arbete styrs av behov och är flexibelt över tid. Navet har också till uppgift att vara länk till det nationella innovationssystemet. Länsstyrelsen Västerbotten skulle kunna vara huvudman och sammanhållande aktör, särskilt om man får till ett länsöverskridande samarbete.
- Det finns en strategisk styrgrupp med representanter från livsmedelsföretagen som är med och sätter den långsiktiga visionen och målen för verksamheten samt gör regelbundna nulägesanalyser och uppföljningar av framsteg. Det skapas forum för tematiska grupper, till exempel hållbar mjölk- och köttproduktion, foodtech, kocknätverk med mera
- Bygg upp ett nätverk och anordna kunskapshöjande seminarier och event
- Namnet ”Arctic food innovation hub” är ok, men lite långt. Även North Sweden kan funka. Går det att hitta ett namn som också fungerar som förkortning är det bra!
- Använd Västerbottensveckorna på Grand som plattform för att lyfta lokala livsmedelsföretag och den nya norrländska maten samt bjuda in politiker och internationella gäster till rundabordsamtal om grön omställning och matproduktion i nordliga klimat med mera
- En kombination av långsiktig basfinansiering och projektmedel. Länsstyrelsen skulle kunna bistå med viss basfinansiering, lokaler och systemstöd. Övriga medel skulle kunna komma från ERUF, MSB, TVV/Vinnova, universiteten, företagen och staten.

Region Västerbotten ansvarar för framtagning av regionens utvecklings- och innovationsstrategier inklusive smarta specialiseringsområden. I strategierna mot 2030 ingår livsmedel som en av nio styrkeområden och det finns ett stort behov av att dels kraftsamla, bygga kompetens och avsätta de resurser som behövs, dels söka nationella och interregionala samarbeten för ökad innovation på området. Västerbotten har goda förutsättningar att lyckas då vi är vana att kroka arm och det finns just nu en hög medvetenhet om att vi måste göra något för att inte halka efter i en tid av flera globala utmaningar och där andra regioner kraftsamlar. Vid intervjuer med representanter för Region Västerbotten lyfts behovet av någon form av kluster av personer som arbetar koncentrerat med utveckling av livsmedelsområdet, både strategiskt och operativt, och där information samlas, tas om hand och kommuniceras ut. Det

är oklart vilken roll de regionala livsmedelsstrategierna kommer att spela i framtiden. De kan komma att ersättas av lokala handlingsplaner som kopplas mot den nationella livsmedelsstrategin istället. RISE har tagit en intressant roll som intermediär mellan flera olika aktörer och man ser att det är något som skulle kunna vara en möjlighet att bygga vidare på. Universiteten har en annan roll jämfört med RISE, men en regional mötesplats är viktigt för universiteten eftersom det kan skapa en miljö som stärker forskningsansökningar och andra utbyten. Namnmässigt är Arctic food innovation hub ok, men ett svenskt namn vore önskvärt. Hubben kan ligga organisatoriskt utanför Region Västerbotten och det finns olika lösningsförslag, till exempel en förening, ett bolag eller RISE som huvudman. Vi borde skapa något nytt som vi finansierar tillsammans. Region Västerbotten vill sitta i styrelse, styrgrupp eller liknande. Arctic food innovation hub skulle kunna få uppdraget att ta hand om implementering av den regionala livsmedelsstrategin och genomföra aktiviteter i linje med den. Idag finns en brist i att ansvaret för den regionala livsmedelsstrategin inte är förenat med nationella medel för att genomföra den. Det skulle behövas en nationell grundfinansiering för åtminstone två till tre tjänster och sen får man toppa upp det med projektmedel från olika håll. Utan grundfinansiering är det svårt att skapa värde och göra skillnad över tid. Detta har man också lyft tillsammans med andra regioner och länsstyrelser till regeringen, som inspel till pågående arbete med uppdatering av den nationella livsmedelsstrategin. Region Västerbotten och Umeå kommun driver också tillsammans ett projekt med ERUF-medel, som är en ny satsning för regional samordning och lokal näringslivsutveckling inom livsmedel i Västerbotten. Det är en tre-årig satsning där det även ingår att bidra till att en mer långsiktig livsmedelshubb för utveckling och innovation bildas. Det är viktigt med ett gemensamt handslag där flera aktörer visar att man gemensamt vill utveckla livsmedelsnäringen i Västerbotten och norra Sverige utifrån en gemensam ide och vision. Vid dialog om en framtida Arctic food innovation hub nämndes flera framgångsfaktorer:

- Utgå från behoven hos företagen och aktörerna och glappen i värdekedjorna – lös behoven och ha ett tydligt övergripande syfte och mål, till exempel att öka livsmedelsproduktionen i Västerbotten.
- Mycket går att lösa med eldsjälar, men det behövs struktur och systematik för att bygga långsiktig framgång och minska personberoendet. Tydlig organisation och plattform som skapar verkstad. Nationell grundfinansiering är önskvärd.
- Det behövs ett handslag på högre nivå. Alla intressenter bestämmer tillsammans – via styrelse, styrgrupp eller liknande. Livsmedelsföretagen måste vara med, men på sina villkor
- Det behövs ”lokomotiv” av 5-10 företag eller aktörer som vill gå framåt
- Alla delar i värdekedjan behöver vara med. Att starta en medlemsförening kopplad till hubben skulle kunna stärka engagemanget
- Livsmedelsföretagen och andra intressenter inom livsmedelssystemet måste veta vart de ska gå för att få hjälp – en väg in, men de olika stödsystemen kan finnas i kulisserna. Använd befintliga stödsystem som inkubatorer etc regionalt, men också nationellt vid behov.
- Med rätt kompetens, mandat och samhandling kan vi gå från nätverkande till att få saker gjorda
- Koppla ihop arbetet med utvalda delar inom livsmedelsområdet i Norr- och Västerbotten eller de fyra nordliga länen. Använd nationella nätverk och främjandeverksamhet inom livsmedel för att gagna Västerbotten. Kommunicera nationellt om livsmedel i norr med en och samma röst från norra Sverige
- Sätt en vision och välj några fokusområden, kanske 2-3 stycken, och kommunicera framgång löpande

Umeå kommun arbetar aktivt med många livsmedelsrelaterade frågor, bl a landsbygdsutveckling, klimatfärdplaner, offentliga måltider och näringslivsutveckling. Umeå kommun skulle vilja se en ökad livsmedelsproduktion både i och runt staden i syfte att öka livsmedelsberedskapen, men också öka exporten av livsmedel. Man ser också gärna ökad innovation och konkurrenskraft inom livsmedelssektorn. Vid intervjuer med representanter för näringslivskontoret vid Umeå kommun beskrivs nuläget som projektifierat och långsamt. Det saknas ett driv och en gemensam handlingsplan regionalt. Umeå kommun har därför tillsammans med Region Västerbotten varit aktiva i arbetet med att få ERUF-medel till en ny satsning för regional samordning och lokal näringslivsutveckling inom livsmedel i Västerbotten. Projektet, som är tre-årigt och har operativa noder i Umeå, Skellefteå och inlandet ska framförallt fokusera på att fånga upp behov hos befintliga livsmedelsföretag inom primärproduktion och förädling och förmedla kontakter till affärsstödjande aktörer, göra matchmaking, öka andelen lokal mat i offentliga kök, lösa logistikutmaningar och påverka allmänheten att köpa mer lokalt. Projektet ska också bedriva omvärldsbevakning och skapa arenor för innovation och utveckling. Men enligt Umeå kommun kommer inte projektet att vara tillräckligt, särskilt inte när det gäller innovation och utveckling. Det är en början och det löser en del saker på kort sikt, men för långsiktig måluppfyllelse kopplat till ökad livsmedelsproduktion och konkurrenskraft krävs en mer långsiktig kraftsamling där alla aktörer i värdekedjan agerar tillsammans via en plattform. Umeå kommun är positivt inställd till bildandet av en Arctic food innovation hub och menar att många vill, men det är dags att få ihop det och se framåt. De lyfter följande framgångsfaktorer:

- Långsiktig plattform och kluster (10 år) med en eller flera projektledare med mandat att driva och med stort engagemang och nätverk. Jobbar mot tydlig vision.
- Handslag på övergripande nivå (Region Västerbotten, Länsstyrelsen Västerbotten, kommuner, näringsliv, institut och akademi) där intentionen är långsiktig och satsningen har hög prioritet hos alla – gärna att alla samlas, skriver under och kommunicerar att nu görs det här tillsammans eftersom det är viktigt för norra Sverige
- Välj, liksom Skåne, att fokusera på ett begränsat antal områden där målet är att göra verkliga förflyttningar. Den regionala livsmedelsstrategin är bred och det är svårt att driva allt! Våga prioritera områden!
- Organisatoriskt finns flera lösningar. Region Västerbotten har innovation i sitt uppdrag och har satt livsmedel som en del av smart specialisering, men livsmedelsområdet är mångfacetterat och Länsstyrelsen Västerbotten skulle också kunna vara en bra huvudman. Det är viktigt med tydligt ledarskap och önskvärt med både länsöverskridande och nationella samarbeten. Ser gärna aktivt drivande roll från RISE.
- Innovationsdrivande plattform/kluster som har nationella nätverk och samtidigt kompletterar det arbete som görs i kommunerna. Start-ups kan lotsas till befintliga inkubatorer, men inkubatorerna ska inte driva ett livsmedelskluster. Möjligen skulle ett livsmedelskluster kunna vara en del av en Science park, men det riskerar också att snäva av uppdraget.

Eftersom några som intervjuats regionalt även nämnt North Sweden cleantech och Biofuel region som "lyckade" kluster-verksamheter regionalt har även dessa studerats lite närmare.

North Sweden Cleantech är en arena för små och medelstora företag i norra Sverige som skapar eller vill skapa produkter och tjänster som främjar hållbar omställning. Det är en regional plattform för innovation och export som stödjer affärsutveckling av bolag inom grön teknik, ren energi och hållbara lösningar. Man har tre fokusområden; bioekonomi, energi och smarta hållbara städer. North Sweden Cleantech är ett affärsnätverk som skapar mötesplatser, samordnar mässdeltagande, hjälper till med finansiering, matchar företag med lämpliga tes- och demo-anläggningar och olika innovationstjänster och rådgivning. De har

rådgivningskontor längs norrlandskusten från Piteå i norr till Sundsvall i söder och arbetar en hel del med kommunikation via nyhetsbrev och sociala medier. Verksamheten finansieras av EU, Region Västerbotten och medfinansiering av bland annat kommuner och drivs av en projektledande konsult, Peter Hedman, från Regionakademien AB, som har lång erfarenhet från området. Sen anställer man upp vid större projekt, som ofta är finansierade av EU-medel, Interreg-medel och regional medfinansiering. North Sweden Cleantech har funnits sedan 2016 och har idag 31 partners, varav flera kommunala bolag och science parks. I affärsnätverket ingår drygt 100 företag.

Biofuel Region bildades 2003 och är en medlemsägd intresseförening som vill driva en transformation mot fossilfria transporter och en välutvecklad bioekonomi i norra Sverige. Verksamheten drivs via ett bolag som föreningen äger, Biofuel Region AB, som har cirka sex personer inklusive vd anställda i Umeå. Medlemmarna finns i de fyra nordliga länen och utgörs av sex kommuner, kommunala energibolag, transportföretag, branschorganisationer som LRF med mera. Finansiering sker via medlemsavgifter, regionala medel och projektmedel från EU och till exempel Region Västerbotten. Syftet med verksamheten är nätverksbyggande, initiera och koordinera projekt, omvärldsbevaka och främja kunskapsutbyte, ta fram rapporter och underlag för beslut, göra inspel på regionala styrdokument och engagera yngre personer inom området. Enligt Region Västerbotten har Biofuel Region AB bidragit med viktiga kunskapsunderlag till regionen vid inspel till EU-politiken.

Figur 4. Sammanställning av behov hos stat, länsstyrelse, region och kommun som ett livsmedelskluster skulle kunna lösa.

Resultat från regional workshop

I juni genomfördes en workshop med gröna gruppen, som Länsstyrelsen Västerbotten samlar för informationsutbyte ett par gånger per år. På workshopen diskuterades önskemål kopplat till bildandet av en ”Arctic food innovation hub”, se deltagande organisationer och frågeställningar i appendix 3. Resultatet av dialogen kan sammanfattas enligt nedan:

- En tydlig gemensam vision är avgörande för att lyckas över tid
- Satsningen måste vara långsiktig – åtminstone till 2030

- Involvera hela livsmedelskedjan från jord till bord och från bord till jord. Det är viktigt att arbeta med innovation hela vägen, koppla ihop olika delar av ekosystemet och stötta och stärka hela livsmedelskedjan samt skapa samverkan mellan näringen och övriga aktörer inom akademi, främjandesystem och myndigheter
- Samverkan mellan de nordliga länen är nyckeln, men gör det stegvis
- Skapa en nod och ”spindel i nätet” så att det blir en tydlig väg in – jobba med omvärldsanalys, utveckling/nyttänk/export, finansieringshjälp, matchmaking regionalt och nationellt, kompetensutveckling, bollplank och lots till test och demo. Noden ska ha koppling mot det nationella och kunna driva på och hjälpa till hela vägen.
- Viktigt med en tydlig huvudman, organisation, nod, men behövs ingen ”byggnad”

Inspel från nationella aktörer

I början av 2023 inledde regeringen arbetet med en nationell livsmedelsstrategi 2.0. Som ett led i arbetet har dialoger hållits med olika aktörer i livsmedelskedjan och inspel har välkomnats från branschen. Målet med uppdateringen är att stärka konkurrenskraften och öka produktionen av mat i hela Sverige. Ett färdigt förslag kommer att presenteras av regeringen under våren 2024. Nedan finns några exempel på inspel som har relevans för regionala utvecklingskluster för livsmedel i norra Sverige.

Sweden food arena menar att utvecklingen av hela livsmedelskedjan borde vara en nationell angelägenhet, men att ansvaret idag är fördelat på nationell och regional nivå och mellan flera aktörer som jobbar i stuprör. Stöden till företagen är fragmenterade och ofta kortsiktigt finansierade i projektform. Projekten utförs av flera olika aktörer, isolerat till olika led i kedjan och satsningarna hänger sällan ihop. Det är svårt att visualisera innovationssystemet i Sverige och regionalt finns både överlappande kompetenser och erbjudanden samt kompetensluckor. De lyfter utmaningar både inom primärproduktion och förädlingsled och menar att för en enskild regional rådgivare med ämnesspecifik kunskap kopplat till primärproduktion är det svårt att kunna diskutera flera större frågor såsom rekrytering, kompetensutveckling, teknikutveckling, företags- och marknadsutveckling utan stöd av ett stort nätverk med experter som rådgivaren kan tillhandahålla företaget. Inom förädlingsledet är situationen det motsatta. Här saknas i stora delar av landet både lokala experter och kunskapspridare inom flera ämnesspecifika kunskapsområden. Däremot finns det många 3-åriga projekt runt om i Sverige som främst syftar till att stärka företagets affärsutveckling med kostnadsfri eller subventionerade tjänster och där man även kan koppla företagen till andra offentliga aktörer såsom ALMI, Business Sweden eller liknande. Flera sådana offentliga aktörer saknar dock specifik kunskap inom livsmedelsområdet. Sweden food arena menar att projekten ofta läggs ned när projekttiden är slut; sedan startas nya med ungefär samma mål och inriktning. Det gör att det aldrig blir momentum för att skapa förändring på riktigt. Vidare anser de att vi behöver gå från projekt till process. Det läggs massor av tid på att skriva rapporter och jobba mot finansierarna istället för att kraftsamla och skapa större ramprogram kring vad vi egentligen vill med matsystemet. Sweden food arena vill se en satsning på regionalt innovationsstöd genom samordning mellan nationella och regionala aktörer med kunskap och erfarenhet inom livsmedel. Organisationer som SISP, RISE och AKIS delar denna bild och har gjort liknande inspel till uppdateringen av Livsmedelsstrategin.

Sveriges regioner och länsstyrelser pekar också i sitt inspel till den nya livsmedelsstrategin på behovet av en ny satsning på regionala noder och en nationell koordinering av regionala noder. De vill även se en nationell medfinansiering så att flera län och regioner ska kunna dra nytta av EU-finansiering. Se sammanfattning av deras förslag nedan:

1. **En ny satsning på regionala** noder behövs för att ge företagen förbättrad tillgång till kompetens och utvecklingsresurser oberoende av var de är lokaliserade i landet. Ett

koordinerat och marknadsorienterat system som utgår från företagets behov behöver skapas för ökad konkurrenskraft genom främjande av företagsutveckling och innovation. Satsningen behöver göras för att säkerställa tillräcklig regional kapacitet i hela landet, främja samarbete mellan de regionala noderna i Sverige och se till att den nationella livsmedelsstrategin når ut i hela landet.

2. **Nationell koordinering av regionala noder med uppkoppling till nationella forsknings- och utvecklingsaktörer** kommer att förbättra effekterna av investerade resurser i forskning, utveckling och innovation. Dessa resurser kommer till användning i fler företag vilket leder till stärkt konkurrenskraft. Långsiktighet i satsningen är dock nödvändig för att få positiva effekter i näringslivet.
3. **Nationell medfinansiering för att fler län/regioner ska kunna dra nytta av EU-finansiering.** Det finns möjlighet att förstärka regionala satsningar på företagsutveckling och innovation inom livsmedelssektorn med hjälp av exempelvis europeiska regionalfonden och INTERREG-programmen. Det krävs dock en betydande medfinansiering vilket i praktiken gör det omöjligt i delar av landet i dagsläget. Nationell medfinansiering skulle göra det möjligt att dra nytta av EU-finansiering i hela landet.

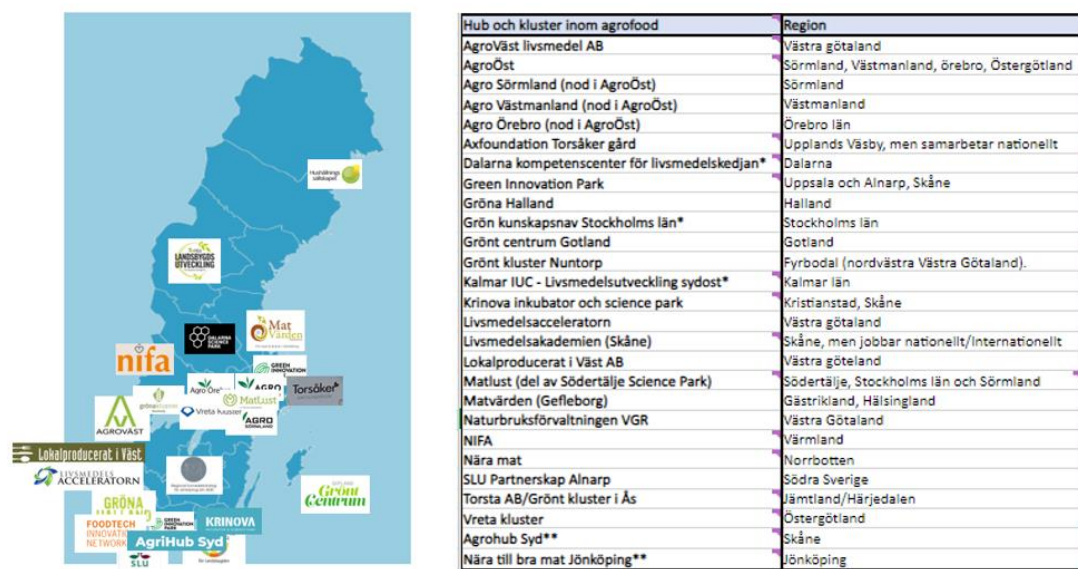
Vid intervjuer med **Sweden food arena och AKIS** om en regional hub för livsmedelsutveckling i Västerbotten och norra Sverige lyfts problematiken med dagens system som är fragmenterat och projektifierat och som inte främjar livsmedelsutveckling i hela landet. De tips och ideer som ges vid intervjuerna kan summeras i följande punkter:

- En viktig grund är livsmedel som del av smart specialisering regionalt
- Kraftsamla kring några värdekedjor som är viktiga för regionen. Sätt vision och mål mot 2030 eller ännu längre fram. Stärk befintliga aktörer och områden och säkra att de överlever, frodas och utvecklas. Vad vill vi med mjölken, köttet, den vilda maten, brödet och de fossilfria industri-symbioserna till 2030? Vad behövs för att uppnå det? Hur stärker vi förädlingen och innovationsarbetet? Sätt färdplaner (jfr med Skånebönan). En tydlig strategi och handlingsplan är viktigast och sen är det en bonus om det finns pengar att söka.
- Sätt mål för export, ta fram "unique selling points", addera innovation och öka produktionen – i den ordningen! Stark förädling gynnar primärproduktionen.
- Använd Västerbotten som pilot för att stärka samverkan mellan akademi och praktik och växla upp. Idag ser man inte att regioner med universitet är bättre än andra regioner när det gäller livsmedelsutveckling
- Haka på nationella initiativ och gör verkstad av det regionalt, till exempel förädlingssatsning inom kött- och chark nationellt – hur riggar vi det regionalt och finns några särskilda utmaningar och möjligheter kopplat till norra Sverige och kallt klimat?
- I (norra) Sverige finns den mest hållbara livsmedelsproduktionen i världen – bygg vision och story kring det – sök pengar utifrån den norrländska visionen, storyn och färdplanen
- Utbilda VD:ar för livsmedelsföretag inom innovation
- Samla de nordliga länen för att gynna primärproduktionen och stärka värdekedjorna. Arbeta med utvecklingsnoder likt AgroÖst. Jobba tillsammans via digitala lösningar.

6. Nulägesbeskrivning gröna kluster och utvecklingsnoder nationellt

Historik och etablering av gröna kluster och utvecklingsnoder för livsmedel

I Sverige finns ett 30-tal gröna kluster eller utvecklingsnoder med fokus på jordbruk och/eller förädlade livsmedel. Några av dessa har funnits i mer än 20-30 år och är väl etablerade regionalt, till exempel AgroVäst i Västra Götaland, Krinova och Livsmedelsakademien i Skåne samt Matlust i Södertälje. Andra har nyligen bildats eller är under bildande, till exempel Dalarna kompetenscenter för livsmedel och Grönt kunskapsnav Stockholm. Enligt intervju med utvecklingsansvarig på Vreta kluster, ett utvecklingscentrum för gröna näringar i Västergötland, tog det fem år innan navet hade en tydlig plats regionalt och en väl fungerade verksamhet. Enligt samma källa har det varit en stor fördel att ha de gröna näringarna samlade i ett kluster då det underlättat för samhället runt omkring att veta att de finns och att få kontakt med dem. Det har helt enkelt varit ett sätt att synliggöra den gröna branschen och att agera som en länk mellan den och samhället i stort samt att driva kommunikation för att synliggöra branschens behov, utmaningar och möjligheter. Genom att samla branschen regionalt har det blivit lättare att fånga upp gemensamma frågeställningar och satsningsområden samt genomföra större projektansökningar och samarbeta nationellt och internationellt.

Figur 5. Övergripande visualisering av olika livsmedelskluster i Sverige. Kartan och sammanställningen är inte komplett, men visar de kluster som använts för benchmark och intervjuer. De flesta livsmedelskluster finns i södra Sverige, men allt fler börjar kluster etableras i mellersta delarna av Sverige samt södra Norrland. För mer detaljer om varje livsmedelskluster se nedan och i Appendix 2.

Inget grönt kluster eller innovationsnav är det andra likt. Det beror troligen på olika historik och regionala förutsättningar. Flera kluster har ambitionen att arbeta i hela värdekedjan från primärproduktion till förädling och konsumentbeteende, men de flesta kluster har antingen fokus på utveckling i början av värdekedjan eller i slutet av värdekedjan. Vissa regioner har flera kluster som tillsammans täcker upp hela värdekedjan, till exempel Västra Götaland, som har AgroVäst Livsmedel AB som har huvudfokus på forskning och innovation inom lantbruk och primärproduktion, Livsmedelsacceleratorn som har fokus på stöd till produkt- och

Vanliga målsättningar är att bidra till ökad konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning inom livsmedelssektorn. Flera av klustren, till exempel Krinova och Matlust gör årliga effektrapporter där man bland annat redovisar resultat för indikatorer som omsättningsutveckling och antal anställda hos de företag som deltagit i utvecklingsprogram. Det går också att mäta antal medlemmar, kundnöjdhet och utfall kopplat till kommunikation.

Hub och kluster inom agrofood	Region	Huvudman och övriga "partners"								
		Länsstyrelse	Region	Kommun	Kommunalt AB/Företag AB	HHS	LRF	Förening	Aktieägare	Övrigt
AgroVäst livsmedel AB	Västra götaland				AB, men ägs av förening					
AgroÖst	Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland									
Agro Sörmland (nod i AgroÖst)	Sörmland									
Agro Västmanland (nod i AgroÖst)	Västmanland									
Agro Örebro (nod i AgroÖst)	Örebro län									
Axfoundation Torsåker gård	Upplands Väsby, men samarbetar nationellt									
Dalarna kompetenscenter för livsmedelskedjan*	Dalarna									
Green Innovation Park	Uppsala och Alnarp, Skåne									
Gröna Halland	Halland									
Grön kunskapsnav Stockholms län*	Stockholms län									
Grönt centrum Gotland	Gotland									
Grönt kluster Nuntorp	Fyrödalen (nordvästra Västra Götaland)									
Kalmar IUC - Livsmedelsutveckling sydost*	Kalmar län									
Krinova inkubator och science park	Kristianstad, Skåne									
Livsmedelsacceleratorn	Västra götaland									
Livsmedelsakademien (Skåne)	Skåne, men jobbar nationellt/internationellt									
Lokalproducent i Väst AB	Västra götaland									
Matlust (del av Södertälje Science Park)	Södertälje, Stockholms län och Sörmland									
Matvärden (Gefleborg)	Gästrikland, Hälsingland									
Naturbruksförvaltningen VGR	Västra Götaland									
NIFA	Värmland									
Nära mat	Norrbottnen									
SLU Partnerskap Alnarp	Södra Sverige									SLU
Torsta AB/Grönt kluster i Ås	Jämtland/Härjedalen									
Vreta kluster	Östergötland									16
Agrohub Syd**	Skåne									
Nära till bra mat Jönköping**	Jönköping									

Tabell 2. Lista på regionala kluster, nav och plattformar för livsmedelsutveckling i Sverige som ingått vid benchmark förstudien. Denna lista visar hur naven eller klustren är ägda och delvis organiserade. *Nav eller kluster under uppbyggnad. **Saknar formella organisationer och bygger på informella samarbeten mellan olika organisationer.

Finansiering

Även om långsiktig fast grundfinansiering lyfts som önskvärd av flera kluster är det inte vanligt förekommande. De exempel som finns är Axfoundation som finansieras privat, Livsmedelsacceleratorn som finansieras av Västra götalandensregionen samt Krinova, Vreta kluster och nystartade Dalarna kompetenscenter som har viss basfinansiering från region och kommun. Övriga finansieras till stor del av offentliga pengar som är tidsbegränsade samt projektfinsiering. Vissa kluster är delvis finansierade av medlems- och serviceavgifter, men oftast utgör det bara en mindre del av finansieringen. Det kluster som finansieras av störst andel medlemsavgifter är SLU partnerskap Alnarp som har drygt 100 medlemmar och som får in ca 1,7 miljoner kronor i medlemsavgifter. I vissa fall bidrar banker, så som Länsförsäkringar och regionala sparbanker samt privatpersoner som finansiärer, se tabell 3 nedan och i Appendix 2.

Det finns flera utmaningar med projektfinsiering. Det tar mycket tid att söka och administrera projektmedel och det tar lätt fokus från själva uppdraget. Enligt intervjuer skulle gärna projektpengarna kunna vara mer långsiktiga, och även mer öppna och behovsstyrda i stället för detaljstyrda. Flera kluster försöker hitta andra sätt att finansiera verksamheten på, till exempel via aktiviteter som är självförsörjande, så som utbildningar och konferenser där avgifter täcker kostnader, så att man slipper ansöka om pengar för att kunna genomföra kursen.

Hub och kluster inom agrofood	Region	Finansiering							
		Fast basfinansiering	EU	Region	Länsstyrelse	Kommun	Medlemsavgifter	Forskningsfinansiering	Övrigt
AgroVäst livsmedel AB	Västra götaland								
AgroÖst	Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland								
Agro Sörmland (nod i AgroÖst)	Sörmland								
Agro Västmanland (nod i AgroÖst)	Västmanland								
Agro Örebro (nod i AgroÖst)	Örebro län								
Axfoundation Torsåker gård	Upplands Väsby, men samarbetar nationellt								
Dalarna kompetenscenter för livsmedelskedjan*	Dalarna								
Green Innovation Park	Uppsala och Alnarp, Skåne								
Gröna Halland	Halland								
Grön kunskapsnav Stockholms län*	Stockholms län								
Grönt centrum Gotland	Gotland								
Grönt kluster Nuntorp	Fyrbodal (nordvästra Västra Götaland)								
Kalmar IUC - Livsmedelsutveckling sydost*	Kalmar län								
Krinova inkubator och science park	Kristianstad, Skåne								
Livsmedelsacceleratorn	Västra götaland								
Livsmedelsakademien (Skåne)	Skåne, men jobbar nationellt/internationellt								
Lokalproducerat i Väst AB	Västra götaland								
Matlust (del av Södertälje Science Park)	Södertälje, Stockholms län och Sörmland								
Matvärden (Gefleborg)	Gästrikland, Hälsingland								
Naturbruksförvaltningen VGR	Västra Götaland								
NIFA	Värmland								
Nära mat	Norrbottnen								
SLU Partnerskap Alnarp	Södra Sverige								
Torsta AB/Grönt kluster i Ås	Jämtland/Härjedalen								
Vreta kluster	Östergötland								
Agrohub Syd**	Skåne								
Nära till bra mat Jönköping**	Jönköping								

Tabell 3. Lista på regionala kluster, nav och plattformar för livsmedelsutveckling i Sverige som ingått vid benchmark. Denna lista visar hur naven eller klustren är finansierade. *Nav eller kluster under uppbyggnad. **Saknar formell organisation och bygger på informella samarbeten mellan olika organisationer.

Framgångsfaktorer och fallgropar

Vid intervjuer med representanter från Axfoundation, Matlust, Krinova och Vreta Kluster har både framgångsfaktorer och fallgropar diskuterats.

De framgångsfaktorer som nämns är:

- **En tydlig vision om vad man vill åstadkomma.** Politisk enighet och långsiktighet. Neutral och öppen arena. Låt det operativa arbetet vara behovsstyrt och dynamiskt. Skapa ett nav för samverkan och samhandling. Hållbar produktion och konsumtion av livsmedel och ökad livsmedelsförsörjning och beredskap berör alla idag!
- **Långsiktig grundfinansiering för kontinuitet och kunskaps- och erfarenhetsöverföring internt och externt.** Det tar minst fem år att bygga upp ett väl fungerande nav. Sen söker man projektmedel och offentligt finansierade forskningsanslag för att växla upp grundfinansiering och för att utveckla verksamheten.
- **Samlar alla i värdekedjan och fyller gapen.** Bra att storföretagen är med och/eller ställer sig bakom, det ökar trovärdighet och underlättar att få gehör. Verksamheten ska vara marknadskompletterande och bidra till samverkan och utveckling, inte konkurrera med det som redan görs av befintliga aktörer. Bra med en bred styrgrupp eller styrelse som representerar hela värdekedjan. Utveckla samarbete med forskning och akademi via kontinuerlig dialog, vara frikostig med examensarbeten och praktikplatser samt erbjud testmiljöer och living labs till forskningsprojekt.
- **Satsar på att utveckla och skapa värde för befintliga företag och gräver där man står.** Nyckeln är att lyssna på behoven, fånga utmaningar, bygga förtroende, lotsa till samarbeten och finansiering, skapa värde (direkt, indirekt eller för samhället), visa på exempel och erbjuda verktygslåda för affärsutveckling och acceleration av företag som vill och kan ta sig vidare. Få människor att träffas, fika och prata om utmaningar och lösnings-idéer. När flera företag säger samma sak arrangera ett seminarium eller starta ett projekt. Gör tidig affärsutvärdering av nya ideer och affärsmodeller då dessa måste vara ekonomiskt hållbara. Det är ett viktigt incitament som gör att företag avsätter tid samt att miljömässig och social hållbarhet uppnås.
- **Engagerar genom användning av testbäddar och innovationstävlingar.** Använd offentlig måltid som testbädd och living lab för nya produkter och som drivkraft för att

uppnå miljö- och hållbarhetsmål inom offentlig sektor. Arrangera innovationstävlingar för att lyfta entreprenörer och knyta ihop och stärka relationen mellan olika aktörer regionalt och nationellt/internationellt.

- **Anställ engagerad och kommunikativ koordinator/personal och köp in konsulter med aktuell kunskap och nätverk som driver specifika projekt.** Heltidsanställ koordinator med uppgift att driva och utveckla ett kluster från start. Ge koordinatören en fri roll som stöts av en engagerad styrgrupp/styrelse som inte detaljstyr. I koordinatörens uppgift ingår att driva mycket kommunikation, både själv och tillsammans med dedikerad kommunikatör. Koordinatören ska ha ett brett nätverk och god förståelse för omvärldsfaktorer och olika aktörers förutsättningar, uppdrag och drivkrafter. För att möjliggöra flexibel tillväxt används inköpta temaledare och konsulter med aktuell kunskap och nätverk som driver specifika projekt. Navet kan också ha temaledare som är experter på projektansökningar och olika typer av finansiering.

De fallgropar som nämns är:

- **Otydligt uppdrag** och otydliga spelregler ökar risken att navet blir en ”slasktratt för allt som har med livsmedel att göra”, dvs att det läggs tid på fel saker och inte på att utveckla livsmedelsföretagens affärs- och konkurrenskraft.
- **Beroende av fel typ av finansiering** – anpassar sig efter finansiärens utlysning och fastnar i administrativa rutiner istället för att lösa de behov som finns eller på att skapa riktigt värde för företagen
- **Satsar för mycket resurser på start-up-verksamhet** som både är mer riskfyllt och mindre effektivt jämfört med att jobba med att få befintliga företag att utvecklas
- **Projektanställer koordinator på deltid** eller som ska avsätta tid för att söka projektmedel för egen anställning och lön, vilket tar fokus från grunduppdraget och signalerar att satsningen inte är så viktigt!
- **Använder forskare på fel sätt.** Forskare kan sällan göra direkt nytta som konsult i företag. Företag är i ständig rörelse med fokus på affär medan forskare har fokus på specifika områden och publicering av forskningsresultat. Använd forskare som expert i rätt läge och med hjälp av en intermediär som förstår båda parter och hur samverkan bäst skapar värde

Nationell samordning av innovation och utvecklingskluster

I Sverige finns flera nationella nätverk för bland annat innovation och utveckling av livsmedel, till exempel AKIS, Gröna kluster i Sverige, SAMLA Sverige och SISP.

AKIS (Agricultural Knowledge and Innovation Systems) är ett begrepp för olika nätverk av aktörer som arbetar med att främja kunskap och innovation inom lantbruket. Genom samarbete mellan lantbrukare, forskare, rådgivare och andra aktörer bildar AKIS en plattform för utbyte av kunskap och idéer. Målet är att uppmuntra dialog och att överföra kunskap och behov mellan praktik och forskning, så utveckling och innovation sker som bidrar till att öka lantbrukets produktivitet, hållbarhet och konkurrenskraft. Genom workshops, seminarier och andra aktiviteter främjar AKIS kunskapsöverföring och bidrar till hållbart jordbruk i EU. AKIS i Sverige samordnas gemensamt av Jordbruksverket och Landsbygdsnätverket. I AKIS analysgrupp ingår personer från AgroÖst, RISE, Sweden food arena, Stiftelsen lantbruksforskning, SLU, Branschråd för lantbrukets rådgivningsföretag, Sametinget, Jordbruksverket, Agroväst livsmedel AB, LRF och Landsbygdsnätverket.

Gröna kluster i Sverige är ett projekt som drivs av Landsbygdsnätverket i samarbete med 19 av Sveriges gröna kluster. Syftet är att öka samverkan och utbytet mellan dessa och genom ökad kunskap och effektivitet i de gröna klustren skapa bättre förutsättningar för ökad konkurrenskraft i den svenska livsmedelsproduktionen. Projektet anordnar nätverksträffar, workshops med mera. Målsättningen är att skapa ett partnerskap mellan de gröna klustren i Sverige så att klustren kan ta sig an större frågor och arbeta med dem i en stor del av landet samtidigt.

SAMLA Sverige (Samutveckling för Livsmedelsbranschens acceleration) är ett nationellt nätverk som samlar den breda kunskap som finns i Sverige kring innovationsstöd till livsmedelsbranschens företag. Syftet är att tillgängliggöra det arbete som utförs av medverkande organisationer och regioner. SAMLA anordnar medlemmöten och sprider information om vad som är på gång i Livsmedelssverige, verktyg och stöd samt utlysningar och finansieringsmöjligheter för livsmedelsutveckling och innovation. Arbetet koordineras av RISE och exempel på partners är länsstyrelser och regioner runt om i Sverige, Business Sweden, Livsmedelsföretagen, Livsmedelsakademin, SLU, Grönt centrum Gotland, Vreta kluster, Matlust, NIFA Värmland och Dalarna science park. Vid intervju med koordinatören för SAMLA lyfts flera goda exempel, men också att det varit svårt att hitta samverkan med Västerbotten då det inte finns något tydligt regionalt kluster att arbeta med. Koordinatören berättar också att de personer som jobbar i olika kluster har ganska olika kompetensprofil, alltifrån affärslotsar och experter på projektansökningar till kommunikatörer. Om ett kluster har tre anställda är alltid en person kommunikatör.

SISP (Sweden Incubators & Science Parks) är en branschförening för Sveriges inkubatorer och science parks. SISP har 61 medlemmar, varav Krinova, Södertälje Science park inklusive Matlust och Dalarna science park är några. SISP driver tillsammans 80 fysiska mötesplatser, erbjuder affärsutveckling och såddkapital, samverkar med andra kluster samt har triple helix-förankring.

Sweden food arena är en nationell arena där aktörer inom livsmedelsbranschen samverkar för en innovativ, hållbar, konkurrenskraftig livsmedelssektor. Genom att tillsammans hantera och formulera behov inom forskning, utveckling och innovation stärks svensk livsmedelssektor. Sweden food arena driver på det offentliga att satsa mer på innovation inom livsmedel. I styrelsen finns representanter från hela värdekedjan från primärproduktion till handel och i innovations- och forskningskommittén finns representanter från livsmedelsföretag, universitet, RISE, Food Science Sweden, LRF och Landsbygdsnätverket. Sweden food arena har tagit initiativ till flera rapporter, bland annat om hur ett modernt nationellt innovationssystem för livsmedel skulle kunna se ut. Där förordar man en satsning på en nationell myndighetssamverkan kring forskning och innovation och en satsning på regionalt innovationsstöd genom samordning mellan nationella och regionala aktörer. Dessa slutsatser har även spelats in till den kommande uppdatering av livsmedelsstrategin, se ovan.

7. Rekommendation och förslag på åtgärder

Viljan och förmågan finns

Alla som intervjuats eller som deltagit i workshops tycker att det är hög tid att vi kraftsamlar inom livsmedel i norra Sverige. Genom att agera tillsammans kan vi skapa genomförandekraft och gå från ord till handling och implementera det som står i den regionala livsmedelsstrategin. I en alltmer komplex värld blir det allt viktigare att ingå i större sammanhang och flera ser fördelar med att hitta en länsöverskridande lösning och att koppla upp sig mot det nationella innovationssystemet. Samtidigt menar man att det kan vara svårt att göra allt på en gång och därför rekommenderas en stegvis förflyttning med mål att långsiktigt integrera alla fyra nordliga län i satsningen. Fördelarna med en flerlänslösning är att det blir en större kritisk massa och att det underlättar för de företag och aktörer som verkar i flera län och nationellt. Andra faktorer som är viktiga är att satsningen är långsiktig, att hela värdekedjan deltar och att de olika intressenterna både kan och vill bidra. I norra Sverige är vi vana att kämpa för att få saker att hända och regionalt är vi duktiga på att kroka arm i olika flerpartslösningar, vilket talar för att en satsning kan bli framgångsrik, se figur 6 nedan.

"Bra om norra Sverige kraftsamlar inom livsmedel"	"Långsiktig satsning med handslag, gärna på landshövdingarnivå - mot 2030 eller 2035"	"Södra Sverige bryr sig inte om livsmedel i norra Sverige. Det är upp till oss om något ska hända framåt. Vi är vana att kroka arm"
"Samordna de fyra länen – det är ett vinnande koncept"	"Det är ett slöseri att vi inte har bättre regional samordning"	"Viktigt att vi stärker livsmedel i norra Sverige, ur ett beredskapsperspektiv"
"Det är hög tid att vi gör något - branschen är <u>sampratad</u> och det här är vägen att gå!"	"Bra om vi kan hitta ett bra upplägg och samverkan över länsgränserna 1+1=3"	"Börja i Västerbotten först för att hitta egen identitet. Därefter samlad målbild för de fyra nordliga länen"
"Mer effekt om vi <u>poolar</u> ihop resurserna i de fyra länen"	"Viktigt att de stora livsmedelsföretagen är med – att de tycker att det är värdefullt och att de deltagit i handslaget"	"Vi måste jobba på ett nytt sätt för att få saker att hända. Det är dags nu!"
	"Ta i ordentligt när det gäller pengar – så att det finns pengar att göra något för"	

Figur 6. Citat från intervjuer med olika intressenter.

Delade meningar om namnet Arctic food innovation hub

Flera av de intervjuade tycker att namnet "Arctic food innovation hub" är ett bra namn. Några föreslår att ordet "hub" ska bytas ut mot "cluster" eller "network" då "hub" signalerar att det handlar om att personer samlas på ett ställe, vilket kan vara begränsande. Andra menar att ordet "arctic" kan blandas ihop med andra nav som "Arctic food arena" i Norrbotten och "Arctic food lab" i Uleåborg i norra Finland. Andra förslag som kommit upp under intervjuer är "North Sweden Food Cluster", "North Sweden Food Innovation Network", AgroNord, MatArenan Norr, Northern Food Arena med mera. Det finns de som förespråkar ett svenskt namn, medan andra lyfter fördelen med ett namn som även fungerar internationellt. Rekommendationen är att i nästa steg ta fram och enas om ett namn och en logotype samt varumärkesskydda dessa.

Gemensam vision och strategiska målsättningar

En långsiktig vision skulle till exempel kunna vara att ”Arctic food innovation hub skapar en livskraftig och växande livsmedelsnäring i norra Sverige”.

En mission skulle kunna formuleras ”I norra Sverige skapas framtidens mest hållbara livsmedel av konkurrenskraftiga och innovativa lantbruks- och livsmedelsföretag”.

En verksamhetsidé skulle till exempel kunna vara att ”Arctic food innovation hub skapar en växande livsmedelsnäring i norra Sverige och framtidens mest hållbara livsmedel genom samhandling mellan forskning, tillämpning, livsmedelsföretag och omgivande samhälle”

Strategiska målsättningar skulle kunna vara:

- Ökad livsmedelsproduktion och livsmedelsförsörjning i norra Sverige
- Ökad export av unika livsmedelsprodukter från skog, fjäll och vatten
- Ökad tillväxt inom framtidens hållbara och cirkulära livsmedel
- Ökad produktion av världens mest hållbara mjölk- och köttprodukter

Rekommendationen är att i nästa steg ta fram och enas om gemensam vision, mission, verksamhetsidé och långsiktiga strategiska målsättningar.

Fem insatsområden pekas ut som särskilt viktiga för samverkan inom livsmedel

Det finns många och delvis olika behov hos intressenterna, men de går ändå att koncentrera ner till fem insatsområden som skulle kunna ingå i uppdraget, se figur 7 och nedan. Nästa steg blir att fastställa vilka insatsområden som ska vara kärnan i verksamheten. För att lyckas kan det vara bra att initialt välja något eller några områden som man samlas runt och ser till att det lyckas. Det är viktigt med en bra start på samarbetet och att de intressenter som engagerar sig talar gott om satsningen. Då fokus ligger på utveckling och samhandling är det bra att redan från start lägga tid på att tydliggöra roller, ansvar och arbetsprocesser. Vem fångar upp ideer, hur kan man bidra, vilka är kontaktvägarna in till akademi och främjandesystem, hur interagerar vi när utmaningar och behov dyker upp osv.

1. Attraktiv mötesplats och samverkansplattform

- Leder en samlande, neutral, icke vinstdrivande, öppen och inkluderande mötesplats, utvecklingsnod och samverkansplattform där aktuella behov och utmaningar inom livsmedelsnäringen diskuteras samt nya idéer och affärsmöjligheter formas. Syftet är att bygga ett starkare system, såväl regionalt som nationellt.
- Är en klustermotor som jobbar för kreativt samarbete och utbyten av idéer och kunskap mellan livsmedelsföretag, forskare, studenter, offentliga aktörer, myndigheter, finansiärer och intressentorganisationer som gynnar livsmedelssektorn. Förmedlar kontakt och stöttar samverkan. Knyter hela tiden nya kontakter och arbetar nära idébärare och hela livsmedelskedjan för att fånga upp behov och möjligheter i norra Sverige.
- Skapar nätverksaktiviteter och egna arrangemang samt samordnar arrangemang med andra aktörer och projekt.
- Samlar näringen så att det är lättare för samhället att veta att företagen finns och att få kontakt med dem via nätverksträffar och andra kanaler.

- Samverkar med andra län och initiativ i norra Sverige och med nationella nätverk som till exempel AKIS, Gröna kluster, SAMLA, Måltid Sverige, Sweden food arena, Food Science Sweden m.fl.
- Sammanhållande kommunikation via nyhetsbrev, hemsida, sociala medier med mera till nätverket och det omgivande samhället. Synliggöra branschen och exponera nätverket i relevanta sammanhang, mässor, konferenser m.m

2. Kunskapscentrum som förmedlar fördjupningar och best practise

- Identifierar utvecklingsområden och behov av kunskap inom livsmedelskedjan och olika delbranscher inom livsmedel i norra Sverige. Detta görs tillsammans med näringsens aktörer och via nära kontakter med primärproduktion, livsmedelsföretag, restaurang, handel med mera. Förmedlar behov till aktörer inom forskningen.
- Gör strukturerad omvärldsbevakning åt branschen med syfte att identifiera framtidens utmaningar, och lägga grund för kunskapsförmedling, nya forskningssamarbeten och nya innovationer hos företagen.
- Förmedlar aktivt kunskap inom aktuella ämnen via möten, seminarier, utbildningar och workshops, som stimulerar till implementering av ny kunskap och kommersialisering av ny teknik genom hela värdekedjan. Gör rapporter, fördjupningar och sammanställningar av intressant forskning och ny teknik. Samarbetar med studenter genom praktik och examensarbeten.
- Samlar och förmedlar framgångsrika metoder, så kallad ”best practise”, som möter aktuella behov och utmaningar inom livsmedelsnäringen. Initierar test och demo för att visa best practise samt samarbetar med regionala naturbruksgymnasier och/eller vuxenutbildningar inom de gröna näringarna som i sin tur inspirerar och sprider ”best practise” och goda exempel.
- Fungerar som kommunikations- och kunskapsplattformar gentemot branschen, men också mot politiker, tjänstemän, myndighetspersoner, näringsliv och allmänhet. Driver påverkansarbete genom att svara på remisser och tar fram kunskapsunderlag till frågor som diskuteras i blanda annat EU.

3. Lots till affärs- och företagsutveckling

- Erbjuder en väg in för företag i livsmedelsbranschen. Ger rådgivning och lotsar vidare till en mängd kompetenser inom akademi, näringsliv, offentlig sektor och främjandesystem. Hjälper till att hitta finansieringslösningar.
- Hjälper livsmedelsföretag, främst SMF, med genomlysning av företagets behov. Stöd anpassas till den enskilda företagarens utmaningar, till exempel kompetensförstärkning, skapa möjligheter för samarbeten eller stöd i finansierings-, patent-, regelverks- eller exportfrågor
- Samarbetar med och lotsar till relevanta regionala och nationella innovationsfrämjare och stödaktörer inom affärs- eller teknikutveckling. Erbjuder inkubations-, innovations- och acceleratorstöd vid start av nya företag och tillväxt i befintliga. Ser till att främjandesystemet är samordnat.
- Har program för affärsutveckling inom livsmedel och bedriver affärsfrämjande verksamhet med verktygslådor för tillväxt och företagsutveckling i samarbete med främjandesystemet.

4. Arena för innovation och produktutveckling

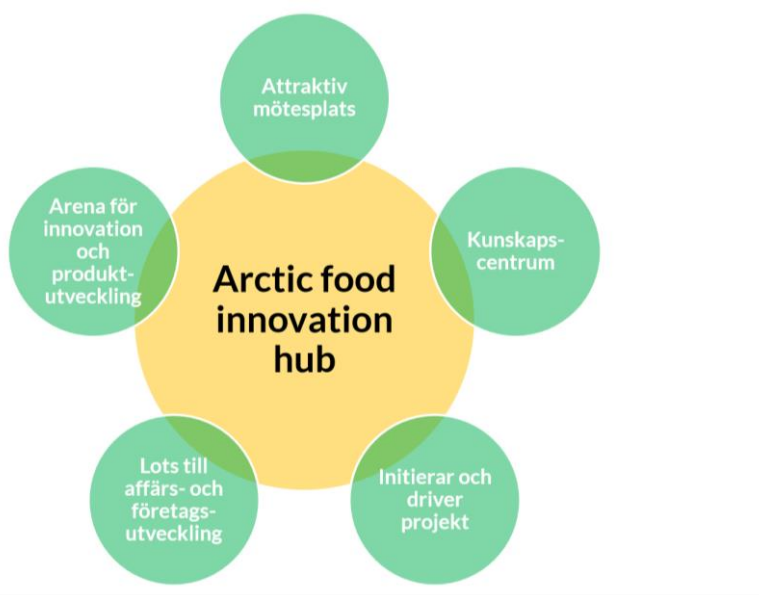
- Hjälper till med produktoptimering av befintliga produkter eller produktutveckling av nya livsmedel, erbjuder testmiljöer för hela värdekedjan och/eller lotsar till lämpliga test- och demo-platser, experter inom produkt-

och processutveckling och living labs inom offentliga kök, restauranger med professionella kockar eller i butik

- Är en aktiv samverkansaktör, som är pådrivande och en samlande kraft som verkar för ett starkare innovationssystem såväl regionalt som nationellt
- Arrangerar innovationsevent och innovationstävlingar
- Stödjer och utbildar inom produktutveckling och innovationsledning
- Söker innovationsinriktade utlysningar och har kontakt med universitet och institut för gemensamma ansökningar till offentliga finansierare.

5. Initierar och driver projekt som skapar förutsättningar för ökad tillväxt

- Fångar upp, förädlar idéer och initierar nya samarbeten, projekt och projektansökningar.
- Leder, koordinerar och är partner i projekt inom utvalda utvecklingsområden där även företag kan delta i arbetet. Har expertis inom projektledning och projektfinansiering.
- Förmedlar och erbjuder företag att delta i nationella program för innovations- och processutveckling t ex inom produktionslyftet, automation och digitalisering samt olika typer av omställningslyft.

Figur 7. Arctic food innovation hub fem insatsområden.

Organisation, resurser och finansiering

För att skapa en framgångsrik Arctic food innovation hub behövs en bred förankring och vilja till satsning. Intresset och viljan finns, men det krävs ett handslag mellan flera parter och ett beslut på en övergripande nivå. Satsningen kan vara på läns- och regionnivå, länsövergripande eller ske i etapper. De organisationer som mest logiskt tar initiativ till ett handslag mellan flera parter och initierar en process för nästa steg, att bilda en samverkansplattform för innovation och kompetensutveckling inom livsmedel, är Region Västerbotten och/eller Länsstyrelsen Västerbotten. Tidigt i processen bör man involvera näringslivet och de stora livsmedelsföretagen, föra en dialog med övriga regioner/län om samverkan samt utreda om det

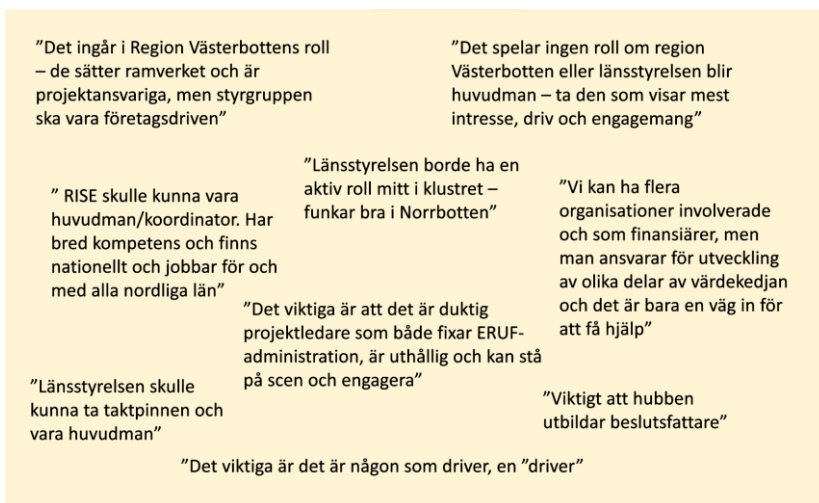
ska bildas en medlemsorganisation, ett partnerskapsupplägg eller både ock. Även den långsiktiga finansieringsfrågan behöver lösas.

Utifrån intervjuer med befintliga regionala samverkanskluster i södra Sverige tar det tid att etablera ett framgångsrikt kluster. Det betyder att det behövs ett långsiktigt åtagande och gärna en grundfinansiering som sedan växlas upp med projektmedel. Enligt det inspel som länsstyrelser och regioner gjort till Livsmedelsstrategi 2.0 bedömer man att en årlig grundbudget på cirka 10 miljoner kronor är önskvärt för att finansiera en regional utvecklingshub för livsmedel. Initialt skulle det möjligen räcka med mindre pengar, men det beror på vilka av de fem insatsområden som nämns ovan som får högst prioritet i ett inledningsskede. Regeringen presenterar den uppdaterade livsmedelsstrategin under 2024 och då kommer det att framgå om det blir något finansiellt stöd till regionerna och/eller länen för att bygga upp kapacitet för livsmedelsinnovation regionalt. Om det inte blir någon central finansiering behövs en regional finansiell lösning hittas, till exempel via en partnerskaps- och/eller medlemsfinansierad lösning eller en kombination av ERUF-medel och partnerskapsfinansiering.

Organisatoriskt behövs en administrativ värdorganisation. Det skulle kunna vara Region Västerbotten, Länsstyrelsen Västerbotten, RISE eller möjligen någon annan organisation med redan uppbyggda stödsystem för administration och centrala stödfunktioner. Vid intervjuer med olika intressenter lyfts de tre första aktörerna som lämpliga "huvudmän", se figur 8. De flesta menar att regionen eller länsstyrelsen skulle vara naturliga huvudmän, medan de större livsmedelsföretagen lyfter RISE som lämplig värdorganisation. Det sistnämnda kan bero på att de större företagen är vana att arbeta nationellt och internationellt tillsammans med akademi och branschorganisationer samt med RISE som forsknings- och innovationspartner. Vid samtal med Region Västerbotten och Länsstyrelsen Västerbotten är båda positiva till att ta på sig ett administrativt värdskap om det skulle behövas. Samtidigt ser de gärna att verksamheten i samverkansplattformen bedrivs utanför regionens och länsstyrelsens ordinarie verksamhet, till exempel hos en oberoende aktör eller som en flerpartslösning med flera organisationer involverade. De vill, liksom flera andra intressenter, ingå i bolagsstyrelse eller styrgrupp för Arctic food innovation hub beroende på om den drivs i bolagsform eller inte. Styrgruppen har en viktig roll i att sätta mål, se till att det blir handling och systematiskt och kontinuerligt utvärdera verksamheten så att den skapar nytta för livsmedelsutvecklingen i norra Sverige..

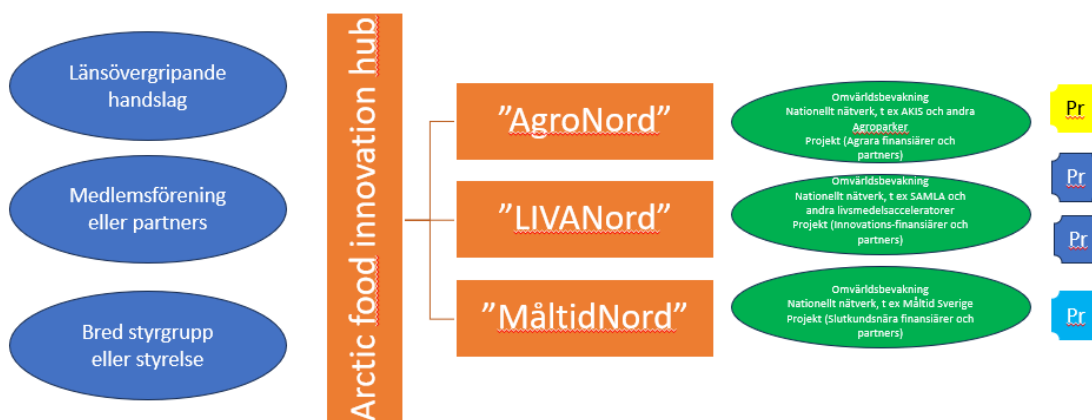
Enligt de intervjuer som genomförts behövs ingen särskild "fysisk plats eller hus" för verksamheten. Det viktiga är att man som livsmedelsaktör eller som samhällsaktör, som vill komma i kontakt med livsmedelssystemet i norra Sverige, vet vart man ska vända sig samt att mötesplatser på särskilda teman anordnas regelbundet i digital och/eller fysisk form. Ett väl fungerande kommunikationsarbete ses som en nyckel till en framgångsrik samverkansplattform och kommunikation ses därför som en kritisk kompetens och resurs i uppbyggnaden av organisationen

En annan framgångsfaktor vid uppbyggnaden av en Arctic food innovation hub är att arbeta med forskning, innovation och kompetensutveckling i hela värdekedjan från primärproduktion och livsmedelsförädlingen till måltider och konsumentbeteende. För att lyckas arbeta med hela värdekedjan bör kompetens och resurser i samverkansplattformen spegla behovet. Så som systemet ser ut idag är det svårt för en person att klara av att både omvärldsbevaka, nätverka, driva utveckling och hitta finansiering i alla delar av värdekedjan. Organisationen bör därför

Figur 8. Citat från intervjuer med olika intressenter.

bestå av minst 3-5 personer som genom sina olika kompetenser, erfarenheter och regionala och nationella nätverk kan täcka upp behovet som finns i hela värdekedjan. Förslaget är att Arctic food innovation hub organisatoriskt består av tre fokusområden; "Agronord" med fokus på utveckling av primärledet, "LIVANord" med fokus på livsmedelsacceleration och utveckling av befintliga och nya livsmedelsförädlade företag och "MåltidNord" med fokus på utveckling av offentliga måltider, restauranger, besöksnäring och konsumentbeteende. I en uppstartsfas skulle en person kunna fungera både som övergripande ledare och som ansvarig för ett fokusområde. Till organisationen kopplas också en till två kommunikatörer och över tid utökas organisationen utifrån uppdrag och inkommande projekt, se figur 9. Arctic food innovation hub ska enligt tidigare beskrivet i avsnittet om insatsområden arbeta nära andra initiativ och innovationsfrämjare regionalt samt livsmedelskluster och innovationsnätverk nationellt. Arctic food innovation hub ska inte utföra allt själv utan framförallt fungera som en samlande, öppen och inkluderande mötesplats, utvecklingsnod och samverkansplattform där aktuella behov och utmaningar inom livsmedelsnäringen diskuteras samt nya idéer inom forskning, innovation och affärsmöjligheter formas. Syftet är att bygga ett starkare system, såväl regionalt som nationellt.

Figur 9. Övergripande skiss på hur en organisation skulle kunna se ut

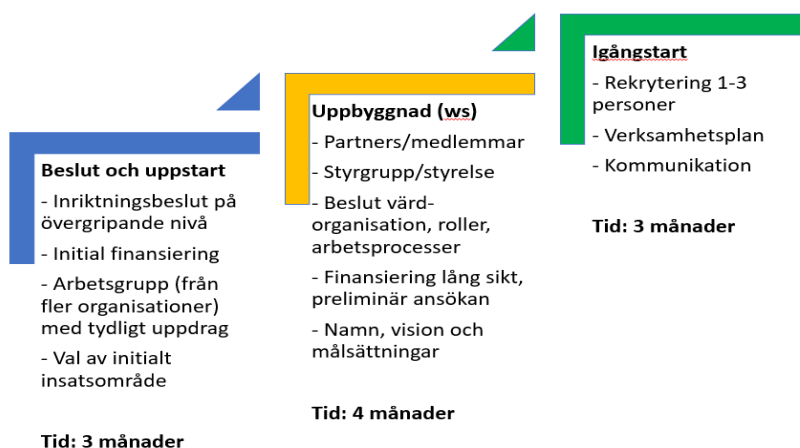
Nästa steg i utvecklingen av en samlande nod för livsmedelsutveckling i norra Sverige

Sedan förstudien startade våren 2023 har flera initiativ, bland annat Region Västerbottens, Umeå kommuns och Skellefteå kommuns ERUF-finansierade satsning på stärkt livsmedelsnäring i Västerbotten (2024-2026), Umeå Universitets satsning på fokusområde växtodling (2024-2028) och satsningar i närliggande län på utveckling av små- och mellanstora livsmedelsföretag startat. De är viktiga pusselbitar i utvecklingen av livsmedelsnäringen i Västerbotten och norra Sverige, men de kommer inte att lösa alla de behov som finns kopplat till ökad regional livsmedelsutveckling, samverkan i hela värdekedjan och uppkoppling mot det nationella innovationssystemet. Bildandet av en Arctic food innovation hub skulle kunna fylla de gap som finns och fungera som en samlande och långsiktig nod för utveckling av hela livsmedelssystemet i norra Sverige.

Rekommendationen är därför att i nästa steg hitta finansiering och börja bygga upp verksamheten i en Arctic food innovation hub. Uppbyggnaden kan ske i tre steg, se figur 10.

I det första steget tas ett inriktningsbeslut av Region Västerbotten, Länsstyrelsen Västerbotten och möjligen några andra regionala aktörer att gå vidare med bildandet av en samlande innovations-hub. Eventuellt görs också ett inledande handslag mellan partners som anser att det här är viktigt och som vill vara med och bidra i processen. I uppstartsfasen tillsätts också en projektledare och en arbetsgrupp med representanter från flera organisationer med uppdrag att sätta igång processen att bygga upp en samverksansarena för utveckling och innovation.

I steg två börjar uppbyggnaden av struktur och finansieringsmodell. Här sker också en förankring med fler partners och namn, vision, insatsområden och målsättningar mot 2035-2040 diskuteras och fastslås. I steg tre startar rekrytering av ledare och koordinatörer och därefter sätts verksamhetsplan och kommunikationsplan. Hela processen från inriktningsbeslut till start av verksamhet bör inte ta mer än cirka 10 månader och en samverkansarena för livsmedelsinnovation i Västerbotten och norra Sverige bör kunna vara igång i under 2025. Då är den antingen finansierad centralt via Livsmedelsstrategi 2.0-pengar eller via en kombination av partnerskaps- och/eller medlemsfinansierad lösning tillsammans med ERUF-medel.

Figur 10. Uppbyggnad av Arctic food innovation hu

8. Referenser

- En agenda för Livsmedel inom Skånes innovationsstrategi för hållbar tillväxt (2021)
- Färdplan Ett modernt innovationssystem, Sweden food arena (2023)
- Företagsinitierade innovationshubbar i Sverige, Vinnova rapport VR 2020:11 (2020)
- Förstudie Utveckling av ett modernt innovationssystem, Sweden food arena, SISP, RISE, Landsbygdsnätverket (2022)
- Innovation för en livsmedelsproduktion i världsklass, Entreprenörskapsforum (2022)
- Innovation i livsmedelskedjan i Norr- och Västerbotten, Förstudie RISE (2018)
- Inspel till Västerbottens livsmedelsstrategi – Fokusområde Utbildning och kompetensförsörjning, Annika Svensson (2019)
- Jordbrukets utveckling i norra Sverige 2018-2022, Jordbruksverket SE-RA:23:11 (2023)
- Livsmedelssystemet mot 2035, Tillväxtverket rapport 0438 (Kairos Future) (2023)
- Mer mat från Västerbotten, Regional livsmedelsstrategi 2021-2030 (2021)
- Norrbottens livsmedelsstrategi Nära Mat 2016-2020.Rapport (2016)
- Regional innovationsstrategi 2022, Region Västerbotten (2022)
- Regional livsmedelsstrategi Västernorrland (2021)
- Regional mat- och livsmedelsstrategi Jämtland Härjedalen dnr RUN/294/2017 (2017)
- Skafferiet mellan kust och fjäll, Livsmedelsproduktion i Västerbottens län, (2017)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Fokusområde Mat i offentliga kök, Länsstyrelsen Västerbotten, Skellefteå kommun (2019)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Fokusområde Transporter och logistik, Länsstyrelsen Västerbotten, Region Västerbotten (2018)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Fysisk planering för ökad livsmedelsproduktion, Länsstyrelsen Västerbotten (2019)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – För en tryggad livsmedelsförsörjning i Västerbotten, Länsstyrelsen Västerbotten (2019)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Miljö-klimat-energi, Länsstyrelsen Västerbotten (2019)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Regler och villkor, Länsstyrelsen Västerbotten (2019)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Vem tar över gården, LRF och Region Västerbotten (2016)
- Underlag till Västerbottens läns livsmedelsstrategi – Småskalig livsmedelsproduktion och försäljningsvägar, Länsstyrelsen Västerbotten (2019)
- Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft, Regional utvecklingsstrategi 2020-2030, Region Västerbotten (2020)

Appendix 1 – Beskrivning ekosystem livsmedel i norra Sverige

Universitet, högskolor och forskningsinstitut

Mittuniversitetet, MIUN

Sundsvall, Västernorrland och Östersund, Jämtland, Sverige

<https://www.miun.se/>

Mittuniversitetet har två campus, i Sundsvall och i Östersund. De har olika karaktär och delvis olika utbildningsutbud. I Sundsvall finns en stor andel tekniska och naturvetenskapliga utbildningar liksom journalistutbildning, lärarutbildning och vårdutbildning. Östersund har sin tyngdpunkt i samhällsvetenskap med viss teknikutbildning och tydlig profilering mot psykologutbildning, vårdutbildning och socionomutbildningar. Den forskning som bedrivs på Mittuniversitet med koppling till livsmedelssystemet är ofta tvärvetenskaplig och tillämpad i symbios med industrin. Till exempel LCA-studier inom aquaponik och biokemisk rening av fiberbankar kopplat till livsmedelsframställning. De arbetar även med hur man kan använda spillvärme och biprodukter från industrin i samarbete med bland annat RISE i Örnsköldsvik och Piteå. Mittuniversitetet är även med i ett större FORMAS projekt om stadsodling.

Umeå universitet, UmU

Umeå, Sverige

<https://www.umu.se/>

Umeå universitet är ett regionalt universitet med forskning och utbildning inom medicin, naturvetenskap och teknik, samhällsvetenskap, humaniora och utbildningsvetenskap. Forskning inom livsmedelssystemet är ofta kopplad till relationen mellan människan och livsmedel, exempelvis kring kost, måltider, nutrition och livsmedel i sociala sammanhang. Det finns även en koppling till sjömat genom Umeå universitets strategiska forskningsområde Ekochange om Östersjöns havsekosystem. Ytterligare en koppling livsmedel finns till odling eftersom universitetet under 2024-2029 kommer att prioritera ett forskningsområde som handlar om hur växtforskning kan bidra till en hållbar och grön omställning i Subarctis (Plant science for a sustainable green transformation of the Subarctic).

Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU

Umeå, Sverige

<https://www.slu.se/om-slu/orter/umea/>

SLU Umeå finns på universitetscampus i Umeå och är en del av Sveriges nationella lantbruksuniversitet. I Umeå bedrivs framför allt skoglig forskning och utbildning men de har även forskning med koppling till livsmedelssystemet, de bedrivs framför allt inom institutionerna för husdjurens utfodring och vård, växtproduktionsekologi samt vilt, fisk och miljö. I Umeå har SLU även en forskningsladugård med mjölkkor på Röbbäcksdalen, där det bland annat görs försök om grovfoderutnyttjande. Det finns också en fältforskningsstation på Röbbäcksdalen där det görs fältförsök kring odling av grovfoder och sortprovning av andra grödor med mera. Fältforskningsstationen är en av åtta stationer nationellt som ingår i SITES (Swedish Infrastructure for Ecosystem science).

Luleå Tekniska Universitet, LTU

Luleå, Sverige

<https://www.ltu.se/>

LTU finns på fyra universitetsområden i Kiruna, Luleå, Piteå och Skellefteå där Luleå är huvudorten. LTU är ett tekniskt universitet som bedriver mycket tillämpad teknisk forskning men även forskning inom naturvetenskap, ekonomi, hälsovetenskap, samhällsvetenskap,

utbildningsvetenskap, humaniora och konst. Det finns en centrumbildning med koppling till livsmedelssystemet, Centrum för distansöverbyggande teknik (CDT). CDTs uppgift är att tillämpa forskningsresultat och främja samarbetet mellan Luleå tekniska universitet, näringsliv och samhälle framför allt kring digitalisering och hållbarhet. Där pågår bland annat projektet Intelligent Food Production Systems, IFPS, med målet att ta fram en modell för hur restvärme från stålframställning och serverhallar kan användas i ett cirkulärt autonomt livsmedelssystem där AI och maskininlärning används för att skapa ett artificiellt ekosystem med ett ”slutet” kretslopp bestående av fisk, insekter, mikroalger och grönsaker.

På LTU är många teknikområden intresserade av att bidra till utvecklingen av livsmedelskedjan och regionens självförsörjning av livsmedel. Tendensen är att projekten blir mer komplexa och berör fler ämnen, tekniker och avdelningar när man tittar på värdekedjor inom exempelvis livsmedel. Det handlar inte bara om teknik utan även bland annat om användbarhet i form av affärsmodeller och beteendevetenskap om hur man tar till sig det nya. LTU har även flera projekt som utvecklar processer för att producera nya material av rester från livsmedels- och jordbruksindustrin.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU

Trondheim, Norge

<https://www.ntnu.no/>

NTNU har en teknisk-naturvetenskaplig profil men även en stor bredd inom andra områden. NTNU har ett satsningsområde kring Hav och kust som pågår 2024-2031 som bland annat innefattar Mat från havet. De satsar även på samhällssäkerhet och beredskap.

Norduniversitetet

Bodö, Norge

<https://www.nord.no/forskning/bla-og-gronn-vekst>

Norduniversitetet har en fakultet för biovetenskap och akvakultur där de forskar kring akvakultur, ekologi, husdjursproduktion och djurvälstånd, genetik, alger och mikrobiell bioteknik. De har även utbildningar kring matproduktion, klimat och miljö.

Norges arktiske universitet, UiT

Tromsø, Norge

<https://uit.no/startside>

Norges arktiska universitet är ett bredduniversitet som har en för biovetenskap, fiskeri och ekonomi. Klimat, miljö och resursförvaltning är centrala forskningsområden vid institutionen för arktisk och marin biologi. Universitetet innefattar även Norges fiskerihögskola.

Seinäjäki University of Applied Sciences

Seinäjäki, Södra Österbotten, Finland

<https://www.seamk.fi/en/>

Seinäjäki University of Applied Sciences bland annat en magisterutbildning inom livsmedel och värdskap med fokus på nutrition, säkerhet, ekonomi och upplevelser. De har även in utbildningar inom fältet naturresurser som bland annat omfattar lantbruk, landsbygdsföretagande och utveckling av livsmedelskedjan. Universitetet är inriktat mot tillämpad forskning och support till små och medelstora företag.

University of Oulu

Uleåborg, Norra Österbotten, Finland

<https://www.oulu.fi/en>

Uleåborgs universitet är ett av de största och mest multidisciplinära universiteten i Finland och verkar inom biovetenskap, humaniora, utbildning, ekonomi och affärsadministration, naturvetenskap, medicin och hälsa, teknik och arkitektur, datavetenskap och elteknik. De beskriver sig som bedriva vetenskap med en arktisk attityd.

Samiska högskolan / Sámi allaskuvla / Sámi University of Applied Sciences

Kautokeino, Norge
<https://samas.no/nb>

Samiska högskolan bedriver forskning bland annat inom språk, kultur, historia, samhälle, juridik, rennäring och andra traditionella näringar.

Samernas utbildningscentrum / Sámiij áhpadusguovdásj

Jokkmokk, Jokkmokks kommun, Norrbotten, Sverige
<https://samernas.se/>

Samernas utbildningscentrum erbjuder utbildningar i olika längd från helgkurser till helårsutbildningar inom bland annat sameslöjd, samiska språk, kultur, rennäring och samiskt mathantverk.

Sveriges forskningsinstitut, RISE

Sundsvall, Örnsköldsvik, Umeå, Skellefteå, Piteå, Öjebyn, Luleå; Sverige
<https://www.ri.se/sv>

RISE är Sveriges forskningsinstitut och innovationspartner. I internationell samverkan med företag, akademi och offentlig sektor bidrar vi till ett konkurrenskraftigt näringsliv och ett hållbart samhälle. Våra drygt 3300 medarbetare driver och stöder alla typer av innovationsprocesser. RISE är ett oberoende, statligt forskningsinstitut som erbjuder unik expertis och ett 130-tal test- och demonstrationsmiljöer för framtidssäkra teknologier, produkter och tjänster. I de fyra nordliga länen har RISE kontor, laboratorier, test och demomiljöer längs kusten i Sundsvall, Örnsköldsvik, Umeå, Skellefteå, Piteå, Öjebyn och Luleå. Intressant för livsmedelkedjan är bland annat närvaron av avdelningen Jordbruk och Livsmedel på kontoret i Umeå och dotterbolaget RISE Processum AB i Örnsköldsvik specialiserat på bioraffinaderiutveckling och att ta vara på de restströmmar som bildas i processindustrin.

Naturbruksgymnasier, YH och andra grundutbildningar

Naturbruksgymnasium Torsta

Ås, Krokoms kommun, Jämtland, Sverige
<https://torsta.se/naturbruksgymnasium/>

På Torsta bedrivs gymnasieutbildning inom Naturbruksprogrammets inriktningar djurvård, lantbruk, naturturism och skogsbruk. Det är framför allt inriktningen lantbruk på Torsta som har koppling till livsmedelssystemet. Skolan drivs i samarbete med [Torsta AB](#) som är ett samverkansbolag mellan den offentliga sektorn och de gröna näringarna i Jämtland. Huvudman för Naturbruksprogrammet är Jämtlands Gymnasieförbund som ägs av medlemskommunerna Bräcke, Krokoms, Ragunda, Åre och Östersund.

Nordvik

Noraström, Kramfors kommun, Västernorrland, Sverige
<https://www.nordvikutbildningar.se/>

På Nordvik bedrivs gymnasieutbildning inom Naturbruksprogrammets inriktningar hästhållning, trädgård, djurvård och lantbruk. Samtliga inriktningar är lärlingsutbildningar, Nordvik är lärlingsplatsen medan Ådalsskolan är huvudman för Naturbruksprogrammet. Det är framför allt inriktningarna lantbruk och trädgård som har koppling till livsmedelssystemet. På Nordvik finns även vuxenutbildningen Trädgård Grund. Nordvik Utbildningar AB drivs av [Hushållningssällskapet Västernorrland](#).

Forslundagymnasiet

Umeå, Umeå kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.skola.umea.se/skolor/gymnasieskolor/forslundagymnasiet.html>

På Forslundagymnasiet bedrivs två gymnasiala yrkesprogram, Naturbruksprogrammet samt Bygg och anläggningsprogrammet. Det bedrivs även vuxenutbildningar och anpassat gymnasium. De utbildningar som rör livsmedelssystemet är framför allt Naturbruksprogrammets inriktning lantbruk, YH-utbildningen Driftledare lantbruk, vuxenutbildningen Trädgård grundutbildning samt YH-utbildningen Trädgårdsmästare. Huvudman Umeå kommun.

Grans Naturbruksgymnasium

Öjebyn, Piteå kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.pitea.se/invanare/skola-forskola/Gymnasieskola/grans-naturbruksgymnasium2/>

På Grans Naturbruksgymnasium bedrivs gymnasieutbildning inom naturbruksprogrammets inriktningar, naturturism, hästhållning, djurvård och lantbruk. Det är framför allt inriktningen lantbruk som har koppling till livsmedelssystemet. Huvudman Piteå kommun.

Gymnasieskolor med Naturbruksprogram med andra inriktningar än lantbruk

<https://www.gymnasium.se/sok/naturbruksprogrammet>

Naturbruksprogrammet med andra inriktningar än lantbruk finns på följande orter i de fyra nordligaste länen: Alsen, Östersund, Sundsvall, Sollefteå, Vännäs, Burträsk, Kalix,

Gymnasieskolor med Restaurang och Livsmedelsprogrammet

<https://www.gymnasium.se/sok/restaurang-och-livsmedelsprogrammet>

Restaurang och livsmedelsprogrammet finns på följande orter i de fyra nordligaste länen: Åre, Östersund, Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Örnsköldsvik, Lycksele, Skellefteå, Umeå Vilhelmina, Boden Kalix, Kiruna, Luleå, Piteå, Övertorneå.

Anstalten Sörbyn, Kriminalvården

Sörbyn, Umeå kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.kriminalvarden.se/kontakt/hitta-till-oss/verksamhet/anstalt/sorbyn/#verksamhet>

Sörbyn har 40 kriminalvårdsplatser och 13 beredskapsplatser. De driver även ett jordbruk med 45 mjölkkor och 120 ungdjur och en 12 veckors djurskötarutbildning inriktad på nötkreatur.

Kompetenscentrum, lokala kluster, försöksstationer och testbäddar

Torsta AB

Ås, Krokoms kommun, Jämtland, Sverige

<https://torsta.se/>

Torsta AB ägs av Region Jämtland Härjedalen, Jämtlands Gymnasieförbund, Sveaskog, SCA, Norra Skog, Persson Invest, och Lantbrukarnas Riksförbund. På Torsta finns ett utvecklings- och utbildningsjordbruk med ekologisk mjölkproduktion där det bedrivs både [naturbruksgymnasium](#) och fältförsök <https://torsta.se/forsoksstation/>. Fältförsöken görs på uppdrag och Torsta ingår i ett nätverk av fasta försöksplatser som årligen utför sortförsök åt Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU. De jordbruksgrödor som försöksodas är i huvudsak vallväxter och spannmålsgrödor. På Torsta utförs även demodling av olika typer av grödor, gödslingsstrategier eller olika metoder för ogräsbekämpning. De har ett nära samarbete med Länsstyrelsen Jämtland som deltar i planeringen och finansierar merparten av demonstrationerna. På Torsta AB finns också gårdsrestaurang och konferenslokaler. Torsta AB bedriver även utveckling av företagande inom de gröna näringarna i Jämtland. Torsta fungerar som en mötesplats för de gröna näringarna i Jämtland där det regelbundet arrangeras konferenser och seminarier med fokus på landsbygdsutveckling och främjande av de gröna näringarna. Torsta ligger nära kompetenscentrum [Eldrimner](#) (700 m). Under 2022 hade Torsta AB 41 anställda och omsatte totalt 54 miljoner kr varav utbildning, gårdsbruk, restaurang och elevhem omsatte 44,2 miljoner kr och landsbygdsutveckling omsatte 9,5 miljoner kr.

Eldrimner

Ås, Krokoms kommun, Jämtland, Sverige
<https://www.eldrimner.com/>

Eldrimner har regeringens uppdrag att bedriva ett nationellt resurscentrum för mathantverk för att utveckla och bevara kunskap om mathantverk. Eldrimner ingår som en enhet i Länsstyrelsen i Jämtlands län med ett 30-tal anställda och enheten har en basfinansiering på 10 miljoner kronor per år för att utveckla och bevara kunskapen om mathantverk. Eldrimner har även beviljats medel från EU:s landsbygdsprogram för att göra mathantverket känt och för att erbjuda kompetensutveckling, kurser och utbildning inom mathantverk till mathantverkare i hela Sverige och i Norden. Eldrimner har även nätverk med ett 70-tal rådgivare som själva är verksamma inom branschen, som kan ge timmes kostnadsfri rådgivning till mathantverkare. Eldrimner ligger nära kompetenscentrum [Torsta AB](#) (700m).

Förädlingsstationen i Lännäs, Lantmännen

Undrom, Sollefteå kommun, Västernorrland, Sverige
https://www.lantmannenlantbrukmaskin.se/om-oss/hallbarhet-och-innovation/vaxtforadling-skapar-forutsattning-for-fran-jord-till-bord/vaxtforadling_historia, [Presentation på Youtube](#)

På förädlingsstationen i Lännäs genomför Lantmännen fältförsök för utveckling av nya sorter av rödklöver, samt tidigt korn. Där provas även sorter av andra grödor. Försöksstationen brukar 110 ha åker till försök, förädlingsmaterial, utsädesproduktion och havre för energiproduktion.

Röbäcksdalens fältforskningsstation och forskningsladugård, SLU

Umeå, Umeå Kommun, Västerbotten, Sverige
<https://www.slu.se/forskning/framgangsrik-forskning/forskningsinfrastruktur/anlaggningar/robäcksdalens-forskningsstation/>
<https://www.slu.se/fakulteter/vh/om-fakulteten/institutioner/lovsta/robäcksdalen/>

På Röbäcksslätten 2 km från Umeå centrum ligger SLUs försöksgård med 280 ha åker och betesmark. På försöksgården bedrivs forskning och miljöövervakning inom en rad olika områden såsom jordbruksvetenskap, ekologi, klimatologi, fenologi, geokemi, biologi, agroekologi, markvetenskap, husdjursvetenskap, livsmedelsvetenskap och miljövetenskap. De utför årligen ca 40 försök varav majoriteten på fältforskningsstationen. Fältstationen koordinerar också sortprovning vid tre andra nordliga fältstationer i Norrbotten, Västernorrland och Jämtland. Röbäcksdalens fältforskningsstation är en av åtta stationer nationellt som ingår i

SITES, Swedish Infrastructure for Ecosystem science <https://www.fieldsites.se/sv-SE>. I forskningsladugården finns ca 110 mjölkande SRB-kor plus rekrytering som ingår i flertalet forskningsförsök huvudsakligen inriktade på grovfoder och uthållig livsmedelsproduktion.

Öjebyn Agro Park, Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten

Öjebyn, Piteå kommun, Norrbotten, Sverige

<https://hushallningssallskapet.se/hushallningssallskapet-norrbotten-vasterbotten/regionala-verksamheter/ojebyn-agro-park/forsok-och-demoodlingar/>

På Öjebyn Agro Park bedrivs fältförsök på uppdrag och Öjebyn ingår i ett nätverk av fasta försöksplatser som årligen utför sortförsök åt Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU. De grödor som försöksodlas är i huvudsak vallväxter, rybs och spannmål. På Öjebyn utförs även demodling av olika typer av jordbruks- och trädgårdsgrödor. De har en stor trädgård med olika bär och fruktsorter, de har bland annat testat över 100 olika äppelsorter och 30 olika sorters jordgubbar och de tar varje år fram en rapport med sortförslag för grönsaksodling i norra Sverige. Se även rådgivningsföretaget [Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten](https://hushallningssallskapet.se/hushallningssallskapet-norrbotten-vasterbotten)

Processum Biorefinery Cluster, RISE

Örnsköldsvik, Västernorrland, Sverige

<https://www.ri.se/sv/processum-biorefinery-cluster>

Processum Biorefinery Cluster är ett kluster för utveckling och kommersialisering av bioraffinaderiprocesser, gröna produkter, kemikalier och material. I klustret samverkar en grupp bolag och intressenter med ett gemensamt intresse av att hitta och utveckla kommersiellt intressanta processer och produkter baserade på skogsråvara eller industriella restströmmar. Det finns stor expertis inom fermentering och de har även utvecklat foder ur restprodukter från skogen.

Biosfärsområde Vindelälven-Juhtatähka

Vindelälvens, Laisälvens och nedre Umeälvens avrinningsområden, Västerbotten, Sverige

<https://vindelalvenjuhtatahka.se/>

Biosfärområden är pilotområden där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling och ingår i UNESCO:s vetenskapliga MAB-program som Naturvårdsverket är nationell koordinator för. Syftet med biosfärområden är att stödja utvecklingen av metoder för lokalt arbete med långsikt hållbar utveckling, där den ekologiska dimensionen samspelar med de sociala och ekonomiska dimensionerna. Biosfärområdets arbete drivs underifrån och involverar en stor bredd av lokala aktörer, från kommuner och företag till intresseorganisationer och ideella krafter. På så sätt fungerar biosfärområdet som en plattform där olika intressen kan mötas och hitta lösningar som alla vinner på. I Sverige finns det sju biosfärsområden och Vindelälven-Juhtatähka är det enda biosfärsområdet i de fyra nordligast länen (Naturvårdsverket). Verksamhetsledaren för biosfärsområdet är placerad på Vindelfjällens Forskningsstation i Ammarnäs. Biosfärsområdet driver eller samverkar i olika projekt och aktuellt inom livsmedelsnäringen är exempelvis projektet Smaka på Vindelälven.

Intressanta projekt med klustertanke

Projekt Gröna Näringar

Piteå, Norrbotten, Sverige

<https://gronanaringar.com/>

Projekt Gröna Näringar är ett sexårigt projekt finansierat av Piteå kommun och Region Norrbotten som jobbar för stärka Norrbottens gröna näringsliv. De jobbar för att öka samverkan mellan befintliga aktörer inom Norrbottens gröna näringar, skapa nya mötesplatser,

fler samarbetsprojekt och gränsöverskridande projekt/insatser ska bli till i regionen och för att fler FoU-samarbeten ska realiseras.

CHARM-fabriken och 2000 m² i Älvsbyn

Älvsbyn, Norrbotten, Sverige

<https://www.charminorr.se/projekt/>

Vintern 2021 genomfördes projektet CHARM med idén att etablera norra Sverige som en kunskapsregion för framtidens livsmedel med Älvsbyn som nav för hållbar mat- och dryckesproduktion. Det resulterade i att CHARM ekonomisk förening startades av Polarbrödsgruppen AB, Skatauddens lantgård AB och Älvsby Folkhögskola. De är med i två intressanta projekt. Projektet *CHARM-fabriken* handlar om att starta ett fysiskt foodlab i Älvsbyn och projektet [2000 m² i Älvsbyn](#) där de under 4 år kommer att testa ett odlingskoncept för hållbar produktion och konsumtion av god och hälsosam mat

Rådgivningsföretag

Hushållningssällskapet Jämtland

Östersund, Östersunds kommun, Jämtland Sverige

<https://hushallningssallskapet.se/alla-sallskap/valj-sallskap/hushallningssallskapet-jamtland/>

Hushållningssällskapet i Jämtland har sju anställda och jobbar med rådgivning till primärproduktionen bland annat kring EU-stöd, energi och växtodling. De driver även projekt som [Matkompetenscentrum Jämtland Härjedalen](#) och Matvarumärket [Härjedalsmat](#). De arrangerar även bland annat vår- och julmarknad på Jamtli.

Hushållningssällskapet Västernorrland

Härnösand, Härnösands kommun, Västernorrland, Sverige

<https://hushallningssallskapet.se/alla-sallskap/valj-sallskap/hushallningssallskapet-vasternorrland/>

Hushållningssällskapet Västernorrland har profilerat sig på tjänster inom fisk, ekonomi och naturbruk. De arbetar med fisketurism och fiskodling i dotterbolagen Omegalax och Svensk Fjällrödning AB. De driver även naturbruksgymnasiet [Nordvik](#) samt erbjuder bokförings- och deklarationstjänster samt EU-rådgivning i dotterbolaget Y-Ekonomi AB.

Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten

Huvudkontor Luleå, lokalkontor Kalix, Öjebyn, Umeå

<https://hushallningssallskapet.se/alla-sallskap/valj-sallskap/hushallningssallskapet-norrbotten-vasterbotten/om-oss/>

Flest anställda finns på huvudkontoret i Luleå som arbetar med ekonomitjänster, rådgivning och projekt. I Lycksele och Kusträsk bedrivs fiskodling och på [Öjebyn Agro Park](#) bedrivs försöksodling med lantbruks- och trädgårdsgrödor men även olika utvecklingsprojekt. Hushållningssällskapet driver evenemang och projekt med koppling till lantbruk, trädgård, livsmedel och landsbygdsutveckling. Exempel på evenemang och projekt: [Bondens egen marknad](#), [Arctic Winery](#) och [Arctic Greens](#).

VÄXA

Driftsplatser Frösön, Jämtland samt Umeå och Ånäset i Västerbotten, Sverige

<https://www.vxa.se/>

Växa är ett nationellt medlemsägt kooperativt företag som en stor del av företagen med mjölkproduktion är medlemmar i. De erbjuder rådgivning och tjänster till mjölk- och nötköttföretag i hela Sverige. Rådgivningen berör bland annat produktionsuppföljning, ekonomi, nyckeltal, foder, avel, djurhälsa, hållbarhet och ledarskap. Tjänster som erbjuds är bland annat avelsplaner, semin, dräktighetsundersökningar, foderstater, avbytarservice, provtagning och underhåll av stallar. I de fyra nordligaste länen finns det tre driftsplatser i Jämtland och Västerbotten samt hemmastationerad personal i Norrbotten.

Offentlig sektor - Regioner, länsstyrelser, kommuner och näringslivsfrämjande aktörer

I de fyra nordligaste länen finns det fyra länsstyrelser och fyra regioner med regionalt ansvar för utvecklingen av regionens näringsliv. Det finns även totalt 44 kommuner och i varje kommun finns det näringslivskontor eller motsvarande som ska främja det lokala näringslivet. I Jämtland finns det 8 kommuner, Västernorrland 7 kommuner, Västerbotten 15 kommuner och i Norrbotten finns det 14 kommuner. Utöver det finns det andra näringslivsfrämjande aktörer

Almi

Sverige

<https://www.almi.se/>

Almi AB ägs till 100 procent av svenska staten. Utöver moderbolaget Almi består koncernen av 16 regionala dotterbolag inklusive fyra helägda dotterdotterbolag. Almis uppdrag är att stärka det svenska näringslivets utveckling och verka för hållbar tillväxt genom att medverka till att utveckla och finansiera små och medelstora företag med lönsamhets- och tillväxtpotential. Verksamheten ska utgöra ett komplement till den privata marknaden och vara tillgänglig i hela landet. Almikoncernen erbjuder lån och affärsutveckling samt riskkapital till företag i tidiga skeden.

Almi Företagspartner Nord Aktiebolag

Ett regionalt dotterbolag inom Almikoncernen som ägs till 51 % av Almikoncernen, 24,5 % av Region Norrbotten och 24,5 % av Region Västerbotten. Bolaget har sitt säte i Västerbottens län, Umeå kommun och verksamheten bedrivs i Umeå, Skellefteå samt Luleå. Verksamheten omfattar lån och affärsutveckling. Redovisningsåret 2022 omsatte de 27 miljoner kr och hade 21 anställda.

Almi Företagspartner Mitt AB och Almi Invest Mitt AB

Almi Företagspartner Mitt AB är ett regionalt dotterbolag inom Almikoncernen som ägs till 51 % av Almikoncernen, 24,5 % av Region Jämtland Härjedalen och 24,5 % av Region Västernorrland. Bolaget har sitt säte i Jämtlands län, Östersunds kommun och verksamheten bedrivs i Östersund, Härnösand, Sundsvall och Örnsköldsvik. Bolagets verksamhet är affärsutveckling. Almi företagspartner Mitt AB har även ett dotterbolag Almi Invest AB som är verksamt inom finansiering. Redovisningsåret 2022 omsatte Almi Företagspartner Mitt 30 miljoner kr och hade 25 anställda.

Coompanion

Stockholm, Sverige

<https://coompanion.se/>

Coompanion främjar kooperativt företagande och finns i hela Sverige, med 25 självständiga regionala organisationer som ägs och styrs lokalt. Coompanion Sverige är den nationella paraplyorganisation, ett kooperativ där alla regionala Coompanion är medlemmar. Coompanionregionerna är också kooperativa företag och tillsammans har de omkring 1000 medlemmar i form av organisationer, kooperativ, sociala företag, studieförbund och offentliga aktörer. Coompanion finansieras av organisationer, offentlig sektor, konsultintäkter, EU-medel och staten. Statliga Tillväxtverkets finansiering gör det möjligt för dem att ge kostnadsfri affärsrådgivning.

Coompanion Jämtland

Östersund, Jämtland, Sverige

<https://coompanion.se/jamtland/>

Coompanion Västernorrland

Sundsvall, Västernorrland, Sverige

<https://coompanion.se/vasternorrland/>

Coompanion Västerbotten

Umeå och Skellefteå, Västerbotten, Sverige

<https://coompanion.se/vasterbotten/>

Coompanion Norrbotten

Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://coompanion.se/norrbotten/>

Adopticum

Umeå, Skellefteå, Västerbotten, Sverige

<https://www.adopticum.se/sv-SE>

Adoptikum är specialister på optisk mätteknik. Oavsett tillämpningsområde och bransch hjälper de företag i norra Sverige med att välja teknisk lösning eller utveckla ett system. De driver projekt tillsammans med behovsägare, produktägare och andra specialister. Syftet är att utveckla nya och innovativa tekniska lösningar som ligger i teknikens framkant. Målet är att med vår kompetens bidra till ökad konkurrenskraft till företag verksamma i norra Sverige och ge upphov till nya produkter och tjänster. Adopticum drivs som en stiftelse som finansieras med EU-medel samt av regionerna i Norr- och Västerbotten, kommunerna i Umeå, Skellefteå Piteå, Luleå samt företagen Boliden, Sparbanken Nord, Optronoc, och Nornan Invest.

IUC Norr

Umeå, Skellefteå, Västerbotten och Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://iucnorr.se/>

IUC Norr riktar sig i första hand till små och medelstora industrinära företag samt nya tillväxtområden i Norrbotten och Västerbotten. Ägs av cirka 120 delägarföretag runt om i Norrbotten och Västerbotten. Verksamheten finansieras till största delen av offentliga medel, bland annat från Region Norrbotten, Region Västerbotten och kommunerna i Norrbotten och Västerbotten samt EU:s strukturfonder. Men även nationell finansiering genom uppdrag från exempelvis Tillväxtverket och Vinnova. Räkenskapsåret 2022 omsatte Industriellt utvecklingscentrum Norr AB 17 miljoner kr och hade 12 anställda.

IUC Västernorrland

Örnsköldsvik, Västernorrland, Sverige

<https://www.iucvasternorrland.se/>

IUC Västernorrland bildades våren 2023 och driver olika behovsstyrda utvecklingsprojekt, nätverk och utbildningar med syfte att stärka och utveckla den lokala industrin.

IUC Z-GROUP AB

Östersund, Jämtland, Sverige

<https://iuczgroup.se/>

IUC Z-GROUP startade 1998 och har idag närmare 70 små och medelstora tillverkningsföretag i Jämtlands län som ägare. Det är ett industriellt utvecklingscentrum med uppdrag att stärka tillväxt och konkurrenskraft i industriföretag i Jämtland och Härjedalen. Räkenskapsåret 2022 omsatte IUC Z-Group AB 10 miljoner kr och hade 9 anställda.

Peak Innovation Park

Östersund, Jämtland Sverige

<https://peakinnovation.se/>

Peak Innovation ägs av stiftelsen Zenit, Region Jämtland Härjedalen, Krokoms kommun, Åre kommun, Östersunds kommun och Samling Näringsliv. Deras uppdrag är att stimulera uppkomsten av nya företag, utveckla befintliga företag och organisationer. Peak stöttar nya och etablerade innovationsdrivna företag. Tio företag får varje år möjligheten att delta i Peaks Startup-program.

Peaks projektarena fokuserar på att utveckla Jämtland Härjedalens näringsliv genom att samordna regionens innovationsarbete, utveckla möjligheter, kunskap och erfarenheter genom nationella och internationella nätverk, driva innovationsprojekt där företag akademi och offentlig verksamhet samverkar (Triple Helix) samt stötta i innovations- och utvecklingsfinansiering till regionen från nationella och internationella finansieringsprogram. Räkenskapsåret 2022 omsatte Peak Innovation AB 18 miljoner kr och hade 16 anställda.

Biszmaker

Sundsvall, Härnösand, Ånge, Örnsköldsvik, Västernorrland, Sverige

<https://bizmaker.se/>

En regional inkubator och science park med uppdraget att främja hållbar tillväxt och förnyelse. Företaget ska vara en motor för innovation och synliggöra regionen som en attraktiv hållbar plats att bo och verka på. Det ska främja företagsutveckling, stärka offentliga organisationers förnyelseförmåga och vara en central aktör inom Sveriges ekosystem för innovation genom att driva en regional inkubator och science park i Västernorrland. BisMaker AB ägs av den ideella föreningen Bizmaker vars föreningsstyrelse utgörs av representanter från Region Västernorrland och de sju kommunerna i Västernorrland. I Bolagsstyrelsen sitter representanter från Region Västernorrland, Sundsvall och Härnösands kommun, Handelskammaren, Almi företagspartner, Örnsköldsviks Industrigrupp, SCA, SSG, Mittuniversitetet och RISE Processum. Räkenskapsåret 2022 omsatte BizMaker AB 25 miljoner kr och hade 14 anställda.

Umeå Universitet Holding AB och Innovationskontoret

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://www.umu.se/innovationskontoret/>

<https://www.umuholding.se/om-holding/innovationskontor/>

Umeå universitet Holding AB verksamhet är att förvärva, förvalta och sälja aktier och andelar i hel- eller delägda bolag som har till syfte att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete för kommersialisering av projekt och kunskaper framtagna eller uppkomna inom ramen för verksamheten vid Umeå universitet. Umeå Universitet Holding AB driver Umeå Universitets innovationskontor som fungerar som ett stöd till forskare, lärare och studenter i frågor kring

nyttiggörande och kommersialisering av forskningsresultat och andra idéer med högt kunskapsinnehåll. Innovationskontoret har 10 medarbetare. Umeå Universitet Holding AB är även huvudägare i inkubatorerna Uminova Innovation AB, Uminova eXpression AB och Umeå Biotech Incubator AB. Räkenskapsåret 2022 omsatte Umeå Universitet Holding AB 66 miljoner kr och hade 51 anställda.

Uminova, UmU m.fl.

Umeå Västerbotten Sverige

<https://www.uminovainnovation.se/om-oss/>

Uminova Innovation AB är en inkubator för att kommersialisera västerbottniska affärsidéer och verksamheten bedrivs på Umeå Universitets science park vid campus. Huvudägare är Umeå universitet Holding AB. Övriga delägare är SLU Holding AB, Umeå kommunföretag AB och Region Västerbotten. Bolaget skall bedriva förädling av företagsidéer samt därtill hörande konsultationer och utbildning, uthyrning av lokaler och därtill hörande kontorsutrustning samt därmed förenlig verksamhet. Räkenskapsåret 2022 omsatte Uminova Innovation AB 27 miljoner kr och hade 17 anställda.

eXpression, UmU m.fl.

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://expressionumea.se/om-expression/>

Uminova eXpression AB är en inkubator som riktar sig till kulturella och kreativa företag med innovativa affärsidéer. Inkubatorn är verksam i samma byggnad som Curiosum, Umeå Universitets Science Center <https://www.curiosum.umu.se/>. eXpression Umeå ägs av Umeå universitet holding AB (75 %) och Umeå kommunföretag (25 %). Aktiebolaget ska bedriva en test- och utvecklingsplattform med stöd för att bilda avknopningsföretag för företrädesvis idéer och innovationer genererade av studenter och anställda vid Umeå universitet. Verksamheten ska i huvudsak vara inriktad på förädling av idéer och innovationer inom kulturella, konstnärliga och kreativa näringar i tidiga skeden, tjänstebaserade affärsidéer och andra idéer som har nytta av de metoder som bolaget tillämpar och den infrastruktur som finns vid Sliperiet samt därtill hörande konsultationer och utbildning, uthyrning av lokaler och utrustning samt därmed förenlig verksamhet. Räkenskapsåret 2022 omsatte Uminova eXpression AB 27 miljoner kr och hade 8 anställda.

Umeå Biotech Incubator, UmU

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://www.ubi.se/>

Umeå Biotech Incubator AB är en inkubator inom bioteknikområdet och verksamheten bedrivs på Umeå Universitets science park vid campus. Bolaget ska förädla företagsidéer samt därtill hörande konsultationer och utbildning. Bolaget ska även bedriva uthyrning av lokaler och därtill hörande utrustning samt därmed förenlig verksamhet. Bolaget är ett dotterbolag till Umeå Universitet Holding AB. Räkenskapsåret 2022 omsatte Umeå Biotech Incubator AB 18 miljoner kr och hade 14 anställda.

SLU Holding AB

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://sluholding.se/>

SLU Holding AB är ett statligt ägt bolag som förvaltas av SLU. På uppdrag av SLU driver de universitetets innovationskontor. Huvudkontoret finns i Uppsala men det finns även representerat vid Skogsfakulteten i Umeå.

Skellefteå Science City

Skellefteå, Västerbotten, Sverige

<https://skellefteasciencecity.se/>

Science City Skellefteå AB är huvudägt av Skellefteå Kommun. Det är staden utvecklings och innovationsföretag. Räkenskapsåret 2022 omsatte Science City Skellefteå AB 26 miljoner kr och hade 12 anställda.

Piteå Science Park

Piteå, Norrbotten, Sverige

<https://www.piteasciencepark.se/>

Piteå Science Park AB är huvudägt av Piteå Kommun. Det är staden utvecklings- och innovationsföretag. De har fyra verksamheter Innovationsarenan, inkubatorn Go Business, konserthuset Studio Acusticum och Campus Piteå. Räkenskapsåret 2022 omsatte Piteå Science Park AB 26 miljoner kr och hade 17 anställda.

Samverkans och Innovationskontoret, LTU

Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://www.ltu.se/research/Innovationskontoret>

Samverkans- och Innovationskontoret hjälper de som vill inleda samarbete med LTU inom forskning och innovation och slussar vidare till LTU Business. Kontoret har 17 anställda

LTU Business

Luleå, Piteå, Kiruna, Norrbotten och Skellefteå, Västerbotten, Sverige

<https://ltubusiness.se/>

LTU Business är ett icke-vinstdrivande aktieföretag och ingår i koncernen LTU Holding, som ägs av Luleå tekniska universitet. Deras uppdrag är att främja innovation och utveckling genom samverkan mellan akademi och samhälle med särskilt fokus på de framväxande gröna industrierna. På uppdrag av innovationskontoret vid Luleå tekniska universitet har LTU Business uppdraget att stötta tidiga faser av kommersialisering av forskningsresultat. Längre fram kan idéerna resultera i startups och tas in i en inkubator eller annan form av utvecklingsstöd. Räkenskapsåret 2022 omsatte LTU Business AB 48 miljoner kr och hade 36 anställda.

Norrlandsnavet, LTU

Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://www.ltu.se/centres/2.94449/Om-norrlandsnavet>

NorrlandsNavet är ett center för utveckling av företagsverksamhet i norra Sverige. Centret drivs av Luleå tekniska universitet och finansieras av Familjen Kamprads stiftelse.

Luleå Business Region

Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://luleabusinessregion.se/>

Luleå Business Region är Luleås näringslivsbolag med uppdrag inom näringslivs- och destinationsutveckling. Det är ett helägt kommunalt bolag som ingår i Luleå kommuns bolagskoncern. Räkenskapsåret 2022 omsatte Luleå Business Region AB 25 miljoner kr och hade 15 anställda.

Företag med primärproduktion

Ekosystemet av primärproducerande företag som producerar livsmedel från jord, skog och vatten har beskrivits utifrån officiellt registrerade företagsuppgifter och uppgifter på företagens hemsidor. För att få fram exempel på företag utifrån deras storlek har sidorna allabolag.se och hitta.se använts för att få fram verksamhetsort och omsättning. Via allabolag.se har det tagits fram branschlistor för olika näringsgrenar utifrån SNI-kod inom kategorin Jordbruk, Skogsbruk, Jakt & Fiske i fallande omsättningsordning. Totalt finns det 51672 registreringar på branschlistan för Jordbruk, Skogsbruk, Jakt & Fiske i de fyra nordligaste länen. Det är alla företag som har någon SNI-kod inom denna bransch. Ett företag kan ha flera registreringar på olika näringsverksamheter. Eftersom även företag inom skogsbruk är med i denna branschlista har enskilda listor för olika SNI-koder tagits fram. Antalet registreringar i de fyra nordliga länen för olika grupperingar av SNI-koder är 6524 blandat jordbruk, 52 fiskodling, 11 fjäderfäuppfödning, 355 får & getuppfödning, 36 Grisuppfödning, 59 Grönsaker – frilandsodling, 33 Grönsaker – Växthusodling, 827 Mjolk & Nötkreatursuppfödning, 698 Nötkreatur & Bufflar – Övriga, 102 Potatisodling, 1396 Renskötsel, 115 Salt- & Sötvattenfiske, 2034 Växtodling & Spannmål, 39 Äggproduktion, 81 övrig djuruppfödning. Svårigheten med registreringar av SNI-koder är att de inte alltid speglar den aktuella produktionen på företaget. De registreras vid uppstart av företaget och det blir inte alltid rätt kod och det är inte alltid den ändras vid ändrad produktion. Det är även så att i dessa listor finns företag som huvudsakligen har sin inkomst från andra verksamhetsgrenar. Listerna kan dock ge en vägledning om vilka företag som är störst inom olika verksamhetsgrenar. Utdrag har gjorts för de 20 största företagen för de olika verksamhetsgrenarna och utifrån dessa listor har exempel på företag tagits fram. Listorna har gått igenom manuellt och där det finns uppenbar felaktighet i registreringen har företagen flyttats till en annan lista eller strukits. Sedan har några exempel på företag listats i omsättningsordning, det är alltså inte en helt fullständig bild av vilka de största företagen inom de olika verksamhetsgrenarna är. Listan finns i slutet på detta appendix, här nedan beskrivs de sju största företagen.

Vattudalens Fisk AB

Strömsund, Strömsunds kommun, Jämtland, Sverige

<https://vattufisk.se/>

Vattudalens Fisk AB har fiskodling med regnbågslox och röding som omsätter 183 miljoner kr

Alvikgården Lantbruks AB

Luleå, Luleå Kommun, Norrbotten, Sverige

<https://nyhlenshugosons.se/om-oss/foeretaget/>

På Alvikgården bedrivs grisuppfödning, biogastillverkning och slakteri. Totalt omsätter företaget 100 miljoner kr varav grisproduktionen troligen står för 20-30 miljoner kronor baserat på gårdens storlek. Se även beskrivning under livsmedelsföretag.

Aktiebolaget Hällnäs Handelsträdgård

Hällnäs, Vindeln kommun, Västerbotten, Sverige

<https://hallnas.nu/>

Hällnäs handelsträdgård har ekologisk växthusproduktion av grönsaker, sallad och kryddor och omsätter 88 miljoner kr.

Umlax Aktiebolag

Lycksele, Lycksele kommun, Västerbotten, Västerbotten

<https://www.umlax.se/>

Fiskodling på sex anläggningar i södra Lappland. De omsätter 75 miljoner kr och har mer än 40 anställda.

Klöverbergsgården AB

Klöverträsk, Luleå Kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.kloverbergsgarden.se/>

Äggproduktion med 45 miljoner i omsättning

Bölåsen Mjolk AB

Bölåsen, Bergs Kommun, Jämtland, Sverige

<https://www.facebook.com/lrfjamtland/videos/819059438908587/>

Gård med mjölkproduktion som omsätter 43 miljoner kr.

Agtira AB

Härnösand, Härnösands kommun, Västernorrland, Sverige

<https://www.agtira.com/>

Agtira är ett food tech-bolag som levererar och driver anläggningar med växthusodlad gurka, tomat, örter och andra grönsaker i direkt anslutning till butiker. De erbjuder också lösningar för fiskodling på land, så kallad akvaponi, där fisk- och grönsaksodlingen sker i samspel och drar nytta av varandra. Deras anläggningar finns i dag i Härnösand, Sundsvall, Östersund och Skellefteå. De omsätter 39 miljoner kr.

Livsmedelsförädlade företag

[Västernorrland Norrbotten Västerbotten Jämtland 40000- \(allabolag.se\)](#)

För att beskriva ekosystemet av livsmedelsföretag har flera olika källor använts. För att få fram livsmedelsföretag utifrån deras storlek har sidorna allabolag.se och hitta.se använts för att få fram verksamhetsort, omsättning och antal anställda utifrån deras senaste årsredovisning. Via allabolag.se har det tagits fram branschlistor i fallande omsättningsordning och de visar att det finns 611 företag med livsmedelsframställning i de fyra nordligaste länen 135 i Västernorrland, 171 Västerbotten, 145 i Jämtland och 305 i Norrbotten. Totalt finns det 390 företag med mer än 100 000 kr i omsättning, varav 222 företag har mer än 1 miljon i omsättning, 105 företag har mer än 5 miljoner i omsättning, 75 företag har mer än 10 miljoner i omsättning, 36 företag har mer än 25 miljoner i omsättning, 22 företag har mer än 50 miljoner i omsättning och 8 företag har mer än 100 miljoner i omsättning varav 2 stycken har mer än 1 miljard kr i omsättning. De 100 företag med störst omsättning finns sist i appendixet. Här nedan beskrivs de företag som har mer än 50 miljoner i omsättning.

Norrmejerier ek för

Umeå, Umeå Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://norrmejerier.se/>

Norrmejerier Ekonomisk Förening ägs av 365 lokala bönder varav 290 aktiva mjölkleverantörer i Norrbottens, Västerbottens och delar av Västernorrlands och Jämtlands län. De förädlar årligen drygt 200 miljoner kg mjölk vid mejerier i Umeå, Luleå och Burträsk. Mejeriet i Luleå med 60 anställda är under avveckling och det kommer generera 30 nya tjänster i Umeå. Norrmejerier producerar olika mejeriprodukter som mjölk, fil, grädde och ost. De sysselsätter cirka 440 årsanställda och omsätter ca 2 miljarder kronor per år.

Polarbrödsgruppen AB

Älvsbyn, Älvsbyns Kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.polarbrod.se/>

Polarbrödskoncernen är ett familjeföretag som består av Polarbrödsgruppen och två dotterkoncerner, Polarbröd och Polarrenen, som tillsammans har fjorton dotterbolag. Polarbröd är Sveriges tredje största producent av matbröd och har sin största tillverkning i Älvsbyn. I koncernen finns också det nystartade bolaget PolarVentures som ska investera i bolag och utvecklingsprojekt inom matsystemet. Koncernen har totalt 270 medarbetare och omsätter 1,3 miljarder kr.

Alviksgården Lantbruks AB och Nyhléns Hugosons AB

Guldfiskens Kök AB, Änge Chark AB, Jokkmokks korv AB och Haparanda Potatis AB
Luleå, Luleå Kommun, Norrbotten, Sverige

<https://nyhlenshugosons.se/>

I koncernen Alviksgården Lantbruks AB ingår 9 bolag och koncernen hade räkenskapsåret 2022 totalt 279 anställda och hade en nettoomsättning på 794 miljoner kr, varav moderbolaget omsatte 101 miljoner kr och hade 50 anställda. I moderbolaget Alviksgården bedrivs lantbruk med grisproduktion, slakteri för grisar och styckning av gris, nöt och lamm. Nyhléns Hugosons AB är ett dotterbolag till Alviksgården Lantbruks AB som tillverkar charkprodukter såsom korv och smörgåsmat. I Skellefteå sker paketering av kött och tillverkning av smörgåstårter, sallader och wraps. I Ullånger driver de ett slakteri för nöt, kalv och lamm. I Boden tillverkas kyld färdigmat och i Haparanda sker paketering av potatis och tillverkning av potatisgratänger. I koncernen igår dessutom dotterbolagen Guldfiskens Kök AB, Änge Chark AB, Jokkmokks korv AB och Haparanda Potatis AB som tagit över verksamheten efter Outinens Potatis konkurs. Nyhléns Hugosons omsatte enligt 2022 årsredovisning 683 miljoner kr och hade 169 anställda.

Polarica AB

Haparanda, Norrbotten, Sverige

<https://www.polarica.com/>

Polarica AB är en koncern med 6 bolag där Polarica AB är moderbolag. Koncernen består av bär- och frukt företag i Norden och Polen. Polarica AB bedriver verksamhet med inköp och försäljning av i huvudsak nordiska vilda bär. Försäljningen sker främst till livsmedelsindustrin i Europa samt till asiatiska kunder med fokus på läkemedels- och naturläkemedelsindustrier. Räkenskapsåret 2022-23 omsattes 708 miljoner kronor och hade 183 anställda. De har ett dotterbolag som heter Polarica Skogsbärsinköp AB med säte i Lycksele som omsatte 61 miljoner kr och hade 5 anställda.

Danica Foods AB

Lycksele, Lycksele Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://goodfoodgroup.com/en/factory/danica-foods-ab-lycksele/>

<https://goodfoodgroup.com/en/om/>

Danica Foods AB tillverkar och säljer sylt och marmelad av skogsbär, övriga bär och frukter på sin produktionsanläggning i Lycksele. Bolaget är ett helägt dotterbolag till den danska koncernen Good Food Group. Danica Foods hade enligt 2022 års årsredovisning 21 anställda och omsatte 162 miljoner kronor.

AB Nyåkers Pepparkakor

Nyåker, Nordmalings Kommun och Bjurholm, Bjurholms kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.nyakers.com/>

Nyåkers Pepparkakor är ett familjeföretag som tillverkar pepparkakor och andra bakverk i sina två anläggningar i Nyåker och Bjurholm. 40 procent av tillverkningen går på export och 90 procent av försäljningen är pepparkakor. Det gör dem näst störst i världen på pepparkakor.

Deras största marknader förutom Norden är USA, Kanada och Japan. Nyåkers Pepparkakor hade enligt 2022 års årsredovisning 64 anställda och omsatte 137 miljoner kronor.

Norrbottnensgårdens slakteri AB och Nordchark AB

Luleå, Luleå Kommun, Norrbotten, Sverige

<https://norrbottnensgarden.se/>

<https://nordchark.se/>

Norrbottnensgårdens Slakteri AB bedriver slakt av nötkreatur och lamm samt har två helägda dotterbolag Nordchark i Luleå AB som producerar charkprodukter och Mathuset i norr AB som sköter förvaltning och underhåll av fastigheter. Norrbottensgården AB ägs av Norrbottensgården Utveckling AB (80%) och Alviksgården Lantbruks AB (20 %). Norrbottensgården hade räkenskapsåret 2022 totalt 17 anställda och omsatte 86 miljoner kr, dotterbolaget Nordchark hade 21 anställda och omsatte 57 miljoner kr och dotterbolaget Mathuset i Norr hade 3 anställda och omsatte 10 miljoner kr.

Blåtand AB

Stöde, Sundsvalls kommun, Västernorrland, Sverige

<http://www.blatand.se/>

Blåtand AB handlar med skogsbär. De har både ett modernt renseri och en syltfabrik som tillverkar och säljer både inom Sverige och på export. De säljer både under eget varumärke och tillverkar för andras varumärken. De gör även syltberedningar till livsmedelsindustrin. Blåtand AB hade räkenskapsåret 2022/23 totalt 20 anställda och omsatte 69 miljoner kr.

Grilstad AB

Östersund, Östersunds kommun, Jämtland, Sverige

<https://grilstad.se/>

Grilstad AB tillverkar och säljer lufttorkade charkuteriprodukter och är ett dotterbolag till norska Grilstad Holding AS. Grilstads AB hade räkenskapsåret 2022 totalt 19 anställda och omsatte 69 miljoner kr.

BD Fisk AB

Luleå, Luleå kommun, Norrbotten, Sverige

<https://bdfisk.se/>

BD Fisk AB ägs av 22 yrkesfiskare, 1 personal och 6 externa intressenter. Verkasmheten har sitt huvudkontor i Luleå, där har de även produktion och lager. De förädlar även strömming i Nyborg. Försäljning till restaurang, storkök och dagligvaruhandel. BD Fisk AB hade räkenskapsåret 2022 totalt 15 anställda och omsatte 69 miljoner kr.

Jämtgott AB

Östersund, Östersunds kommun, Jämtland, Sverige

<https://www.jamtgott.se/>

Jämtgott AB bedriver konfektyrtillverkning i hyrda lokaler i Östersund. De är ett dotterbolag till Candy People AB i Malmö, som i sin tur ingår i koncernen J & J Holding AB. Jämtgott AB hade räkenskapsåret 2022 totalt 40 anställda och omsatte 66 miljoner kr.

Viltpoolen AB

Öjebyn, Piteå Kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.viltpoolen.com/>

Viltpoolen har grossistverksamhet och bedriver handel med både svenskt och importerat vilt, bär, fisk, fågel och exotiskt vilt. Viltpoolen hade räkenskapsåret 2022/23 totalt 9 anställda och omsatte 66 miljoner kr.

Jokkmokkskorv AB (se även Nyhléns Hugosons AB)

Jokkmokk, Jokkmokks kommun, Norrbotten, Sverige

<https://jokkmokkskorv.se/>

Jokkmokkskorv AB tillverkar charkprodukter, bland annat falukorv, skinkor och lufttorkade produkter. De är ett dotterbolag till Nyhléns Hugosons AB. Jokkmokkskorv AB hade räkenskapsåret 2022 totalt 13 anställda och omsatte 62 miljoner kr.

High Coast Distillery AB

Bjärträ, Kramfors kommun, Västernorrland, Sverige

<https://www.highcoastwhisky.se/>

High Coast Distillery AB tillverkar och säljer whiskey under varumärket High Coast Whisky och har funnits på Systembolaget sedan 2014. Vid produktionsanläggningen finns även en besöksanläggning med restaurang, konferens- och möteslokaler samt ställplatsre för husvagn, husbil eller tält. High Coast Distillery AB hade räkenskapsåret 2022 totalt 27 anställda och omsatte 62 miljoner kr.

Nordchark i Luleå (se Norrbottensgården slakteri AB)

Omne Bröd AB

Nordingrå, Kramfors Kommun, Västernorrland, Sverige

<https://omnebrod.se/>

Omne Bröd AB tillverkar och fryser fikabröd, maträttsbröd och portionsbröd åt stora aktörer som marknadsför produkterna under eget varumärken. De är en del av Göteborgsbaserade Profuragruppen. Omne Bröd AB hade räkenskapsåret 2022/23 totalt 27 anställda och omsatte 55 miljoner kr.

Guldfiskens kök (se även Nyhléns Hugosons AB)

Boden, Bodens kommun, Norrbotten, Sverige

<https://guldfisken.com/>

Guldfisken kök producerar färdigrätter både som enportionsrätter och storpack till butiker i hela Sverige. Det är ett dotterbolag till Nyléns Hugosons AB. Guldfiskens kök AB hade räkenskapsåret 2022 totalt 14 anställda och omsatte 54 miljoner kr.

Swedish Wild Meat AB

Hoting, Strömsunds kommun, Jämtland, Sverige

<https://swedishwildmeat.se/>

Swedish Wild Meat AB har ett slakteri och styckningsanläggning för vilt och säljer kött från älg, björn och ren samt skogsfågel till restaurang och storkök. De säljer även hudar och skogsbär. Swedish Wild Meat AB hade räkenskapsåret 2021/22 totalt 1 anställd och omsatte 53 miljoner kr.

Guldhaven pelagiska AB

Kalix, Kalix kommun, Norrbotten, Sverige

<https://guldhaven.se/>

Guldhaven bedriver fiske och köper även in fisk från andra lokala fiskare. De har även en fiskfabrik i Kalix där de bland annat producerar löjrom och andra siklöjeprodukter. De har även dotterbolaget Fiskecentrum i Piteå som är en fiskodling med odling och beredning av regnbågslox. Guldhaven hade räkenskapsåret 2022 totalt 18 anställda och omsatte 51 miljoner kr och dotterbolaget Fiskecentrum hade 3 anställda och omsatte 12 miljoner kr.

FROSTAB AB

Arvidsjaur, Arvidsjaur kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.frostab.se/>

Familjeföretag verksamt inom handel med skogbär, fisk, vilt samt ren- och frystransporter. De har en stor modern anläggning för frysning och rensning av bär. Frostab hade räkenskapsåret 2022/23 totalt 12 anställda och omsatte 48 miljoner kr

Företag med anläggningar i norr men säte utanför regionen

Arla Foods AB

Solna, Stockholm, Sverige

<https://www.arla.se/>

<https://www.arla.se/om-arla/mejerier/ostersund-mejeri/>

Arla Foods har ett mejeri med ostproduktion i Östersund och ägare som är mjölkbönder i Jämtland och Västernorrland. Totalt finns det 2100 Arlabönder och 11 Arlamejerier i Sverige. Arla Foods omsätter. Redovisningsåret 2022 omsatte Arla Foods AB 21 miljarder och hade 3038 anställda.

Fazer Bageri AB

Stockholm, Sverige (Bageri i Umeå)

<https://www.fazergroup.com/sv/>

Fazer Bageri AB bakar, marknadsför och säljer bröd till kunder både på den svenska och utländska marknaden. Företaget ingår i den finska koncernen Oy Karl Fazer AB. I Sverige driver Fazer tre stora bagerier varav ett är beläget i Umeå. Redovisningsåret 2022 omsatte Fazer Bageri AB i Sverige 1,3 miljarder och hade 338 anställda.

Olle Svenssons Partiaffär AB

Olofström, Bleking, Sverige (anläggningar i Västernorrland och Norrbotten)

[Olle Svensson \(ollesab.com\)](https://www.ollesab.com)

Dotterbolag till Nordic Food Group som ingår i Profuragruppen. Olle Svenssons bedriver handel och förädling med vilda och odlade bär inom de fyra affärsområdena Färska svenska jordgubbar, Farmaceutisk Industri, Dagligvaruhandel och Livsmedelsindustri. I den fyra nordliga länen har de fryshus i Ånge, Västernorrland och i Öjebyn, Norrbotten. Redovisningsåret 2022/23 omsatte de 565 miljoner kr och hade 38 anställda.

Mindre företag med intressant profil

Green and growing Umeå

Täby, Stockholm, Sverige (Anläggning i Umeå)

<https://www.greenandgrowing.se/>

<https://www.greenandgrowing.se/platser/tvistevagen>

Bolaget Green & Growing AB bedriver produktion, försäljning och distribution av grönsaker, kryddväxter, frukt och bär samt utvecklar lokala ekosystem för hyperlokalt producerat grönt.

De finns på tre plaster i Sverige varav en anläggning finns i Umeå som startades av inkubatorbolaget Harvest Umeå. Redovisningsåret 2022 omsatte företaget 40 miljoner kr och hade 1 anställd.

Grönsaksfabriken AB

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://conradzons.se/om-oss/>

Grönsaksfabriken AB bedriver förädling och distribution av potatis och grönsaker. De har en förädlingsanläggning i Umeå och erbjuder färsk frukt & grönt även skalat & skuret. Grönsaksfabriken AB är ett dotterbolag till Magnuzon Conradzon Holding AB och i företaget ingår även Västerbottens potatis AB. Redovisningsåret 2022 omsatte Grönsaksfabriken AB 40 miljoner kr och hade 13 anställda.

Förenade Matfabrikanterna Sverige AB (Mathantverkarna)

Umeå, Västerbotten Sverige

<https://mathantverkarna.se/>

Företaget har majoritetsägande i följande bolag verksamma i närheten av Umeå; Norums Fiskrökeri AB, Vindelns Rökeri AB, Fam.Hansen Charkuterier AB, Bryggverket AB och Chokladmakarna i Umeå AB samt i Nacka Köttprodukter AB verksam i Stockholm. Redovisningsåret 2022 omsatte företaget 4 miljoner kr och hade 6 anställda.

Företag som handlar med livsmedel

Grossister och transport

Kyl och frysexpressen

Umeå, Umeå Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://kylofrysexpressen.se/>

Tempcon norrland

Umeå, Umeå Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.tempconnorrland.se/>

Martin & Servera Logistik

Umeå, Umeå Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.martinservera.se/logistik>

Svensk cater

<https://www.svenskcater.se/>

Menigo

Sundsvall, Västernorrland och säte i Stockholm, Sverige

<https://www.menigo.se/>

Menigos bedriver partihandel med inriktning på restauranger och storhushåll samt servicehandel (dagligvaror). Menigo är en av Sveriges största matdistributörer och levererar mat, dryck, förbrukningsartiklar, restaurangutrustning och anknutna tjänster till privata och offentliga verksamheter. Menigo finns på åtta orter i Sverige, i norr finns de i Sundsvall. Redovisningsåret 2022/23 omsatte Menigo 8,4 miljarder kr och hade 1119 anställda.

Måltidssäljande företag

Max Burgers AB

Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://www.max.se/>

Redovisningsåret 2022/23 omsatte de 4,3 miljarder kr och hade 3410 anställda.

Detaljhandel inom livsmedel

Coop Norrbotten ekonomisk förening

Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://www.coop.se/globala-sidor/omkf/konsumentforeningar/coop-norbotten/>

Coop Norrbotten är en medlemsägd ekonomisk förening med drygt 146 000 medlemmar som bedriver detaljhandel med fokus på dagligvaror. Verksamhetsområdet omfattar Norrbotten. De har 40 butiker varav 7 stormarknader. Föreningen har sitt säte i Umeå. Redovisningsåret 2022 omsatte de 3 miljarder och hade 686 anställda.

Coop Nord Ekonomisk förening

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://www.coop.se/globala-sidor/omkf/konsumentforeningar/coop-nord/>

Coop Nord är en medlemsägd ekonomisk förening med drygt 300 000 medlemmar som bedriver detaljhandel med fokus på dagligvaror. Verksamhetsområdet omfattar länen Västerbotten, Västernorrland och Jämtland. De har 83 butiker varav 8 stormarknader. Föreningen har sitt säte i Umeå. Redovisningsåret 2022 omsatte de 4,9 miljarder och hade 1209 anställda.

ICA

Sverige

<https://www.ica.se/butiker/>

Livsmedelsbutiker inom ICA drivs av fristående handlare och i de fyra nordligaste länen finns det ca 200 ICA-butiker varav de fyra största butikerna är ICA MAXI Umeå (omsättning 603 miljoner kr, 125 anställda); ICA MAXI Östersund (omsättning 599 miljoner kr, 103 anställda); ICA MAXI Sundsvall (omsättning 489 miljoner kr, 100 anställda) och ICA MAXI Luleå (465 miljoner, 101 anställda).

WILLY:S AB

Göteborg, Västra Götaland, Sverige

<https://www.willys.se/butik-sok>

Totalt i Sverige har WILLY:S 223 livsmedelsbutiker varav 18 i de fyra nordligaste länen. Redovisningsåret 2022 omsatte WILLY:S i Sverige 35 miljarder och hade 6398 anställda.

LIDL Sverige Kommanditbolag

Järfälla, Stockholm, Sverige

<https://www.lidl.se/>

Totalt i Sverige har LIDL ca 150 livsmedelsbutiker varav 27 i de fyra nordligaste länen. Redovisningsåret 2022 omsatte LIDL enligt allabolag.se uppskattningsvis över 10 miljarder baserat på momsredovisningar. Årsredovisning har ej gått att hitta.

Besöksmål/event med stark koppling till platsen och regional mat

Östersund UNESCO Creative City of Gastronomy

Östersund, Jämtland, Sverige

<https://www.facebook.com/creativegastronomy/>

<https://adventuresweden.com/category/gastronomy/>

Hernö gin

Härnösand, Västernorrland, Sverige

<https://www.hernogin.com/visit-our-distillery>

Höga kusten

Västernorrland, Sverige

<https://www.hogakusten.com/sv/mat-dryck>

High Coast Distillery

Bjärträ, Kramfors kommun, Västernorrland, Sverige

<https://www.highcoastwhisky.se/>

Umeå food symposium

<https://www.mynewsdesk.com/se/umea/pressreleases/success-for-umeaa-food-symposium-2023-3256364>

<https://www.mynewsdesk.com/se/pelle-agorelius-ab/pressreleases/vinnare-husmansbord-jakten-paa-sveriges-baesta-landskapsmat-2023-3256492>

Burträsk Experience Center (Västerbottensost)

Burträsk, Skellefteå Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.burtraskexperience.se/sv/294424/Vasterbottensost-besokscenter/>

Jokkmokks marknad

Jokkmokk, Norrbotten, Sverige

<https://jokkmokksmarknad.se/>

Ishotellet

Jukkasjärvi, Kiruna kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.icehotel.com/sv/mat-dryck>

Företag med varor och tjänster till primärproduktion inom jordbruk

Lantmännen ek för

Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten, Sverige

<https://www.lantmannen.se/om-lantmannen/organisation-och-verksamhet/>

Lantmännen är ett nationellt medlemsägt kooperativt företag som en stor del av företagen inom primärproduktionen är medlemmar i (drygt 18 000 medlemmar i Sverige varav XX). Det är ett stort företag som 2022 omsatt 60 miljarder kr, hade 10 000 anställda och verkade på en global marknad med huvudfokus på Östersjöområdet. Lantmännens kärnverksamhet är produkter och tjänster till lantbruket, de säljer bland annat utsäde, växtskyddsmedel, växtnäring, lantbruksmaskiner, service och reparation av lantbruksmaskiner, drivmedel, och foder. De köper även råvaror från sina medlemmar, framför allt spannmål och andra grödor. Det utgör grunden för deras foderproduktion men även affärsområdet livsmedel. De producerar mjöl, bröd, frukostprodukter, pasta och färdiglagade måltider. Produktionen sker både i Södra

Sverige och i ett flertal andra länder. Ett annat affärsområde är energi, de är en av Sveriges störst producenter av bioenergi produkter med produktionen i södra Sverige. I de fyra nordliga länen har de en foderfabrik i Holmsund, en spannmålmottagning i Degernäs, Umeå, en försöksstation i [Lännäs](#) samt fem försäljningsställen med insatsvaror och maskiner till lantbruket i Östersund, Örnsköldsvik, Umeå, Skellefteå och Luleå. De är återförsäljare för bland annat Fendt, Valtra, Kuhn och Väderstad.

Teknikföretag

Ålö aktiebolag

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://quicke.se/>

<https://alo.teamtailor.com/locations/alo-ab-brannland>

Dotterbolag det tyska bolaget Jost. Tillverkar bland annat jordbruksredskap. Redovisningsåret 2022/23 omsatte de 3 miljarder kr och hade 268 anställda.

Trejon Försäljnings AB

Vännäsby, Vännäs kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.trejon.se/>

Trejon utvecklar, tillverkar och erbjuder produkter till lantbruk, skogsbruk och entreprenadverksamhet. Redovisningsåret 2022/23 omsatte de 309 miljoner kr och hade 21 anställda.

Maskinringen

Sverige

<https://www.mrsverige.se/mrnorrland> och <https://www.mrsverige.se/mrz>

Maskinringen Norrland och Maskinringen Z är ekonomiska föreningar som är medlemmar i riksorganisationen Sveriges Maskinringar. I Sverige har maskinringarna totalt ca 4 000 medlemsföretag som erbjuder tjänster inom områdena Entreprenad, Bemanning samt Jord & Skog. Maskinring Norrland har i dagsläget ca 570 företagsmedlemmar i Västernorrland, Västerbotten Norrbotten och Hälsingland. Under 2021 omsatte de 110 miljoner kr. Maskinring Z har i dagsläget ca 170 företagsmedlemmar i Jämtland. Under 2021 omsatte de 60 miljoner kr.

Jämt-Maskin

Östersund, Östersunds Kommun, Jämtland, Sverige

<https://jamtmaskin.se/>

Jämt-Maskins säljer och servar traktorer och redskap för jordbruk, skogsbruk och entreprenad. Under 2022 omsatte de 43 miljoner och hade 9 anställda. De är återförsäljare för bland annat Massey Ferguson, Kverneland. Ålö, Pöttinger och Trejon.

X-maskiner AB

Sundsvall och Örnsköldsvik, Västernorrland och Östersund, Jämtland, Sverige

<https://x-maskiner.se/>

X-maskin ger säljer och servar lantbruks- och entreprenadmaskiner. Under 2022 omsatte de 165 miljoner kr och hade 31 anställda. De är återförsäljare för bland annat John Deere och Jeantil.

Johanssons Maskin AB

Örnsköldsvik, Västernorrland samt Vännäsby och Sikeå, Västerbotten, Sverige

<https://johanssonmaskin.se/>

Johanssons Maskin säljer och servar traktorer, jordbruksredskap m.m. Under 2022 omsatte de 151 miljoner kr och hade 27 anställda. De är återförsäljare för bland annat Massey Ferguson, Pöttinger och Trejon. De är återförsäljare för bland annat Massey Ferguson, Pöttinger och Trejon.

Boströms traktor och maskin AB

Bjästad, Västernorrland samt Umeå, Ånäset och Skellefteå, Västerbotten, Sverige

<https://bostromstraktor.se/>

Boströms säljer och servar traktorer och lantbruksmaskiner. Under 2022 omsatte de 105 miljoner kr och hade 27 anställda. De är återförsäljare för bland annat New Holland och CASE IH

Norrmaskiner

Umeå och Skellefteå, Västerbotten samt Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://www.norrmaskiner.se/>

Norrmaskiner säljer, servar och hyr ut traktorer, lantbruksmaskiner, skogsmaskiner, lastmaskiner m.m. Under 2022 omsattes totalt 237 miljoner kr och de hade 50 anställda. De är återförsäljare för bland annat John Deere, Ålö och Jeantil.

Staffare AB

Timrå, Västernorrland; Skellefteå, Västerbotten och Luleå, Norrbotten, Sverige

<https://staffare.se/>

Staffare AB säljer och servar traktorer, lantbruksmaskiner och grävmaskiner och har fullserviceanläggningar i Uppsala, Bollnäs, Hudiksvall, Timrå, Skellefteå och Luleå. Under 2022 omsattes 786 miljoner kr och de hade 107 anställda. De är återförsäljare för bland annat Massey Ferguson, Kverneland, Pöttinger och Trejon.

Stenslunds Lantbruk Maskiner AB

Rödåsel, Umeå kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.stenslundslm.se/>

Familjeföretag som säljer och servar traktorer, maskiner och utrustning för skogs- och lantbruk. Under 2021/22 omsatte de 52 miljoner kr och hade 3 anställda. De är återförsäljare för bland annat Claas, Horsch och Metsjö.

S-O Larssons maskin AB

Hössjö, Umeå kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.larssonmaskin.com/>

Familjeföretag som säljer och servar traktorer, maskiner och utrustning för skogs- och lantbruk. Under 2021/22 omsatte de 12 miljoner kr och hade 13 anställda. De är återförsäljare för bland annat Deutz Fahr, Krone, Kubota och Söderber&Haak.

Företag som handlar med insatsvaror, grödor och foder**Lantmännen ek. för.**

Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten, Sverige

<https://www.lantmannen.se/om-lantmannen/organisation-och-verksamhet/>

Lantmännen har fem försäljningsställen med insatsvaror till lantbruket i Östersund, Örnsköldsvik, Umeå, Skellefteå och Luleå.

Lantmännens foderfabrik

Holmsund, Västerbotten, Sverige

<https://www.lantmannenlantbrukmaskin.se/kontakt/anlaggningar-lantbruk/holmsund-foder/>
<https://www.lantmannen.se/om-lantmannen/press-och-nyheter/pressmeddelanden/2016/lantmannen-storsatsar-pa-lantbruket-i-vasterbotten/>

Lantmännens foderfabrik i Holmsund förbrukar årligen cirka 30 tusen ton spannmål till foderproduktion. Ca 5 tusen ton kommer från spannmålmottagningen i Degernäs.

Spannmålmottagning, Lantmännen

Degernäs, Umeå Kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.lantmannenlantbrukmaskin.se/kontakt/anlaggningar-lantbruk/umea-spannmal/>
<https://www.lantmannen.se/om-lantmannen/press-och-nyheter/pressmeddelanden/2020/skord-2020/skordesummering-2020/pa-besok-i-norr/>

<https://www.lansstyrelsen.se/norrboten/natur-och-landsbygd/information-till-verksamma-pa-landsbygden/tidningen-norrbruk/norrbruk-nyheter/2023-11-21-sasongen-i-torrt-och-vatt.html>

Lantmännen har en spannmålmottaning på Väståkra gård i Degernäs där de tar emot lokal spannmål som används till foderproduktion. Anläggningen består av en spannmålsplatta och en mobil tork där spannmålen torkas innan den transporteras till Lantmännens foderfabrik i Holmsund. Invägningen av spannmål 2023 når enligt Nils-Gunnar Mattsson inte riktigt upp till fjolårets 5 300 ton.

Fodercentralen

Holmsund, Umeå kommun, Västerbotten, Sverige

<https://fodercentralen.se/>
<https://www.facebook.com/fodercentralen>

AB Västerbottens Fodercentral är ett helägt dotterbolag till Forsbäcks Efterträdare och AB Johan Hansson i Uppsala. Företagets affärsidé är att förse norrländskt jordbruk med allt inom foder, växtodling och förnödenheter. De har en foderfabrik med hamnläge i Holmsund. De har även en spannmålmottagning för lokalt odlad spannmål som används i fodertillverkningen. De har även stora lagerlokaler och har bland annat ett avtal med Yara AB gällande lagring, säckning och distribution av skogsgödsel till de norrländska skogarna. Redovisningsåret 2021/21 omsatte de 170 miljoner kr och hade 14 anställda.

Arevo AB

Umeå, Västerbotten, Sverige

<https://www.arevo.se/om/>

Bolaget bedriver försäljning, utveckling och produktion inom växtnäring. Arevo har utvecklat unika biostimulanter och växtnäring produkter som har direktverkan på överlevnad, tillväxt och kolbindning och används i stor omfattning för odling av skogsplantor. Utveckling pågår för många andra växtarter inom både skogsbruket och jordbruket. Redovisningsåret 2022 omsatte de 11 miljoner kr och hade 10 anställda.

Inomgårdsmekanisering

Delaval

Sverige

<https://www.delaval.com/sv/>

DeLaval säljer och servar mjölkningssystem, men även utgödlings- och utfodringssystem för mjölkgårdar. Det är ett globalt företag med huvudkontor i Stockholm. De är en del av Tetra Lavalgruppen som även arbetar med livsmedelsprocesser och förpackningar. DeLaval har 15 servicetekniker i området, de flesta placerade längs kusten nära orterna Sundsvall, Örnsköldsvik, Umeå, Skellefteå, men det finns även Servicetekniker i Östersund, Hammarstrand, Boden och Övertårneå.

Lely

Flarken, Robertsfors kommun, Västerbotten, Sverige

<https://www.lely.com/se/centers/flarken/>

Lely säljer och servar mjölkningssystem, men även utgödlings- och utfodringssystem för mjölkgårdar. Lely är ett globalt företag med huvudkontor i Nederländerna. De har servicecenter runt om i världen och i Norrland finns Lely Center Flarken med ett 20-tal medarbetare varav ett tiotal servicetekniker stationerade runt om i de fyra nordligaste länen

Transporter

Både primärproduktion och livsmedelsproduktion är beroende av mycket transporter. För gården handlar det om förnödenheter som foder, utsäde och gödsel och för produkterna de säljer som mjölk och livdjur till slakt. De livsmedelsförädlade företagen är beroende av transporter av sina varor ut på marknaden. Det administreras av företagen som säljer och köper produkterna och kan antingen ske i egna bilar eller med anlitate underentreprenörer. Här nedan listas några större företag som kör livsdjurstransporter och mjölktransporter.

Lits Djurservice AB

Lit, Östersunds Kommun, Jämtland, Sverige

<https://www.litsdjurservice.se/>

<https://svensklantbrukstjanst.se/anmalan/sodra-norrland/>

Företaget har många olika inriktningar, de driver ett lantbruk med fokus på nötköttproduktion, kör livdjurstransporter, driver ett slakteri och kör uppsamlingsbilar för Svensk Lantbrukstjänst AB.

Lundmans Djurtransporter AB

Öjebyn, Piteå kommun, Norrbotten, Sverige

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100039867172118>

<https://svensklantbrukstjanst.se/anmalan/norra-norrland/>

Åkeri med flera inriktningar med verksamhet i framför allt Västerbotten och Norrbotten, kör bland annat livdjur, slaktavfall, gödsel, linjebil för Konvex AB och uppsamlingsbil för Svensk Lantbrukstjänst.

Oskarsson o Nilsson Åkeri Aktiebolag

Umeå, Umeå kommun, Västerbotten, Sverige

https://www.facebook.com/onakeri?locale=sv_SE

Åkeri med huvudsaklig inriktning mjölktransporter samt entreprenad som komplement.

PRIMÄRPRODUKTION Exempel på de största företagen inom sin verksamhetsgren utifrån SNI-kod (allabolag.se)			
Verksamhetsgren	Bolagsnamn	Omsättning Miljoner kr	Län
Fiskodling	Vattudalens Fisk AB	183	Jämtland
Fiskodling	Umlax Aktiebolag	75	Västerbotten
Fiskodling	Svensk Fjällröding AB	29	Västernorrland
Fiskodling	Fiskcentrum i Piteå Aktiebolag	12	Norrbotten
Fiskodling	Umgransele fisk AB	11	Västerbotten
Fiskodling	Överumans Fisk AB	10	Västerbotten
Fjäderfäuppfödning	Norrlandsfågel AB	0,3	Västernorrland
Får- och getuppfödning	Wetter, Manuel	2	Jämtland
Får- och getuppfödning	Berg, Regina	2	Västerbotten
Grisuppfödning	Alviksgården Lantbruks AB (även slakteri m.m.)	100	Norrbotten
Grisuppfödning	Kågegården Lantbruks AB	18	Norrbotten
Grisuppfödning	Lillbäcken AB (även mjölkproduktion)	14	Norrbotten
Grisuppfödning	Edgården AB	13	Västerbotten
Grisuppfödning	Klontbäcken Aktiebolag	12	Västerbotten
Grisuppfödning	Näfsta Gård i Selånger AB	11	Västernorrland
Grisuppfödning	Långströms Lantbruk & Entreprenad AB	11	Norrbotten
Grisuppfödning	Olofsson, Björn Manfred	7	Norrbotten
Grisuppfödning	Aretorns Lantbruk AB	5	Västerbotten
Grisuppfödning	Edin, Lars Magnus	4	Västernorrland
Grisuppfödning	Görviks Lantbruk Handelsbolag	4	Jämtland
Grisuppfödning	Järvtjärns Utegrisar AB	3	Västerbotten
Grönsaker friland	Ås Trädgård	2	Jämtland
Grönsaker friland	Olsson, Petter	1	Västernorrland
Grönsaker växthusodling	Aktiebolaget Hällnäs Handelsträdgård	88	Västerbotten
Grönsaker växthusodling	Agtira AB	39	Västernorrland
Grönsaker växthusodling	Hietala Trädgård Aktiebolag	11	Norrbotten
Grönsaker växthusodling	Norrskens Tomat Handelsträdgård	4	Norrbotten
Grönsaker växthusodling	Söråkers Grönsaker AB	2	Västernorrland
Grönsaker växthusodling	Harvest Umeå AB	1	Västerbotten
Mjölkproduktion	Bölåsen Mjök AB	43	Jämtland
Mjölkproduktion	Jonsson, Kjell Ivar (Kvarnsveden lantbruk)	35	Västernorrland
Mjölkproduktion	Brännfors Lantbruk Aktiebolag	31	Västerbotten
Mjölkproduktion	A&O Agribusiness AB	30	Västernorrland
Mjölkproduktion	Ängesbäckens Lantbruk AB	28	Västerbotten
Mjölkproduktion	Ersmarksgården Aktiebolag	27	Västerbotten
Mjölkproduktion	Mats & Åsa Karlsson Aktiebolag	26	Norrbotten
Mjölkproduktion	Lappvattnet Lantbruk AB	24	Västerbotten
Mjölkproduktion	Granbergs Lantbruk i Sjulnäs Aktiebolag	24	Norrbotten
Mjölkproduktion	Ko-Olle Lantbruk AB	24	Västerbotten
Mjölkproduktion	Frigiva Gård Aktiebolag	23	Norrbotten
Mjölkproduktion	Lövsjö Gård Aktiebolag	20	Västernorrland
Mjölkproduktion	Baars Mjök AB	19	Västerbotten
Mjölkproduktion	Norrmalms Lantbruk i Vännäs AB	17	Västerbotten
Mjölkproduktion	Q-mjalka AB	16	Jämtland

PRIMÄRPRODUKTION Exempel på de största företagen inom sin verksamhetsgren utifrån SNI-kod (allabolag.se)			
Verksamhetsgren	Bolagsnamn	Omsättning Miljoner kr	Län
Nötköttsproduktion	Svartvikens lantbruk (kött djur, slakeri, skog)	7	Norrbottnen
Nötköttsproduktion	LUNDSTRÖM, KENT IVAN (kött djur)	7	Västerbotten
Nötköttsproduktion	Nysäter Lantbruk	7	Västernorrland
Nötköttsproduktion	Härjeåsjöns Lantgård AB	4	Jämtland
Potatisodling	Bölepotatis Aktiebolag	20	Norrbottnen
Potatisodling	Lindkvists Potatis Handelsbolag	7	Norrbottnen
Potatisodling	Konradsson, Bo Stefan Alexander	7	Västerbotten
Potatisodling	Tornedalspotatis AB	5	Norrbottnen
Potatisodling	Erikssons Potatis i Umeå AB	5	Västerbotten
Potatisodling	LappmarksBonden	4	Västerbotten
Potatisodling	Olofsson, Daniel	4	Västerbotten
Potatisodling	Polcirkelns Potatis Aktiebolag	3	Norrbottnen
Potatisodling	Nyströms Potatis AB	2	Västernorrland
Renskötsel	ÖSTRA KIKKEJAURS SAMEBY	15	Norrbottnen
Renskötsel	MITTÅDALENS SAMEBY	15	Jämtland
Renskötsel	SIRGES SAMEBY	7	Norrbottnen
Renskötsel	VILHELMINA NORRA SAMEBY	7	Västerbotten
Renskötsel	TOSSÅSENS SAMEBY	7	Jämtland
Renskötsel	LUOKTA-MAVAS SAMEBY	7	Norrbottnen
Renskötsel	UMBYNS SAMEBY	7	Västerbotten
Renskötsel	VILHELMINA SÖDRA SAMEBY	7	Västerbotten
Saltvattensfiske	Lindbloms Fisk AB	6	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Framigården Fiske AB	5	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Lerdins Fiske AB	5	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Sundströms Fiske AB	4	Norrbottnen
Saltvattensfiske	STRÖMBÄCK, KJELL OLOF	4	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Dag Hjelte AB	4	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Brändö Fisk AB	4	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Holms Fiske AB	3	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Niklas Stålarms AB	3	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Bröderna Stålarms AB	2	Norrbottnen
Saltvattensfiske	Bondhamns Fisk AB	2	Västernorrland
Äggproduktion	Klöverbergsgården AB	45	Norrbottnen
Äggproduktion	Tavlegårdens Ägg AB	19	Västerbotten
Äggproduktion	Bohmans Hönseri Aktiebolag	11	Västerbotten
Äggproduktion	Nylanders Hönseri AB	7	Västernorrland
Äggproduktion	Myra Gård i Banafjäl AB	6	Västernorrland
Äggproduktion	Salles Hönseri AB	4	Norrbottnen
Äggproduktion	Bergkvist, Miriam Camilla	4	Norrbottnen
Äggproduktion	Vejdeland, Lars Johan	4	Jämtland
Övrig djuruppfödning	Kågemarkens kaningård	1	Kåge

Företag med livsmedelsframställning rangordnade efter storlek på omsättning (allabolag.se)					
Nr	Företag	Ort	Län	Inriktning	Omsättning över
1	Norrmejerier ek för	Umeå	AC	Mejerivarutillverkning	100 miljoner kr
2	Polarbrödsgruppen AB	Älvsbyn	BD	Bageri- & Mjölproduktion	100 miljoner kr
3	Polarbröd AB	Älvsbyn	BD	Bageri- & Mjölproduktion	100 miljoner kr
4	Alviksgården Lantbruks AB	Luleå	BD	Köttprodukter	100 miljoner kr
5	Nyhléns Hugosons AB	Luleå	BD	Köttprodukter	100 miljoner kr
6	Danica Foods AB	Lycksele	AC	Livsmedelsframställning	100 miljoner kr
7	AB Nyåkers Pepparkakor	Umeå	AC	Bageri- & Mjölproduktion	100 miljoner kr
8	Norrbottensgården	Luleå	BD	Köttprodukter	100 miljoner kr
9	Outinens Potatis AB	Konkurs	BD	Potatisberedning	50 miljoner kr
10	Blåtand AB	Stöde	Y	Livsmedelsframställning	50 miljoner kr
11	Grilstads AB	Östersund	Z	Köttprodukter	50 miljoner kr
12	BD Fisk AB	Luleå	BD	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	50 miljoner kr
13	Jämtgott AB	Östersund	Z	Choklad- & Konfektyrtillverkning	50 miljoner kr
14	Viltpoolen AB	Öjebyn	BD	Köttprodukter	50 miljoner kr
15	Jokkmokks Korv AB	Jokkmokk	BD	Köttprodukter	50 miljoner kr
16	High Coast Distillery AB	Bjärträ	Y	Dryckesframställning	50 miljoner kr
17	Nordchark i Luleå AB	Luleå	BD	Köttprodukter	50 miljoner kr
18	Omne Bröd AB	Nordingrå	Y	Bageri- & Mjölproduktion	50 miljoner kr
19	Guldfiskens Kök AB	Boden	BD	Livsmedelsframställning	50 miljoner kr
20	Swedish Wild Meat AB	Hoting	Z	Köttprodukter	50 miljoner kr
21	Guldhaven Pelagiska AB	Kalix	BD	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	50 miljoner kr
22	FROSTAB AB	Arvidsjaur	BD	Köttprodukter	50 miljoner kr
23	Hernö Gin AB	Härnösand	Y	Dryckesframställning	25 miljoner kr
24	Arvidsjaur Renslakt AB	Arvidsjaur	BD	Köttprodukter	25 miljoner kr
25	Kalasmät i Luleå AB	Luleå	BD	Livsmedelsframställning	25 miljoner kr
26	Piteortens Chark AB	Piteå	BD	Köttprodukter	25 miljoner kr
27	David Karlgréns Slakteri AB	Gällivare	BD	Köttprodukter	25 miljoner kr
28	Svantes Vilt & Bär AB	Harads	BD	Köttprodukter	25 miljoner kr
29	Delikatessbutiken i Norrbotten AB	Vidsele	BD	Livsmedelsframställning	25 miljoner kr
30	Bröderna Olofssons Bageri AB	Överkalix	BD	Bageri- & Mjölproduktion	25 miljoner kr
31	Mjälloms Tunnbröd AB	Ullånger	Y	Bageri- & Mjölproduktion	25 miljoner kr
32	Bastuträsk Charkuteri AB	Bastuträsk	AC	Köttprodukter	25 miljoner kr
33	Dryckesbolaget Gustav Vasa AB	Njurunda	Y	Dryckesframställning	25 miljoner kr
34	Åre Chokladfabrik	Åre	Z	Choklad- & Konfektyrtillverkning	25 miljoner kr
35	Rönnbäck's Fisk AB	Pajala	BD	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	25 miljoner kr
36	W. Eliassons Partiaffär AB	Karesuando	BD	Köttprodukter	25 miljoner kr
37	Petterssons Charkuteri i Boden AB	Boden	BD	Köttprodukter	10 miljoner kr
38	Haparanda Potatis AB	Haparanda	BD	Potatisberedning	10 miljoner kr
39	Änge Chark AB	Offerdal	Z	Köttprodukter	10 miljoner kr
40	Jämtlandsgården Livsmedel AB	Hammerdal	Z	Köttprodukter	10 miljoner kr
41	Vindelns rökeri AB	Vindeln	AC	Köttprodukter	10 miljoner kr
42	Jämtlands Bryggeri AB	Pilgrimstad	Y	Dryckesframställning	10 miljoner kr
43	Norums Fiskrökeri AB	Bygdeå	AC	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	10 miljoner kr
44	Åre Bageri AB	Åre	Z	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
45	Söderkonditoriet Stigs AB	Skellefteå	AC	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
46	Nya Hanséns Konditori AB	Öjebyn	BD	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
47	Bageriet i Vemdalen AB	Vemdalen	Z	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
48	GODA AB	Östersund	Z	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
49	M Bergmans Fisk i Vilhemina AB	Vilhemina	AC	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	10 miljoner kr
50	Bröderna Jakobssons Slakteri AB	Sollefteå	Y	Köttprodukter	10 miljoner kr

Företag med livsmedelsframställning rangordnade efter storlek på omsättning (allabolag.se)					
Nr	Företag	Ort	Län	Inriktning	Omsättning över
51	Konditori Opalen AB	Boden	BD	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
52	Lits Djurservice AB	Lit	Z	Köttprodukter	10 miljoner kr
53	Gimonäsbageriet i Umeå AB	Umeå	AC	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
54	Norrlandsslakt AB	Luleå	BD	Köttprodukter	10 miljoner kr
55	Nya Konditoriet i Umeå KB	Umeå	AC	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
56	Frösöbageriet AB	Frösön	Z	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
56	Jillie Ren & Vilt AB	Ljusnedal	Z	Köttprodukter	10 miljoner kr
57	Storhedens Konditori AB	Luleå	BD	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
58	Skärvångens Bymejeri AB	Föllinge	Z	Mejerivarutillverkning	10 miljoner kr
59	Åive AB	Koskullskulle	BD	Dryckesframställning	10 miljoner kr
60	AB Stödebröd	Stöde	Y	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
61	Pondusfoder AB	Överkalix	BD	Djurfoderframställning	10 miljoner kr
62	Bruksvallarnas Rökeri AB	Bruksvallarna	Z	Köttprodukter	10 miljoner kr
63	Smakfullt på Frösön AB	Frösön	Z	Livsmedelsframställning	10 miljoner kr
64	AB Nyckelbryggerier	Älvsbyn	BD	Dryckesframställning	10 miljoner kr
65	Hortlax Fisk och Skaldjur AB	Piteå	BD	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	10 miljoner kr
66	Jämtlands tunnbrödsbageri	Hammerdal	Z	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
67	AB Sundsvalls Fryseri	Sundsvall	Y	Livsmedelsframställning	10 miljoner kr
68	Åke P Fågel och Vilt i Jämtland AB	Hammerdal	Z	Köttprodukter	10 miljoner kr
69	AB Lilla Bageriet	Lycksele	AC	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
70	Dahlgrens Bageri AB	Lövånger	AC	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
71	AB Laestadius Kött o Vilt	Övre Soppero	BD	Köttprodukter	10 miljoner kr
72	Wedemarks Konditori AB	Östersund	Z	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
73	Saow Siam Food i Luleå AB	Luleå	BD	Livsmedelsframställning	10 miljoner kr
74	Shoppingkonditoriet AB	Luleå	BD	Bageri- & Mjölproduktion	10 miljoner kr
75	Hoverbergs Fisk AB	Svenstavik	Z	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	6 miljoner kr
76	Brännlansd Iscider AB	Vännäsby	AC	Dryckesframställning	6 miljoner kr
77	Börtnans Fjällvattenfisk AB	Strömsund	Z	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	6 miljoner kr
78	Trångsviken Chark AB	Trångsviken	Z	Köttprodukter	6 miljoner kr
79	T Nymans Fiske & Fritid AB	Piteå	BD	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	6 miljoner kr
80	AB Gösta Hannells Fisksalteri	Arnäsvall	Y	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	6 miljoner kr
81	Orientfalafel i Bjurholm AB	Bjurholm	AC	Livsmedelsframställning	6 miljoner kr
82	Lundbergs Bröd Zaire Moberg AB	Örnsköldsvik	Y	Bageri- & Mjölproduktion	6 miljoner kr
83	Edenbos Konditori & Butik AB	Frösön	Z	Bageri- & Mjölproduktion	6 miljoner kr
84	Finarp AB	Härnösand	Y	Fisk, Skaldjur & Blötdjur, beredning	6 miljoner kr
85	Hedmans Delikatesser AB	Strömsund	Z	Köttprodukter	6 miljoner kr
86	This is how AB	Piteå	AC	Dryckesframställning	6 miljoner kr
87	Luleå Bageri & Konditori AB	Luleå	BD	Bageri- & Mjölproduktion	6 miljoner kr
88	Smet från Åre AB	Östersund	Z	Bageri- & Mjölproduktion	6 miljoner kr
89	AlterHedens Rabarberi	Altersbruk	BD	Livsmedelsframställning	6 miljoner kr
90	Klensmeden, Ann Gunhild	Bräcke	Z	Mejerivarutillverkning	6 miljoner kr
91	Galtström Invest	Njurunda	Y	Kvarnprodukter	6 miljoner kr
92	Strömdahla	Nordmaling	AC	Köttprodukter	6 miljoner kr
93	Åreskutans Bryggeri AB	Åre	Z	Dryckesframställning	6 miljoner kr
94	Fam. Hansen Charkuteri AB	Umeå	AC	Köttprodukter	6 miljoner kr
95	Bryggverket AB	Umeå	AC	Dryckesframställning	6 miljoner kr
96	Sannas Bageri AB	Puoltikasvaara	BD	Bageri- & Mjölproduktion	6 miljoner kr
97	Team Mejeri AB	Arnäsvall	Y	Mejerivarutillverkning	6 miljoner kr
98	Skafferiet i Luleå AB	Luleå	BD	Köttprodukter	6 miljoner kr
99	Skandinavisk BioTech AB	Pajala	BD	Livsmedelsframställning	6 miljoner kr
100	Klassfoder i Sundsvall AB	Sundsvall	Y	Djurfoderframställning	5 miljoner kr

Anläggningar i de fyra nordliga länen som är EU -godkända för produktion med animaliska råvaror https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/sa-kontrolleras-ditt-foretag/livsmedelsanlaggningar/eu-godkanda-anlaggningar fisk har endast anläggningar för färska fiskeriprodukter tagits med)		(för									
Anläggning	Ort	Län	S(f,k)	SH	CP	MM, MP	PP	FFPP	PP	EPC	
NORRBOTTEN											
Allan Luthström	Nikkala, Haparanda kommun, Norrbotten	BD						1			
Alträsk Hönseri	Boden, Bodens kommun, Norrbotten	BD								1	
Alexander Lindgren	Påläng, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Alviksgården Lantbruks AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD	1	1	1						
Arvidsjaur Renslakt AB	Arvidsjaur, Arvidsjaur kommun, Norrbotten	BD	1	1	1	1					
BD-Fisk AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD						1			
Bodens Kött & Vilt produktion AB	Boden, Bodens kommun, Norrbotten	BD			1	1	1				
Bodens kött och vilt Lager AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD									
Brändö Fisk AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD						1			
Bröderna Ökvis HB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD						1			
David Karlgrens Slakteri AB	Gällivare, Gällivare kommun, Norrbotten	BD		1	1	1					
Ditt lager i Luleå AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD	1								
Fa: Mikael Lundbäck Fiske	Töre, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Fabrikörens charkverk	Jokkmokk, Jokkmokks kommun, Norrbotten	BD			1	1	1				
Fiskeboda	Seskarö, Haparanda kommun, Norrbotten	BD						1			
Fryslager	BD Fisk AB, Luleå kommun, Norrbotten	BD	1								
Fyra Vindar AB	Karesuando, Kiruna kommun, Norrbotten	BD			1	1					
Gabna Sameby	Kiruna, Kiruna kommun, Norrbotten	BD		1							
Guldfiskens Kök AB	Boden, Bodens kommun, Norrbotten	BD					1				
Guldhaven Pelaiska Påläng	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Gårdslakteri	Hakkas, Gällivare kommun, Norrbotten	BD		1	1	1					
Hortlax fisk och skaldjur AB	Piteå, Piteå kommun, Norrbotten	BD						1			
J Pettersons chark i Boden AB	Boden, Bodens kommun, Norrbotten	BD				1	1				
Jokkmokkskorv AB	Jokkmokk, Jokkmokks kommun, Norrbotten	BD			1		1				
Kalasmat i Luleå AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD					1				
Kalixfiskarn	Sangis, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Karlsson Lantbruk i Lauker AB	Arvidsjaur, Arvidsjaur kommun, Norrbotten	BD		1	1	1					
Kjell Strömbäck	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Klöverbergsgården AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD								1	
Laestadius Kött och Vilt AB	Soppero, Kiruna kommun, Norrbotten	BD		1	1	1	1				
Leif Olofsson	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Lindbloms Fisk AB	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Luokta-Mavas Sameby	Jokkmokk, Jokkmokks kommun, Norrbotten	BD		1							
Mathantverket Vuollerim	Vuollerim, Jokkmokks kommun, Norrbotten	BD							1		
Nordchark i Luleå AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD			1	1	1				
Norrbottensgården slakteri AB	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD		1	1	1					
Norrmejerier Luleå	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD							1		
Nya Piteortens chark AB	Piteå, Piteå kommun, Norrbotten	BD				1	1				
Nyhléns Hugosons AB - Luleå	Luleå, Luleå kommun, Norrbotten	BD		1	1	1					
Oscar Innala	Nikkala, Haparanda kommun, Norrbotten	BD						1			
Perssons Löjrom AB	Öjebyn, Piteå kommun, Norrbotten	BD						1			
Polarica AB	Haparanda, Haparanda kommun, Norrbotten	BD			1	1					
Roger Andersson Fiske	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Rönnbäckens fisk AB	Pajala, Pajala kommun, Norrbotten	BD						1			
Salles Hönseri AB	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD								1	
Såpmi ren och vilt AB	Jokkmokk, Jokkmokks kommun, Norrbotten	BD			1	1	1	1			
Skaljes Renprodukter	Gällivare, Gällivare kommun, Norrbotten	BD					1				
Storöns fisk	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Strömdahla	Örsbäck, Nordmalingskommun, Västerbotten	BD		1	1	1	1				
Svantes Vilt och Bär AB	Harads, Bodens kommun, Norrbotten	BD		1	1	1	1	1			
Svartbergets getfarm	Arjeplog, Arjeplogs kommun, Norrbotten	BD							1		
Svartvikens Lantbruk	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD		1	1	1					
Swedish Wild Meat AB	Hoting, Strömsunds kommun, Jämtland	BD			1	1					
Swedok AB	Arjeplog, Arjeplogs kommun, Norrbotten	BD			1	1	1	1			
Tomas Bergqvist	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Tornedalens Renprodukter AB	Övertorneå, Övertorneå kommun, Norrbotten	BD			1	1	1				
Tornedalica Special AB	Kangos, Pajala kommun, Norrbotten	BD			1		1				
Viltpoolen AB	Öjebyn, Piteå kommun, Norrbotten	BD	1			1					
W. Elisassons Partiaffär AB	Karesuando, Kiruna kommun, Norrbotten	BD			1	1	1				
Wiken Produkter	Kalix, Kalix kommun, Norrbotten	BD						1			
Öjebyns produktionskök	Piteå, Piteå kommun, Norrbotten	BD					1				
	Summa Norrbotten	61	3	12	23	24	20	23	3	3	

Anläggningar i de fyra nordliga länen som är EU -godkända för produktion med animaliska råvaror https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/sa-kontrolleras-ditt-foretag/livsmedelsanlaggningar/eu-godkanda-anlaggningar fisk har endast anläggningar för färska fiskeriprodukter tagits med)		(f	län	S	f, k	SH	CP	MM, MP	PP	FFPP	PP	EPC
Anläggning	Ort	Län	S	f, k	SH	CP	MM, MP	PP	FFPP	PP	EPC	
VÄSTERNORRLAND												
Bondens Frys Styckeri	Bjärträ, Kramfors, Västernorrland	Y				1	1					
Bröderna Jakobssons Slakteri AB	Nyland, Kramfors kommun, Västernorrland	Y			1							
Edhe Gård KB	Junsele, Sollefteå kommun, Västernorrland	Y								1		
Finarp AB	Härnösand, Härnösands kommun, Västernorrland	Y							1			
Gide Get HB	Trehöringsjö, Örnsköldsvik, Västernorrland	Y								1		
Johanssons Jordbruk	Trehöringsjö, Örnsköldsvik, Västernorrland	Y			1	1	1	1				
Mejas mejeri	Njurunda, Sundsvalls kommun, Västernorrland	Y								1		
Norrlandsfågel	Edsele, Sollefteå kommun, Västernorrland	Y			1	1	1					
Nyhléns Hugosons AB - Ullånger	Ullånger, Kramfors kommun, Västernorrland	Y			1	1						
Peckas Naturodlingar	Härnösand, Härnösands kommun, Västernorrland	Y							1			
Rafnaslakt AB	Ramsele, Sollefteå kommun, Västernorrland	Y	1		1	1						
Ramsele Fisk	Ramsele, Sollefteå kommun, Västernorrland	Y							1			
Ramöns Fisk	Husum, Örnsköldsviks kommun, Västernorrland	Y							1			
Strutsfarmen	Överhöringsjö, Örnsköldsviks kommun, Västernorrland	Y			1							
Strömmens Gårdsmejeri AN	Ånge, Ånge kommun, Västernorrland	Y								1		
Vänna Gårdsslakteri	Timrå, Timrå kommun, Västernorrland	Y			1	1	1	1				
	Summa Västernorrland	16	1	7	6	4	2	4	4	4	0	
JÄMTLAND												
Arla Foods	Östersund, Östersunds kommun, Jämtland	Z								1		
Bruksvallarnas Rökeri AB	Bruksvallarna, Härjedalens kommun, Jämtland	Z						1				
Bränna Gårdsmejeri	Valsjöbyn, Krokoms kommun	Z								1		
Börtmans Fjällvattenfisk AB	Åsarna, Bergskommun, Jämtland	Z							1			
Fävikens egendom AB	Järpen, Åre kommun, Jämtland	Z				1	1					
Gårdscharken i Fågelberget	Gäddede, Strömsunds kommun, Jämtland	Z					1	1				
Grilstad AB	Östersund, Östersunds kommun, Jämtland	Z						1				
Görviks gårdsslakteri	Görvik, Strömsunds kommun, Jämtland	Z			1	1	1	1				
Hallquist Gård Fåker	Fåker, Östersunds kommun, Jämtland	Z			1	1	1					
Hedmans delikatesser AB	Strömsund, Strömsunds kommun, Jämtland	Z						1				
Hoverbergets fisk	Svenstavik, Bergs kommun, Jämtland	Z							1			
Jillie Ren och Vilt AB	Ljusnedal, Härjedalens kommun, Jämtland	Z				1	1	1				
Jämtlandsgården Livsmedel AB	Hammerdal, Strömsunds kommun, Jämtland	Z			1	1	1					
Jämtlands Fisk AB	Gäddede, Strömsunds kommun, Jämtland	Z							1			
Kossan i Berg AB	Svenstavik, Bergs kommun, Jämtland	Z								1		
Lager 1	Östersund, Östersunds kommun, Jämtland	Z	1									
Mittådalen sameby	Funäsdalen, Härjedalens kommun, Jämtland	Z			1							
Nils Arne Nilsén	Renålandet, Strömsunds kommun, Jämtland	Z			1	1	1	1				
Osterian Af Jemtland	Krokoms kommun, Jämtland	Z								1		
Slaktarn i Östersund	Östersund, Östersunds kommun, Jämtland	Z				1	1	1				
Skavflobackens mejeri	Hammerdal, Strömsunds kommun, Jämtland	Z								1		
Skärvångens Bymejeri AB	Föllinge, Krokoms kommun, Jämtland	Z								1		
Slätte Naturbeteskött	Alsen, Krokoms kommun, Jämtland	Z			1	1	1					
Undersåkers charkuterifabrik	Järpen, Åre kommun, Jämtland	Z				1	1	1				
Åre Atlantfisk AB	Duved, Åre kommun, Jämtland	Z							1			
Åke P Fågel & Vilt i Jämtland AB	Hammerdal, Strömsundskommun, Jämtland	Z			1	1	1					
Åsbergsets gårdmejeri	Bräcke, Bräcke kommun, Jämtland	Z								1		
Ånge Chark AB	Offerdal, Krokoms kommun, Jämtland	Z				1						
	Summa Jämtland	28	1	7	11	11	9	4	7	0		
	Totalt	141	6	31	53	52	42	39	22	6		

Anläggningar i de fyra nordliga länen som är EU-godkända för produktion med animaliska råvaror
<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/sa-kontrolleras-dlit-foretag/livsmedelsanlaggningar/eu-godkanda-anlaggningar> (för fisk har endast anläggningar för färska fiskeriprodukter tagits med)

Anläggning	Ort	Län	Sff/k	SH	CP	MM, MP	PP	A	B	C	L	O	P	S	R	fg	WA	WL	WU	WG	FPP	PP	EPC
VÄSTERBOTTEN																							
Anders Skum Fjällvilt AB	Annarnäs, Sorsele kommun, Västerbotten	AC			1	1	1									1					1		
Bestuträsk charkuteri AB	Bestuträsk, Norsjö kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1														
Bjurvattnets Ägg	Bjurholin, Bjurholms kommun, Västerbotten	AC											1										1
Burtträsk slakteri	Burtträsk, Skellefteå kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1	1			1										1
Byvallen 5:6	Sveg, Härjedalens kommun, Jämtland	AC																					
Ekoranchen	Bygöå, Robertsfors kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1														
Fam. Hansen Chark	Umeå, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					
Firma Göran Jonsson	Annarnäs, Sorsele kommun, Västerbotten	AC			1	1	1																
Frigosandia AB - Umeå	Umeå, Umeå kommun, Västerbotten	AC	1																				
Froskonbacken Fälsklakteri HB	Klimpfjäll, Vilhelmina kommun, Västerbotten	AC			1											1							
Geteret	Umeå, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					1
Glassbonden	Vännäs, Vännäs kommun, Västerbotten	AC																					1
Herbygdens kött och chark AN	Burtträsk, Skellefteå kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1	1			1										1
Hillsands Getgård	Strömsund, Strömsunds kommun, Jämtland	AC																					
Kvarkenfisk AB	Täfteå, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					1
Lapin Lita AB	Grundnäs, Malå kommun, Västerbotten	AC			1	1	1																
Lapplands viltprodukter AB	Vilhelmina, Vilhelmina kommun, Västerbotten	AC			1	1	1									1							
Mejeriet	Umeå, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					1
Norrmejerier Umeå	Ullånger, Kranfors kommun, Västerbotten	AC																					1
Norrmejerier Burtträsk	Burtträsk, Skellefteå kommun, Västerbotten	AC																					1
Norrmejerier Ostlager Anåset	Anåset, Robertsfors kommun, Västerbotten	AC																					1
Nyhens Hugosons AB - Skellefteå	Skellefteå, Skellefteå kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1	1			1										1
Rastens Mejeri AB	Frösön, Östersund, Jämtland	AC																					1
Rovögens Surströmming	Täfteå, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					1
Rusksäle Rökeri	Rusksäle, Lycksäle kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1	1			1										1
Salteriet	Obbola, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					1
Stekenjokk Ren AB	Klimpfjäll, Vilhelmina kommun, Västerbotten	AC			1	1	1																1
Svefjan Ost AB	Kåge, Skellefteå kommun, Norrbotten	AC																					
Tavlegårdens ägg AN	Umeå, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					1
Tärnaby fjällhotell	Tärnaby, Storuman kommun, Västerbotten	AC					1																
Vilhelmina fiskförädling (c/o Umlax)	Vilhelmina, Vilhelmina kommun, Västerbotten	AC																					1
Vilt Lyckan AB	Lyckan, Lycksäle kommun, Västerbotten	AC			1	1	1		1	1													
Vindelns rökeri	Vindel, Umeå kommun, Västerbotten	AC																					
Västerbotens Fisk AB	Holmsund, Umeå kommun, Västerbotten	AC			1	1	1																1
Västerbotens lammsläkt	Umeå, Umeå kommun, Västerbotten	AC			1	1	1																1
Överumans Fisk AB	Storuman, Storumans kommun, Västerbotten	AC																					1
Summa Västerbotten		36	1	5	13	13	11	0	7	2	0	6	6	1	0	8	1	0	6	3	8	8	3

Appendix 2 – Beskrivning ekosystem gröna kluster i Sverige

I Sverige finns ett 30-tal regionala kluster, nav eller plattformar för livsmedelsutveckling. Nedan följer översiktstabeller samt webadresser till de kluster som ingått i benchmark-processen under förstudien. I vissa fall har djupintervjuer och studiebesök genomförts.

Tabeller med regionala kluster och nav för livsmedelsutveckling i Sverige

Hub och kluster inom agrofood	Region	Del av värdekedjan	Aktiviteter														
			Naturbruksmat/utställ	Förstagap	Kunskapscentrum/Infocenter	Områdesbevakning	Innovation/foodhack/utställ	Affärsutveckling	Teknikutveckling	Systemutveckling	Finansieringshjälp	Samarbete akademi	Testbädd	Projekt			
AgroVäst livsmedel AB	Västra götaland	Primärbred															
AgroÖst	Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland	Primärbred och rådgivning															
Agro Sörmland (nod i AgroÖst)	Sörmland	(Inga)															
Agro Västmanland (nod i AgroÖst)	Västmanland	(Inga)															
Agro Örebro (nod i AgroÖst)	Örebro län	(Inga)															
Axfoundation Torsåker gård	Upplands Väsby, men samarbetar nationellt	(Inga)															
Dalarna kompetenscenter för livsmedelskedjan*	Dalarna	(Inga)															
Green Innovation Park	Uppsala och Alnarp, Skåne	(Inga)															
Gröna Halland	Halland	(Inga)															
Grön kunskapsnav Stockholms län*	Stockholms län	(Inga)															
Grönt centrum Gotland	Gotland	Primärbred och rådgivning															
Grönt kluster Nuntorp	Fyrbodalen (nordvästra Västra Götaland)	(Inga)															
Kalmar IUC - Livsmedelsutveckling sydost*	Kalmar län	Försking och till kund															
Krinova inkubator och science park	Kristianstad, Skåne	Försking och till kund															
Livsmedelsacceleratoren	Västra götaland	Försking och till kund															
Livsmedelsakademien (Skåne)	Skåne, men jobbar nationellt/internationellt	Utgår från fyra fokusområden															
Lokalproducerat i Väst AB	Västra götaland	Försking och till kund															
Matlust (del av Södertälje Science Park)	Södertälje, Stockholms län och Sörmland	Försking och till kund															
Matvärden (Gefleborg)	Gästrikland, Hälsingland	Försking och till kund															
Naturbruksförvaltningen VGR	Västra Götaland	Primärbred															
NIFA	Värmland	Försking och till kund															
Nära mat	Norrbotnen	(Inga)															
SLU Partnerskap Alnarp	Södra Sverige	Primärbred															
Torsta AB/Grönt kluster i Ås	Jämtland/Härjedalen	Primärbred															
Vreta kluster	Östergötland	Primärbred															
Agrohub Syd**	Skåne	Nav/kompetenscenter															
Nära till bra mat Jönköping**	Jönköping	Nav															

Tabell 1. Lista på regionala kluster, nav och plattformar för livsmedelsutveckling i Sverige som ingått vid benchmark i förstudien. Denna lista visar vilka aktiviteter och fokusområden som respektive kluster eller nav i huvudsak har. Listan innehåller inte alla kluster och nav som finns i Sverige och redovisningen är inte heller heltäckande då aktiviteter kan variera lite över tid. *Nav eller kluster under uppbyggnad. **Saknar formella organisationer och bygger på informella samarbeten mellan olika organisationer.

Hub och kluster inom agrofood	Region	Huvudman och övriga "partners"								
		Länsstyrelse	Region	Kommun	Kommunalt AB/Företag AB	HHS	LRF	Förening	Aktieägare	Övrigt
AgroVäst livsmedel AB	Västra götaland				AB, men ägs av förening					
AgroÖst	Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland									
Agro Sörmland (nod i AgroÖst)	Sörmland									
Agro Västmanland (nod i AgroÖst)	Västmanland									
Agro Örebro (nod i AgroÖst)	Örebro län									
Axfoundation Torsåker gård	Upplands Väsby, men samarbetar nationellt									
Dalarna kompetenscenter för livsmedelskedjan*	Dalarna									
Green Innovation Park	Uppsala och Alnarp, Skåne									
Gröna Halland	Halland									
Grön kunskapsnav Stockholms län*	Stockholms län									
Grönt centrum Gotland	Gotland									
Grönt kluster Nuntorp	Fyrbodalen (nordvästra Västra Götaland)									
Kalmar IUC - Livsmedelsutveckling sydost*	Kalmar län									
Krinova inkubator och science park	Kristianstad, Skåne									
Livsmedelsacceleratoren	Västra götaland									
Livsmedelsakademien (Skåne)	Skåne, men jobbar nationellt/internationellt									
Lokalproducerat i Väst AB	Västra götaland									
Matlust (del av Södertälje Science Park)	Södertälje, Stockholms län och Sörmland									
Matvärden (Gefleborg)	Gästrikland, Hälsingland									
Naturbruksförvaltningen VGR	Västra Götaland									
NIFA	Värmland									
Nära mat	Norrbotnen									
SLU Partnerskap Alnarp	Södra Sverige									SLU
Torsta AB/Grönt kluster i Ås	Jämtland/Härjedalen									
Vreta kluster	Östergötland									16
Agrohub Syd**	Skåne									
Nära till bra mat Jönköping**	Jönköping									

Tabell 2. Lista på regionala kluster, nav och plattformar för livsmedelsutveckling i Sverige som ingått vid benchmark förstudien. Denna lista visar hur naven eller klustren är ägda och delvis organiserade. Listan innehåller inte alla kluster och nav som finns i Sverige och redovisningen är inte heller heltäckande, men visar de stora dragen. *Nav eller kluster under uppbyggnad. **Saknar formella organisationer och bygger på informella samarbeten mellan olika organisationer.

Hub och kluster inom agrofood	Region	Finansiering							
		Fast basfinansiering	EU	Region	Länsstyrelse	Kommun	Medlemsavgifter	Forskningsfinansiering	Övrigt
AgroVäst livsmedel AB	Västra götaland								
AgroÖst	Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland								
Agro Sörmland (nod i AgroÖst)	Sörmland								
Agro Västmanland (nod i AgroÖst)	Västmanland								
Agro Örebro (nod i AgroÖst)	Örebro län								
Axfoundation Torsåker gård	Upplands Väsby, men samarbetar nationellt								
Dalarna kompetenscenter för livsmedelskedjan*	Dalarna								
Green Innovation Park	Uppsala och Alnarp, Skåne								
Gröna Halland	Halland								
Grön kunskapsnav Stockholms län*	Stockholms län								
Grönt centrum Gotland	Gotland								
Grönt kluster Nuntorp	Fyrbodalen (nordvästra Västra Götaland)								
Kalmar IUC - Livsmedelsutveckling sydost*	Kalmar län								
Krinova inkubator och science park	Kristianstad, Skåne								
Livsmedelsacceleratoren	Västra götaland								
Livsmedelsakademien (Skåne)	Skåne, men jobbar nationellt/internationellt								
Lokalproducerat i Väst AB	Västra götaland								
Matlust (del av Södertälje Science Park)	Södertälje, Stockholms län och Sörmland								
Matvärlden (Gefleborg)	Gästrikland, Hälsingland								
Naturbruksförvaltningen VGR	Västra Götaland								
NIFA	Värmland								
Nära mat	Norrbottnen								
SLU Partnerskap Alnarp	Södra Sverige								
Torsta AB/Grönt kluster i Ås	Jämtland/Härjedalen								
Vreta kluster	Östergötland								
Agrohub Syd**	Skåne								
Nära till bra mat Jönköping**	Jönköping								

Tabell 3. Lista på regionala kluster, nav och plattformar för livsmedelsutveckling i Sverige som ingått vid benchmark. Denna lista visar hur naven eller klustren är finansierade. Listan innehåller inte alla kluster och nav som finns i Sverige. *Nav eller kluster under uppbyggnad. **Saknar formella organisationer och bygger på informella samarbeten mellan olika organisationer.

Lista på mailadresser till regionala kluster och nav för livsmedelsutveckling i Sverige

- [Agroväst - Hållbarhet och lönsamhet för gröna näringar \(agrovast.se\)](mailto:agrovast@agro.vast.se)
- [Start - AgroÖst \(agroost.se\)](mailto:agroost@agroost.se)
- [Start - Agro Sörmland \(agrosormland.se\)](mailto:agrosormland@agrosormland.se)
- [Agro Örebro](mailto:agroorebro@agroorebro.se)
- [Torsåker gårds innovationsstöd för hållbara lösningar \(axfoundation.se\)](mailto:axfoundation@axfoundation.se)
- [FRODA - ett projekt med Dalarna Science Park](mailto:froda@froda.se)
- [Hem - Green Innovation Park](mailto:greeninnovationpark@greeninnovationpark.se)
- [Hem - Gröna Halland \(xn--grnahalland-sfb.se\)](mailto:xn@grnahalland-sfb.se)
- [Gotland Grönt Centrum – UTBILDNING KONFERENS LIVSMEDELSFÖRÄDLING \(grontcentrum.se\)](mailto:grontcentrum@grontcentrum.se)
- [Gröna Klustret Nuntorp \(gronaklustret.se\)](mailto:gronaklustret@gronaklustret.se)
- [Livsmedelsutveckling Sydost | IUC Kalmar Län \(iuc-kalmar.se\)](mailto:iuc-kalmar@iuc-kalmar.se)
- [Krinova - Skapa morgondagens företag och samhälle](mailto:krinova@krinova.se)
- [Livsmedelsacceleratoren – Vi höjer tempot på tillväxten](mailto:livsmedelsacceleratoren@livsmedelsacceleratoren.se)
- [Hem - Livsmedelsakademi \(livsmedelsakademien.se\)](mailto:livsmedelsakademien@livsmedelsakademien.se)
- [lokalproducerativast.se](mailto:lokalproducerativast@lokalproducerativast.se)
- [Hem - MatLust](mailto:hem@matlust.se)
- [Matvärlden \(matvarlden.se\)](mailto:matvarlden@matvarlden.se)
- [NIFA | Branschförening för Värmländska matföretag](mailto:nifa@nifa.se)
- [Startsida - Nära mat \(naramat.nu\)](mailto:naramat@naramat.nu)
- [Om SLU Partnerskap Alnarp | Externwebben](mailto:externwebben@slu.se)
- [Torsta AB | För de gröna näringarna](mailto:fordegronana@torsta.se)
- [Vreta Kluster - En kreativ mötesplats](mailto:vreta@vreta.se)
- [AgriHub – Syd \(agrihubsyd.se\)](mailto:agrihubsyd@agrihubsyd.se)

Appendix 3 – Intressenter och frågeställningar

Lista på intressenter som intervjuats eller som deltagit i workshop

AKIS (Agricultural Knowledge and Innovation Systems)

Arctic food arena (Gällivare)

Arctic food labb (Uleåborg)

Axfoundation

Business Sweden (Norr)

CHARM ekonomisk förening

Forslundagymnasiet

Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten

Krinova incubator & science park (Kristianstad)

LRF (Norr)

Luleå tekniska universitet

Länsstyrelsen Västerbotten

Matlust (Södertälje)

Norrmejerier ekonomisk förening

Polarbröd

Region Västerbotten

SAMLA Sverige – Nationell SAMutveckling för Livsmedelsbranschens Acceleration

SLU (Umeå och Future Food plattformen, Uppsala)

SLU Green Innovation Park (Uppsala)

SLU Holding (Umeå och Uppsala)

Svenska Samernas Riksförbund

Sweden food arena

Umeå Biotech Incubator

Umeå kommun (närlivsenheten)

Umeå universitet (institutionen för kost- och måltidsvetenskap)

Vreta kluster (Östergötland)

Frågeställningar vid intervjuer:

1. Vilka behov finns inom ”matsystemet” i Västerbotten/norra Sverige?
2. Hur arbetar ni idag med lokala utvecklingssamarbeten inom livsmedelsområdet?
3. Hur ser ni på skapandet av en lokal/regional innovationshub för livsmedel i norra Sverige? Vad skulle den tillföra och vilket syfte skulle den kunna ha? Vilken kompetens skulle behövas för att driva en ”innovationshub”?
4. Hur kan/vill ni bidra till utvecklingen? Skulle ni vilja vara en del av ett sådant ”hub”?
5. Hur anser ni att en ”Arctic food innovation hub” borde organiseras och finansieras?
6. Vilka är framgångsfaktorerna?
7. Ser ni några fallgropar/risker?

Frågeställningar vid workshop:

1. Vilka behov (tänk hela värdekedjan) finns inom livsmedelsutveckling ur ett kort och långt perspektiv här i Västerbotten? För befintliga företag och för att skapa nya företag inom livsmedel?
2. Vilka fördelar finns med att bygga en gemensam plattform för livsmedelsutveckling/innovation i regionen/norra Sverige?
3. Vad skulle plattformen ansvara för och hur skulle plattformen organiseras/finansieras?
4. Finns finansieringen, viljan och ambitionen? Hur kan/vill var och en engagera sig i en plattform/ett kluster?

